

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Dominika Holubová

**Kriminalistické problémy vyšetřování
sexuálních deliktů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 9. 12. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 213 921 znaků včetně mezer.

V Praze dne 9. 12. 2019

Dominika Holubová

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala panu doc. JUDr. Zdeňku Konrádovi, CSc. za jeho čas a ochotu vést tuto diplomovou práci, za jeho trpělivost, cenné rady a připomínky k jejímu obsahu, jakož i za jeho velmi vstřícný a příjemný přístup po celou dobu tvorby práce.

Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině za její podporu, zejména pak rodičům, kteří mi vždy byli oporou a bezmezně věřili v mé sny.

Děkuji také všem svým nejbližším přátelům za jejich nesmírnou podporu během celého studia i při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD	1
1. TRESTNÝ ČIN POHLAVNÍHO ZNEUŽITÍ	4
1.1. Historický vývoj právní úpravy trestného činu pohlavního zneužití	4
1.2. Současná právní úprava trestného činu pohlavního zneužití	6
1.3. Kriminologické pojetí trestného činu pohlavního zneužití	9
2. KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA TRESTNÉHO ČINU POHLAVNÍHO ZNEUŽITÍ.....	10
2.1. Kriminalistická charakteristika sexuálních trestných činů.....	10
2.2. Aktuální statistická data	11
2.3. Pachatel trestného činu pohlavního zneužití	12
2.3.1. Ženy jako pachatelky	14
2.4. Oběť trestného činu pohlavního zneužití	16
2.4.1. Syndrom CAN a CSA.....	19
2.5. Typické způsoby spáchání	20
2.5.1. Pohlavní zneužívání páchané mezi dospívající mládeží.....	21
2.5.2. Pohlavní zneužívání páchané dospělými na dětech.....	23
3. MÍSTO ČINU	24
4. TYPICKÉ STOPY	26
4.1. Stopy ve vědomí.....	26
4.2. Materiální stopy	27
5. TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE.....	28
6. PŘEDMĚT VYŠETŘOVÁNÍ.....	31
7. PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ.....	32
8. POČÁTEČNÍ ÚKONY	34
8.1. Výslech oznamovatele	35
8.2. Ohledání	37
8.2.1. Prohlídka těla poškozené osoby a osoby pachatele	38

8.2.2.	Ohledání místa činu	39
8.3.	Pátrání po pachateli	40
9.	VYŠETŘOVACÍ VERZE.....	40
9.1.	Křivé obvinění.....	42
10.	NÁSLEDNÉ ÚKONY	46
10.1.	Výslech obviněného	46
10.2.	Výslech poškozené osoby.....	47
10.2.1.	Specifika výslechu dítěte a způsob jeho vedení.....	49
10.2.2.	Demonstrační pomůcky „Jája a Pája“	52
10.2.3.	Věrohodnost dětské výpovědi.....	55
10.2.4.	Sekundární viktimizace	57
10.3.	Rekognice	60
10.4.	Vyšetřovací pokus	62
10.5.	Rekonstrukce	63
10.6.	Prověrka výpovědi na místě	64
10.7.	Odborné expertízy	65
10.7.1.	Soudně psychiatrická expertíza.....	66
10.7.2.	Sexuologická expertíza	66
10.7.3.	Soudně lékařská expertíza.....	67
10.7.4.	Kriminalistická expertíza	68
11.	VLASTNÍ ŠETŘENÍ	69
11.1.	Metodika vlastního šetření	70
11.2.	Výsledky šetření	70
11.2.1.	Statistiky vztahující se k pachatelům	84
11.2.2.	Statistiky vztahující se k obětem.....	90
11.2.3.	Statistiky vztahující se k ukládání trestů.....	94
11.2.4.	Důkazy usvědčující pachatele	96

11.2.5. Důvody zproštění pachatele obžaloby	98
ZÁVĚR	102
SEZNAM ZKRATEK	105
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	106
ABSTRAKT	114
ABSTRACT.....	116

ÚVOD

Pohlavní zneužívání dětí lze označit za velice nežádoucí a ohrožující jednání, poněvadž se jím zasahuje do správného a zdravého vývoje dítěte. Celá společnost si je vědoma jeho nebezpečnosti, a proto se s určitou právní úpravou tohoto trestného činu setkáme napříč všemi státy.

Nejzásadnějším dokumentem pojednávajícím o dětských právech je jednoznačně Úmluva o právech dítěte přijatá dne 20. listopadu 1989 v New Yorku. Zásadními myšlenkami Úmluvy jsou především právo dítěte na život, zdraví, ochranu, jeho zdravý a vyvážený vývoj. K dnešnímu dni ji kromě USA ratifikovaly všechny státy světa. Díky enormnímu počtu signatářů je Úmluva o právech dítěte nejrozšířenějším dokumentem deklarující dětská práva. Už to samo o sobě svědčí o nesmírném a neobyčejném významu práv dítěte. Jako jedno ze základních práv je vymezeno právě právo dítěte na ochranu v sexuální oblasti. Přímo článek 34 Úmluvy deklaruje ochranu dětí před všemi možnými sexuálními útoky a zneužíváním, přičemž se státy v čl. 19 Úmluvy zavázaly činit všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně zneužívání sexuálního.

Důvodnost prevence, ale i odhalení a adekvátního potrestání pachatele pohlavního zneužití je zřejmá. Oběti pohlavního zneužití, zejména ženy, se často v důsledku velice negativních sexuálních zkušeností z dětství ocitají v životě na samém okraji společnosti. Stávají se z nich prostitutky¹, alkoholičky i toxikomanky. Přitom nebýt oběťmi pohlavního zneužití, jen v zanedbatelném procentu případů by se tyto ženy k podobným praktikám uchýlily. Některé statistiky mluví i o značně zvýšením sklonu k sebevraždám v průběhu dospělosti. Ač to někomu může připadat absurdní, narušení zdravého vývoje dítěte v důsledku pohlavního zneužití, a to z jakékoli stránky, má nezřídka kdy devastující následky pro jeho budoucí sociální a sexuální život.

Ke každé skupině trestných činů, a to i k sexuálním deliktům, do kterých je pohlavní zneužití řazeno, byly v průběhu času vytvořeny jednotlivé metodiky. Díky nim je vyšetřování daných deliktů značně efektivnější. Problémem však zůstává, že teorie

---

¹ Příčina prostituce je mnohdy velice prostá. Mnohdy se totiž stává, že malé děti dostávají za pohlavní zneužití zapláceno, byť jsou to malé částky. Žena si tak vsugeruje vcelku jednoduchou možnost, jak vydělat peníze a v budoucnu na to naváže.

se nezřídka rozchází s praxí. To je dáno zejména tím, že případy bývají ve skutečnosti méně jasné a určité, než teoretická rovina předpokládá. A každá kauza je jedinečná. Jednotlivé zvláštnosti se odvíjí zejména od zúčastněných osob, místa činu, způsobu jeho spáchání a od mnoha dalších skutečností.

Ve své práci jsem se proto zaměřila na problematiku vyšetřování trestného činu pohlavního zneužití, a to jak v rovině teoretické, tak i v rovině praktické. Nutno zmínit, že specifika v práci uvedená lze pro vztáhnout v první řadě na tento trestný čin, byť se některé aspekty uplatní i při vyšetřování dalších sexuálních i jiných deliktů.

Cílem diplomové práce je předně porovnání souladnosti postupů při vyšetřování pohlavního zneužití tak, jak jsou vymezeny v rovině teoretické s tím, co zejména policejní orgány ve skutečnosti činí. Není totiž snadné přenést veškerou teorii do praxe. Kriminalisté jsou omezeni časem, citlivostí tématu a skutečností, že poškozenou osobou je dítě jako zvlášť chráněný subjekt.

Z důvodu logického uspořádání je diplomová práce rozdělena do 11 kapitol, v rámci kterých se snažím poskytnout především ucelený popis problematiky vyšetřování pohlavního zneužití. Zpočátku je popsán vývoj právní úpravy trestného činu pohlavního zneužití, a to až po právní úpravu současnou, nadto je uvedeno i kriminologické pojetí pohlavního zneužití.

Druhá kapitola se věnuje kriminalistické charakteristice pohlavního zneužití a přes aktuální statistická data se dostává k pachateli a oběti tohoto deliktu, když definuje jejich specifika. Na to navazuje s popisem typických způsobů spáchání pohlavního zneužití.

Následujících pět kapitol se zabývá dalšími aspekty, které je potřeba při vyšetřování trestného činu brát v úvahu. Konkrétně charakterizují místo činu, typické stopy vznikající při pohlavním zneužívání, dále typické vyšetřovací situace, zvláštnosti předmětu vyšetřování a také zvláštnosti podnětů k vyšetřování.

V osmé kapitole jsou vymezeny jednotlivé počáteční úkony, které se při pohlavním zneužívání provádějí. Je popsán výslech pachatele i oběti, přičemž jsou zde uvedeny individuality výslechu dětí jako zvlášť zranitelných obětí. Mimoto kapitola popisuje ohledání a pátrání po pachateli jako další počáteční úkony.

Navazující kapitola práce vytyčuje konkrétní vyšetřovací verze, se kterými kriminalisté při vyšetřování pohlavního zneužití pracují nejvíce. K tomu rozebírá problematiku křivých obvinění, která se u pohlavního zneužití také častokrát objevují.

Předposlední kapitola vymezuje následné úkony při vyšetřování pohlavního zneužití, tedy úkony prováděné po zahájení trestního stíhání. Popisuje výslechy zúčastněných osob a některé zvláštní způsoby dokazování.

Konečně poslední kapitola analyzuje okruh otázek pohlavního zneužití v praktické rovině, a to na základě informací získaných ze soudních spisů obvodních soudů v Praze. Zabývá se problematikou páchání pohlavního zneužití obecně, dále rozebírá specifika pachatelů, obětí, uložených trestů, ale i usvědčujících a zprošťujících důkazů, popřípadě důvodů zproštění obžaloby.

Základním pramenem diplomové práce jsou příslušné právní předpisy, kriminalistické a trestněprávní učebnice a metodiky vyšetřování sexuálních trestných činů. Taktéž je práce doplněna o patřičné pokyny policejního prezidenta. V případě některých definic a určitých procesních institutů byla využita i judikatura, zejména judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu, ale i judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Vzhledem k širokému záběru, který je pro téma pohlavního zneužívání dětí specifický, vychází práce i z odborných monografií a článků, jež se zabývají lékařskými nebo psychologickými aspekty této problematiky. Neméně důležitým zdrojem práce jsou poznatky získané především studiem soudních spisů zabývajících se pohlavním zneužitím, dále také poznatky získané studiem dané problematiky nebo nabyté v průběhu praxe v advokátní kanceláři.

Diplomová práce je napsána k právnímu stavu účinnému ke dni 22. 11. 2019.

1. TRESTNÝ ČIN POHLAVNÍHO ZNEUŽITÍ

1.1. Historický vývoj právní úpravy trestného činu pohlavního zneužití

Tak jak se vyvíjelo lidstvo a společnost, tak se vyvíjel i náhled na (ne)přípustnost pohlavního zneužívání dětí. Samo o sobě bylo pohlavní zneužívání sice trestné, záleželo ovšem na zralosti a vyspělosti dětského jedince. Věk nebyl určujícím faktorem.² Mitlöchner³ uvádí, že až v posledních přibližně 250 letech začaly být různě po světě stanovovány zákonné hranice pro legální pohlavní styk, které byly ale zpočátku značně nízké, mezi deseti a dvanácti lety věku dítěte.

S ohledem na legislativní vývoj v českých zemích, jistou formu trestného činu pohlavního zneužití najdeme již v zákoně o zločinech a trestech, který v ustanovení § 128 popisuje trestný čin zprznění. Jeho skutková podstata spočívá v tom, že *kdo pro ukojení chlípných choutek svých hochů nebo děvčete, jimž není ještě čtrnácte let, anebo osoby nějaké, která jest bezbrannou nebo bez sebe pohlavně zneužije jiným způsobem⁴, nežli tím, který uveden v § 127, dopustí se, ač není-li čin ten zločinem v § 129 lit. b) uvedeným, zločinu zprznění a potrestán buď těžkým žalářem od jednoho až do pěti let, jsou-li okolnosti velmi přitěžující, až do deseti let, a má-li to za následek zlo některé v § 126 naznačené, až do dvaceti let.* Z uvedeného vyplývá, že na rozdíl od současné právní úpravy, o které bude řeč dále, byla pro legální pohlavní styk s dítětem stanovena věková hranice čtrnáct let⁵. K tomu ustanovení § 131 tohoto zákona mluví o zprznění krve, za které bylo považováno zprznění *jež se spáchá mezi příbuznými v pokolení vzestupném neb sestupném, necht' příbuzenství jejich pochází z rodu manželského nebo nemanželského.* Trestem za něj byl těžký žalář na šest měsíců až jeden rok. Za jistou obdobu dnešního ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku, o kterém bude také pojednáno dále, bychom mohli považovat trestný čin svedení k smilstvu upravený v ustanovení § 132 tehdejšího zákona, jež zněl: *Svedení, jímž někdo osobu svěřenou jeho*

---

² WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 31.

³ Tamtéž.

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 11. 1929, sp. zn. Zm I 203/29: *„Pod ustanovení § 128 tr. zák. spadá každé za účelem pohlavního ukojení předsevzaté zneužití těla dítěte; netřeba, by ho bylo zneužito pohlavním údem, nebo naopak, pokud jde o jeho vlastní pohlavní úd, nýbrž stačí, bylo-li pachatelem k podráždění jeho pohlavní smyslnosti zneužito i některé jiné části těla dítěte, třebaš oděvem zakryté.“*

⁵ Současný trestní zákoník byl ve svém prvotním znění schválen s věkovou hranicí čtrnácti let, jelikož tento věk měl představovat i hranici pro trestní odpovědnost mladistvých. Záměrem bylo sladit věkovou hranici pro práva i povinnosti jednotlivců. Dříve ovšem, než vešel trestní zákoník v účinnost, byla přijata novela zákona, která „navracela“ věkové hranice zpět na patnáct let.

dohledu nebo vychování nebo vyučování přiměje k vykonání nebo dopuštění smilného činu.

V roce 1950 byl přijat trestní zákon, ve kterém se již vyskytuje termín pohlavní zneužití, a to v ustanovení § 239 odst. 1, které stanoví, že: *Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let, nebo kdo takové osoby jinak pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až deset let.* Odstavce 2 a 3 vymezují kvalifikovanou skutkovou podstatu se stanoveným trestem odnětí svobody na deset až dvacet let v případě způsobení těžké újmy na zdraví či přítomnosti jiné přitěžující okolnosti, a na patnáct až pětadvacet let za způsobení smrti. Trestní zákon z roku 1950 zvýšil věkovou hranice pro legální pohlavní styk na patnáct let a zachoval obdobnou výši trestů odnětí svobody.

Rok 1961 přinesl další změnu v podobě nového trestního zákona. Jeho právní úprava byla už velice podobná té nynější. V ustanovení § 242 odst. 1 bylo stanoveno následující: *Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.* Tento odstavec nebyl přesným zněním dnešního ustanovení § 187 odst. 1 trestního zákoníku, obsahově se s ním však naprosto shodoval. Druhý odstavec citovaného ustanovení odsuzoval kvalifikované jednání pachatele na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti, a to k trestu odnětí svobody ve výši dva roky až deset let. Třetí a čtvrtý odstavec stanovoval pachateli trest odnětí svobody v rozsahu pět až dvanáct let nebo deset let až osmnáct, způsobil-li pachatel jednáním uvedeným v odst. 1 oběti těžké ublížení na zdraví nebo smrt. Uvedený zákon byl zrušen současným trestním zákoníkem z roku 2009, který nabyl účinnosti k 1. lednu 2010.

Jak můžeme vidět, právní úprava pohlavního zneužívání má poměrně hluboké kořeny. Nebyla mu ovšem věnována dostatečná pozornost, protože v souladu s tím, co píše Olafson⁶, statistiky týkající se sexuálního zneužívání dětí začaly být prvně tvořeny až v 70. letech 20. století. Také Čírtková⁷ uvádí, že sexuální zneužívání dětí je jako problém vnímáno poměrně krátkou dobu, a to právě od dob začátku tvorby statistik.

---

⁶ OLAFSON, E., CORWIN, D.L., SUMMIT, R.C. *Modern history of child sexual abuse awareness: Cycles of discovery and suppression* [online]. [cit. 2019-10-02]. In: *Child Abuse & Neglect*. Vol. 17, 1993, str. 16. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/14763099_Modern_History_of_Child_Sexual_Abuse_Awareness_Cycles_of_Discovery_and_Suppression.

⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 163.

1.2. Současná právní úprava trestného činu pohlavního zneužití

V současné době je trestný čin pohlavního zneužití upraven v ustanovení § 187 trestního zákoníku a jeho základní skutková podstata je v odst. 1 definována tak, že ten, *kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.* Předmětem útoku je tudíž vždy osoba mladší patnácti let. Je ale nutné pamatovat na skutečnost, že dítě přestává být osobou mladší patnácti let už v den svých patnáctých narozenin, nikoli až dnem následujícím po tomto dni.⁸

Objektivní stránka trestného činu pohlavního zneužití spočívá ve dvou možných jednáních: vykonání soulože s osobou mladší patnácti let nebo pohlavní zneužití takové osoby jiným způsobem. Podstatu pojmu *soulož* vymezuje judikatura. Kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1549/2014⁹, definuje soulož (coitus) jako „*spojení pohlavních orgánů muže a ženy*“¹⁰. Nadto dodává, že: „*Při souloži fakticky dochází k tomu, že mužský pohlavní úd vnikne do pohlavního orgánu (vagíny, pochvy) ženy. To znamená, že oba tyto orgány se spolu spojí v jednom okamžiku. Postačí, že došlo i jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy. Přitom nemusí ani dojít k porušení panenské blány.*“ Definice jiného způsobu pohlavního zneužití je opět vyvozována z praxe soudů, kdy například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 3 Tdo 550/2009¹¹ vymezuje, že: „*Pod pojmem „jiným způsobem pohlavně zneužije“ [...] je třeba rozumět pohlavní zneužívání v jiné formě než souloží, a to v podobě takových zásahů do pohlavní sféry osoby mladší než 15 let, jako je např. orální pohlavní styk, ohmatávání pohlavních orgánů, popřípadě i jiné formy ukájení pohlavního pudu na těle této osoby či na žádost pachatele na jeho vlastním těle. Tento jiný způsob pohlavního zneužívání přitom nemusí spočívat v natolik intenzivním zásahu do pohlavní sféry poškozeného, jakým je vykonání soulože.*“¹²

Chráněným objektem v případě pohlavního zneužití je mravní a tělesný vývoj dětí mladších patnácti let. Nechrání se ovšem „*pouze zájmy samotné osoby mladší patnácti*

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1424.

⁹ Uvedené usnesení se sice týká trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 trestního zákoníku, definice soulože je nicméně použitelná i v případě pohlavního zneužití.

¹⁰ Z toho vyplývá, že pachatelem pohlavního zneužití ve formě soulože může být jediné osoba opačného pohlaví.

¹¹ Ačkoli se usnesení týká ustanovení § 242 odst. 1 trestního zákona, tento se plně obsahově shoduje s ustanovením § 187 odst. 1 trestního zákoníku, jak už bylo uvedeno výše.

¹² Srovnání zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80.

let, ale zájmy společenské. Celá společnost má totiž zájem na důsledné ochraně příznivého tělesného a mravního vývoje dětí.“¹³ Šámalovi¹⁴ uvádí, že „jde o důslednou ochranu všech osob mladších patnácti let před jakýmkoli útoky na jejich pohlavní nedotknutelnost“. Proto ani souhlas poškozeného nemá nikterak vliv na vyloučení trestní odpovědnosti pachatele, neboť je chráněn mravní a tělesný vývoj dětí jako takových, a to i proti jejich vůli, jak konstatuje Ščerba¹⁵. Rozdílný názor zastává Čírtková¹⁶, která na rozdíl od Ščerby vůli a souhlas dítěte k zneužití naprosto vylučuje. Říká totiž, že z definice pohlavního zneužití vyplývá, že dítě v inkriminované situaci nemůže o své vůli rozhodnout a tudíž ani svobodně vyjádřit svůj souhlas. Na to navazují i odlišné názory obou zmíněných autorů v tom, zda může iniciativa vzejít od osoby mladší patnácti let. Zatímco Čírtková automaticky možnost iniciativy dítěte vylučuje, Ščerba danou možnost neodmítá, nicméně uvádí, že pro naplnění formálních znaků trestného činu pohlavního zneužití uvedené nikterak rozhodující není. Osobně souhlasím s druhým jmenovaným, jelikož je, dle mého názoru, úmyslem zákonodárce chránit osobu mladší patnácti let za jakýchkoli okolností. Tedy i v případě, vyprovokuje-li ona sama soulož či jiný způsob pohlavního zneužití, dokonce také v situaci, kdy s tím souhlasí. Přeci jen se zkušenost s pohlavním zneužitím u dětí mnohdy v budoucnu negativně projeví v jejich vztahu k sexu a k celé sexuální socializaci.¹⁷ Takový názor je podložen i praxí, v níž jsou hojně zastoupeny případy odsouzení pachatele za spáchání pohlavního zneužití, přestože čin provedl se souhlasem dítěte.¹⁸

Pachatelem může být kdokoli, žena i muž. V souladu s ustanovením § 7 TOPO může být pachatelem nejen osoba fyzická, nýbrž i osoba právnická.

Subjektivní stránku musí vždy představovat úmysl. Je irelevantní, zda se jednalo o úmysl přímý či úmysl nepřímý. Úmysl se však musí vztahovat i k věku dítěte, proto můžeme v některých případech hovořit o omylu vedoucímu buď k pokusu pohlavního zneužití, či k vyloučení odpovědnosti pachatele. O první případ jde, domnívá-li se pachatel, že je dítě mladší patnácti let, ale ve skutečnosti tomu tak není. Naopak,

---

¹³ ŠVANDOVÁ, N. *Aktuální judikatura v případech pohlavního zneužívání*. Trestněprávní revue. 2013, roč. 12 č. 7/8, str. 174.

¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1861.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, str. 611; srovnání rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 11. 1929, sp. zn. Zm I 203/29.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 165.

¹⁷ ZVEŘINA, J. *Lékařská sexuologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012, str. 55.

¹⁸ Viz kapitola 11.2. této práce.

o vyloučení odpovědnosti¹⁹ hovoříme v situaci, kdy se pachatel mylně domnívá, že poškozenou je osoba starší patnácti let a vzhledem ke všem okolnostem neměl a nemohl mít o věku dítěte správnou představu.

Ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku představuje již kvalifikovanou skutkovou podstatu, přičemž odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán v případě, spáchá-li trestný čin pohlavního zneužití na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору²⁰, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu²¹. Odstavec 3 poté ukládá trest odnětí svobody na pět až dvanáct let, způsobí-li pachatel výše vymezeným trestným činem těžkou újmu na zdraví nebo trest odnětí svobody na deset až osmnáct let dle odst. 4, způsobí-li pachatel daným trestným činem smrt. Příprava činu, jehož skutková podstata je vymezena v odst. 2 až 4²², je trestná.

Dle Ščerby²³ je v některých výjimečných případech možné uplatnit subsidiaritu trestní represe založenou ustanovením § 12 odst. 2 trestního zákoníku, a to pokud existuje „*mezi pachatelem pohlavního zneužití a osobou, která je předmětem útoku hluboký citový vztah, velmi malý věkový rozdíl a k sexuálnímu aktu došlo oboustranně dobrovolně*“.²⁴ Zmíněné vychází ze zásady, že trestní právo je prostředkem *ultima ratio* a jeho použití je proto možné jen v krajních případech. Nejvyšší soud České republiky vymezil rámec použitelnosti subsidiarity trestní represe v případě, kdy se obviněný dotýkal dívky mladší patnácti let přes oděv, a to usnesením ze dne 25. 10. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1216/2007²⁵. Konstatoval totiž, že: „*V situaci, kdy je sice formálně znak „pohlavní zneužití jiným způsobem“ naplněn, avšak intenzita pachatelova počínání jednoznačně nedosahuje předpokládaného stupně pro kvalifikaci činu jako pohlavního zneužívání (např. dotyky přes oblečení), je třeba náležitě zkoumat také naplnění materiální stránky trestného činu.*“ Oproti tomu dotyky přes oděv a následné osahávání poškozené osoby na holém těle (v rádech několika minut) jsou již judikaturou za pohlavní zneužití jiným způsobem

---

¹⁹ Skutkový omyl negativní (ustanovení § 18 odst. 1 trestního zákoníku) nevylučuje odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti, v případě pohlavního zneužití je ovšem nedbalost vyloučena.

²⁰ Typicky rodič nebo prarodič.

²¹ Typicky učitel ve škole, sportovní trenér apod.

²² Ve spojení s ustanovením § 20 odst. 1 trestního zákoníku.

²³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, str. 611.

²⁴ Obdobně MARRUS, E., ed. *Children, sexuality, and the law*. New York: New York University Press, 2015, str. 13 an.

²⁵ Srovnání usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 3. 2004, sp. zn. 7 Tdo 235/2004.

považovány.²⁶ V souvislosti s nutností uplatňovat v některých případech subsidiaritu trestní represe je vhodné zmínit i alarmující případ, který se odehrál v USA, kdy byl dědečkovi uložen zákaz styku s jeho vnukem, jelikož ho políbil při loučení před školou.²⁷

1.3. Kriminologické pojetí trestného činu pohlavního zneužití

Z kriminologického hlediska je pohlavní zneužití vymezováno jako sexuálně orientované chování a jednání pachatele směřující vůči dítěti mladšímu patnácti let. Čírtková²⁸ přímo uvádí, že jde o veškerou interakci „*mezi dítětem a dospělým, při níž je dítě poniženo (degradováno) na objekt uspokojení sexuálních nebo sexualizovaných potřeb dospělého*“. Hovořit tak můžeme o rozličných aktivitách, od osahávání oběti na nejrůznějších částech těla, přes orální sex až po různé formy koitálního styku (vaginální či anální soulož) vedoucích k sexuálnímu vzrušení pachatele, dokonce až k jeho sexuálnímu uspokojení.

Pohlavní zneužití může být navíc orientováno na osoby v závislém postavení.²⁹ Mimo to je možné rozlišovat tzv. *incest* neboli zneužívání vlastního dítěte či tzv. *pseudoincest* neboli zneužívání nevlastního dítěte. Podle Zvěřiny³⁰ přibývá s rostoucím počtem rozvedených manželství případů pohlavního zneužití nevlastní dcery otčímem. A jak uvádí, takoví muži si často záměrně vyhledávají osamělé partnerky s malými dětmi, přičemž jejich hlavní zájem směřuje vůči dětem, nikoli do partnerského sexuálního života.

Tak jako u ostatních sexuálních trestných činů se i u trestného činu pohlavního zneužití setkáváme s vysokou latencí. To je dáno už samotnou povahou činu, jelikož je zasahováno do nejintimnějších stránek života člověka. Mnoho poškozených se za svou situaci stydí a snaží se ji tajit. Nechtějí totiž, aby se o takovém „zahanbení“ někdo dozvěděl. Další příčinou vysoké latence může být v některých případech skutečnost, že oběť je v blízkém vztahu s pachatelem, případně je obětí dítě, které ještě zcela nechápe závažnost a význam nastalé situace, tím pádem se nikomu ani nesvěří. V každém případě

---

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1341/2011.

²⁷ VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí: 1. díl*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1997, str. 7.

²⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 165.

²⁹ Ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku.

³⁰ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 192.

je oznamováno (potažmo registrováno) velice malé procento spáchaných trestných činů pohlavního zneužití.³¹

2. KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA TRESTNÉHO ČINU POHLAVNÍHO ZNEUŽITÍ

2.1. Kriminalistická charakteristika sexuálních trestných činů

Sexuální trestné činy (někdy v širším slova smyslu označované jako mravnostní trestné činy) lze charakterizovat jako trestné činy, jejichž pojmovým znakem „*je jejich souvislost s uspokojováním pohlavního pudu pachatele*“.³² Vzhledem k tomu, že je jimi zasahováno do lidské důstojnosti a svobody jakožto základních lidských práv zaručených nejen³³ Listinou základních práv a svobod, jsou sexuální trestné činy považovány za jedny z nejnebezpečnějších trestných činů. Ačkoli jejich škodlivý následek nastane ihned po spáchání trestného činu, za mnohem závažnější jsou považovány následky postupně přicházející ve formě psychických poruch, poruch ve vývoji osobnosti či jakýchkoli jiných, zejména psychických, anomálií u poškozeného. Dítě v důsledku deliktu může podvědomě změnit své myšlení, své životní hodnoty a může začít samo (klidně až v budoucnu) páchat trestnou činnost. Porada³⁴ vymezuje čtyři základní oblasti, do kterých je sexuálními trestnými činy zasahováno:

- morální vztahy ve společnosti,
- život a zdraví osob, které byly v důsledku trestného činu poškozeny ve sféře sexuálních vztahů,
- zdravý vývoj mládeže,
- dobré mravy v sexuálních vztazích mezi dospělými osobami.

Sexuální trestné činy najdeme v části druhé trestního zákoníku, jež tvoří jeho zvláštní část, konkrétně potom v hlavě III. pod názvem trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti zahrnující ustanovení §§ 185 až 193b. Musil³⁵ uvádí, že je možné řadit mezi sexuální trestné činy i trestný čin výtržnictví (ustanovení § 358 trestního zákoníku) spáchaný ve formě exhibicionismu, a samozřejmě svádění k pohlavnímu styku

---

³¹ Srovnání GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 254.

³² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 460.

³³ Chráněno také mezinárodními dokumenty jako např. Chartou Spojených národů či Všeobecnou deklarací lidských práv.

³⁴ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 18.

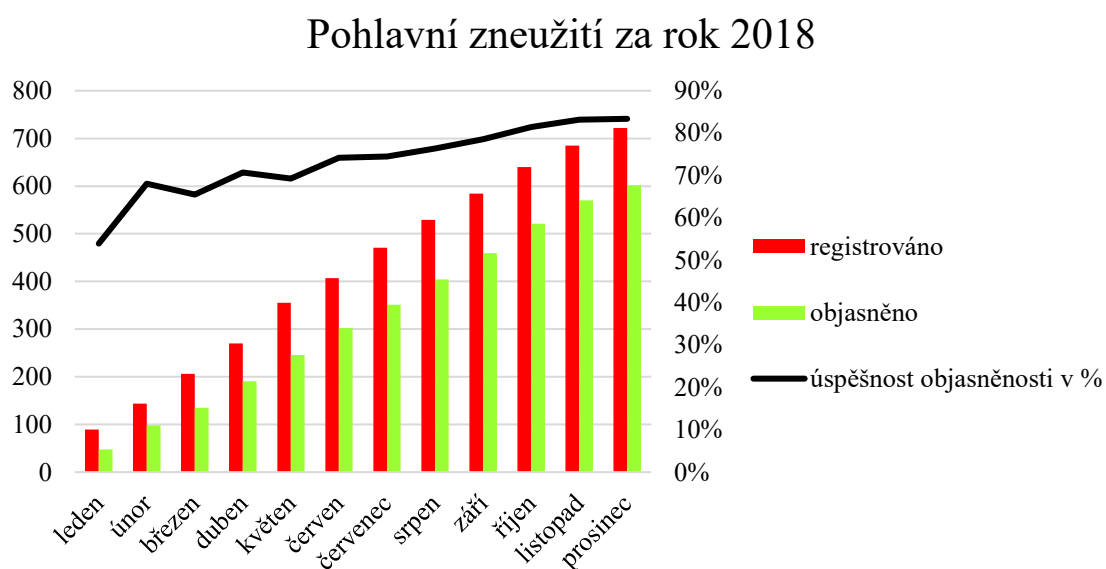
³⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 460.

(ustanovení § 202 trestního zákoníku). Nejčastěji se setkáváme s trestným činem znásilnění (ustanovení § 185 trestního zákoníku) a pohlavního zneužití (ustanovení § 187 trestního zákoníku).

2.2. Aktuální statistická data

Podíváme-li se na policejní statistiky za rok 2018³⁶, celkem bylo na území České republiky registrováno 5 102 činů pohlavního zneužití, z toho objasněno 3 927 trestných činů, včetně objasnění pozdějšího, nepočítaje komerční formu sexuálního zneužití. V průměru bylo během roku 2018 objasněno přibližně 79 % registrovaných trestných činů pohlavního zneužití, přesněji řečeno 79 % trestných činů pohlavního zneužití, o kterých se orgány činné v trestním řízení dozvěděly.

Graf č. 1 – Srovnání počtu registrovaných a objasněných trestných činů pohlavního zneužití za rok 2018 spolu s promítnutím úspěšnosti objasněnosti v procentech

Je překvapivé, že dle policejní statistiky za prosinec 2017³⁷ bylo registrováno celkem 737 trestných činů pohlavního zneužití, z toho objasněno³⁸ 603 trestných činů. Nicméně, za leden 2018 bylo registrováno „pouze“ 89 takových skutků, z toho objasněno 48. V každém následujícím měsíci roku 2018 se počet registrovaných pohlavních zneužití zvyšuje s tím, že v měsíci prosinci 2018 dosahují registrované trestné činy pohlavního

³⁶ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2018* [online]. [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

³⁷ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2017* [online]. [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>.

³⁸ Včetně objasnění pozdějšího.

zneužití čísla 722 s objasněností v 602 případech. Spolu se zvyšujícím se počtem registrací roste i objasněnost³⁹, přičemž leden 2018 vykazuje objasněnost 54 %, prosinec 2018 již dosahuje objasněnosti v 83 % případů.

2.3. Pachatel trestného činu pohlavního zneužití

Za pachatele je v obecném slova smyslu označována osoba fyzická nebo právnická, která spáchala trestný čin. Jelínek⁴⁰ dále mluví o užším slova smyslu, kdy je pachatelem trestného činu osoba, která je trestně odpovědná. Z toho dovozuje, že jím může být fyzická osoba, která bezprostředně spáchala trestný čin, nebo osoba právnická.

Profil pachatelů nejen pohlavního zneužití, nýbrž obecně všech sexuálních trestných činů, je značně různorodý. Zastoupení podle věku i sociálního postavení je velice variabilní. Ačkoli mezi veřejností panuje mýtus, že většina pachatelů sexuálních trestných činů jsou devianti, jen v malém procentu případů tomu tak doopravdy je. Na to upozorňují odborníci již několik desítek let.⁴¹ Proto ani nelze souhlasit s názorem, že mravnostní trestné činy páchané na mládeži bývají páchany převážně osobami, které trpí určitou formou sexuální deviace se sexuální abnormalitou.⁴² Častým znakem je opakovaná trestná činnost, ale ve většině případů v rámci jiného druhu kriminality (nejčastěji majetková kriminalita). Samozřejmě je ale možné setkat se i s recidivisty sexuálních trestných činů. S ohledem na výše uvedené je možné říct, že trestný čin pohlavního zneužití nemá žádného typického pachatele.

Okrajově je možno zmínit, že podle policejních statistik⁴³ tvoří značnou část pachatelů tohoto trestného činu osoby starší patnácti a mladší osmnácti let.⁴⁴ Za rok 2018 tvořily v průměru 32 % pachatelů všech objasněných trestných činů pohlavního zneužití. V některých případech (jednalo se však o případy v řádu jednotek) byly tyto osoby i pachatelé pohlavního zneužití spáchaného v závislosti podle ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku.

---

³⁹ Kromě opačné tendence mezi měsíci duben a květen 2018.

⁴⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, str. 206.

⁴¹ Srovnání MATIÁŠEK, J., PRERAD, V., KRAVČÍK, J. *Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů. Kriminalistické praktikum*. Praha: Universita Karlova, 1967, str. 19.

⁴² Viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 66.

⁴³ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2018* [online]. [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

⁴⁴ Srovnání kapitola 11.2.1. této práce.

Aby byla nastíněna alespoň nějaká typologie pachatelů pohlavního zneužití, můžeme tyto pachatele podle Čírtkové⁴⁵ rozdělit na dvě základní skupiny, a to na tzv. situační pachatele a tzv. preferenční pedofily. Situační pachatelé netrpí žádnou sexuální deviací (tedy poruchou v sexuální preferenci). Ze sexuologického hlediska jsou normální, často se u nich ale více či méně vyskytují významné poruchy osobnosti. Zpravidla projdou běžným vývojem, během kterého získají heterosexuální zkušenosti se svými vrstevníky. Ke spáchání pohlavního zneužití dospějí mnohdy pod tíhou situace (např. rozvod, úmrtí manželky, narození dítěte) za současné dostupnosti oběti. I proto tvoří značnou část obětí vlastní děti pachatelů. Také jsou sem řazeni pachatelé vyhledávající nové sexuální zážitky.

Naproti tomu preferenční pedofilové již sexuální deviací trpí. V drtivé většině případů se jedná o muže, kteří jsou orientováni na děti jako pohlavně nevyzrálé jedince. Jsou známy případy, kdy se muž ožení se samoživitelkou s dítětem právě proto, aby mohl být dítěti blíže. O manželku přitom může jevit zájem stejný nebo zmenšený, nezdá se ale vyskytují situace, kdy o manželku poté žádný zájem nejeví. Weiss⁴⁶ konstatuje následující: *„Praví pedofilové v zásadě nejsou nebezpeční pro tělesné zdraví či život dětských objektů. Rizikovitost jejich aktivit spočívá spíše v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí, eventuálně vývoje jejich interpersonálních a později i partnerských vztahů. Sexuální zneužití spáchané pravými pedofily obvykle nebývá závažnějšího charakteru, spočívá zpravidla v nekoitálních formách vzájemného kontaktu s dítětem, často v kontextu hry, škádlení apod.“* Jak už bylo ale zmíněno výše, pedofilní pachatel je spíše výjimkou než pravidlem co se pohlavního zneužití týče.

Dále můžeme dělit pachatele na ty, kteří mají k oběti vztah a na ty, kteří k ní žádný vztah nemají. Existuje-li mezi pachatelem a jeho obětí nějaký vztah, bude se jednat především o pachatele, který je rodinným příslušníkem (otec, děda, bratr apod.), rodinným známým, kamarádem dítěte či jeho partnerem. Co se týče zejména kamarádů a partnerů, jde v převážné většině případů o projev lásky a náklonosti k poškozené(mu), problémem je však věk dítěte.

Pohlavní zneužití je pácháno i pachateli bez vztahu k oběti. Troufám si říct, že v takových případech se bude jednat spíše o pachatele, kteří budou disponovat jistými zkušenostmi co se dětí týče, a to v tom smyslu, že budou vědět, jak s dětmi pracovat.

---

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 168 – 169.

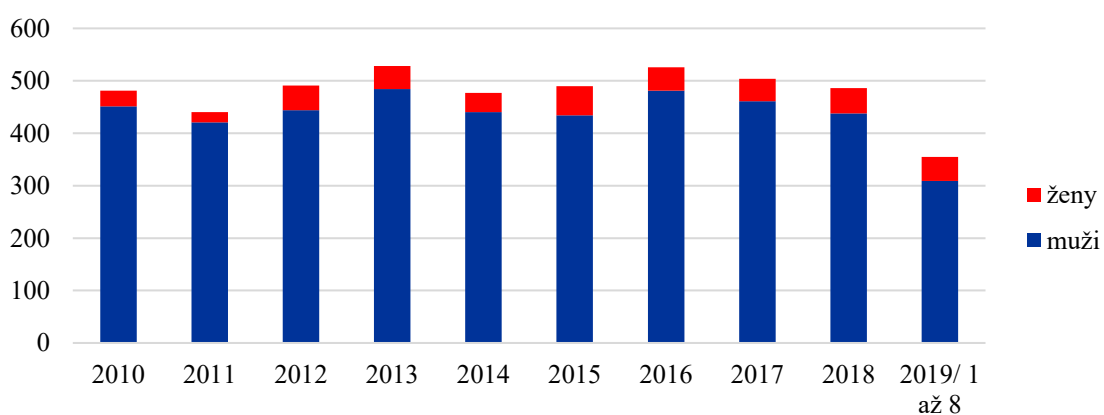
⁴⁶ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, str. 11.

Budou vědět, jak dítě oslovit, jak s ním jednat a jak ho nalákat. K oběma posledně zmíněným typům pachatelů se vztahují i typické způsoby spáchání, které jsou blíže rozebrány v kapitole 2.5. této práce.

2.3.1. Ženy jako pachatelky

Přestože bylo řečeno, že neexistuje typický pachatel trestného činu pohlavního zneužití, lze s jistotou tvrdit, že ve srovnání mezi muži a ženami je typickým pachatelem pohlavního zneužití muž, jelikož výskyt žen pachatelek je velice nízký. Níže uvedené statistiky vykazují 8,79 % podíl žen jako pachatelek na pohlavním zneužití během posledních deseti let. Podle mého názoru jsou ale statistiky v určité míře neodpovídající. Důvodů k tomu je hned několik. Může se jednat např. o pachatelku matku, jejíž dítě k ní má velice blízký vztah a má tak tendenci matku ochraňovat.⁴⁷ Dále jsou to spíše ženy než muži, které o dítě pečují. Proto mnohdy bude těžké rozlišit mezi tím, zda žena dítě sexuálně zneužívala či zda se jednalo pouze o jakousi přehnanou péči a lásku k dítěti.⁴⁸ V neposlední řadě budou ženy jakožto jemnější a něžnější pohlavní volit často i takové jemnější a něžnější (a ne tak očividné) praktiky. Dalo by tedy konstatovat, že už tak vysoká latence u pohlavního zneužití bude umocňována v případě pachatelek. Níže uvedené grafy byly sestaveny za základě informací poskytnutých Policií České republiky.

Podíl pachatelů na trestném činu pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1, 3 a 4

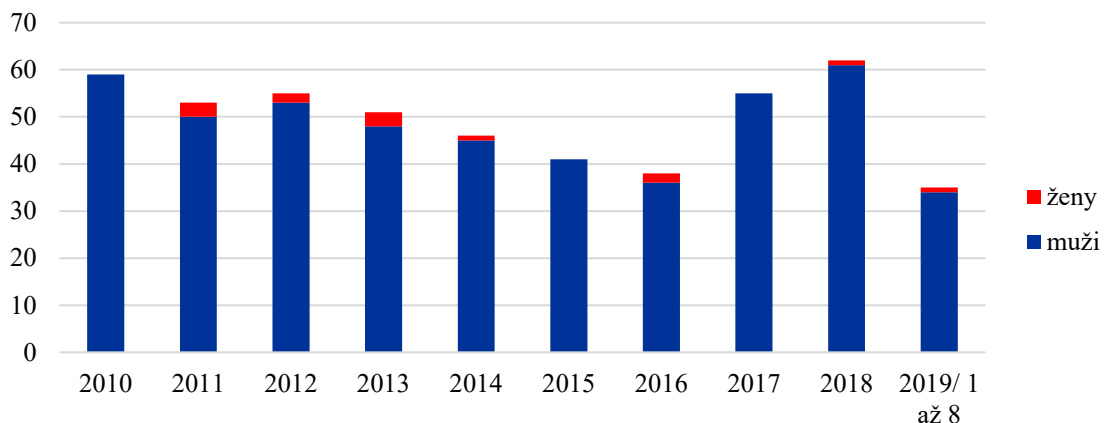

Graf č. 2 – Srovnání podílu mužů a žen jako pachatelů trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 odst. 1, 3 a 4 od roku 2010 do konce měsíce srpna 2019

⁴⁷ Obdobně mluví Čírtková o zneužívání moci, kterou ženy nad dětmi mají. Viz ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 170.

⁴⁸ Obdobně WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, str. 96.

Podíl pachatelů na trestném činu pohlavního zneužití dle § 187 odst. 2

Graf č. 3 – Srovnání podílu mužů a žen jako pachatelů trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 odst. 2 od roku 2010 do konce měsíce srpna 2019

Složení pachatelek pohlavního zneužití podle jejich věku nebo sociálního postavení je obdobně rozmanité jako u mužů. I přes to třídí forenzní psychologie pachatelky do tří skupin, a to na milenky, spolupachatelky a pachatelky se zátěží.⁴⁹

Do první skupiny řadíme pachatelky, které berou svou dětskou oběť jako svého milence se vším všudy (nejčastěji udržují pachatelky heterosexuální vztahy, takže se bude jednat o oběť chlapce). K chlapcům se pachatelky chovají jako k dospělým mužům a bezmezně věří, že se jedná o pravou lásku.

Spolupachatelky jsou k páčání pohlavního zneužití donuceny pod nátlakem (svého) muže, často jako důsledek jejich ohromné závislosti na partnerovi. Nežřídka takovému páčání předchází sexuální týrání a zneužívání dané ženy.

Skupina pachatele se zátěží se vyznačuje tím, že ji tvoří ženy, které byly ve svém dětství samy oběťmi pohlavního zneužívání. Následky svého zneužití si tak nesou po celý život a neřídka se dopouští sexuálního násilí na svých vlastních, mnohdy značně malých, potomcích. Ačkoli je skutečnost, že jim role pachatele přináší úlevu a pocit moci, významná, nelze ji považovat za dostačující, jelikož souvislost mezi zkušeností s pohlavním zneužíváním a jeho následným páčáním není automatická. Je proto vždy nutné hledat ještě další příčiny.

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 171.

Není vyloučeno, že pachatelkami mohou být i ženy trpící sexuální deviací. Kupříkladu ve Velké Británii byly mezi lety 1975 až 1984 ženy trpící pedofilií pachatelkami 1,5 % pedofilních deliktů a ženy bez poruchy sexuální preference spáchaly 1 % všech sexuálních deliktů.⁵⁰

2.4. Oběť trestného činu pohlavního zneužití

Doporučení Rec (2006) 8 Výboru Ministrů o pomoci obětem trestných činů definuje oběť následujícím způsobem: *Obětí se rozumí fyzická osoba, která utrpěla újmu, včetně fyzického nebo duševního zranění, emoční újmu nebo ekonomické ztráty, způsobené činy nebo opomenutím, které jsou v rozporu s trestním právem členského státu. Termín oběť rovněž zahrnuje, pokud je to vhodné, nejbližší rodinu nebo závislé osoby přímé oběti.*⁵¹ Toto vymezení je velmi komplexní a zákon o obětech trestných činů ho ve svém ustanovení § 2 odst. 2 a 3 rozvádí následovně:

§ 2

Vymezení pojmů

(1) [...]

(2) *Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*

(3) *Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*

(4) *Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí*

a) *dítě,*

[...]

---

⁵⁰ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 25.

⁵¹ COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS. *Recommendation Rec (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims*, 1.1. [online]. [cit. 2019-10-11]. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2006 at the 967th meeting of the Ministers' Deputies. Dostupné z: https://victimsupport.eu/activeapp/wp-content/uploads/2012/09/Recommendation-Rec20068-of-the-Committee-of-Ministries_Council-of-Europe4.pdf.

Je tedy patrné, že zákon o obětech trestných činů rozvíjí především druhou větu definice oběti uvedené výše, když za prvé specifikuje, koho lze pod širší pojem oběti podřadit a za druhé vymezuje, v jakém případě lze tento širší pojem uplatnit. Nutno podotknout, že tato specifikace je důsledkem implementace Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2012/29/EU⁵².

K tomu je podle odst. 4 zmíněného ustanovení dítě považováno za zvlášť zranitelnou oběť. Od toho se odvíjí i jeho specifické postavení v trestním řízení. Některé zvláštnosti ve vztahu k dětským obětem budou zmíněny dále v této práci.

I již definovaná směrnice nařizuje členským státům, aby v případě dětských obětí byly v první řadě zohledněny jejich nejvlastnější zájmy a aby byly posuzovány individuálně. Zdůrazňuje nutnost citlivého přístupu k dítěti při řádném zohlednění věku, vyspělosti, názorů, potřeb a obav dítěte. Nadto uvádí, že dítě a nositel rodičovské zodpovědnosti či jiný právní zástupce musí být informováni o všech opatřeních nebo právech, která jsou zvláště zaměřena na děti.

Budeme-li se zabývat určitou typologií obětí, je možné oběti rozdělit následovně:

- kompletně nevinná oběť;
- oběť dobrovolná, která se svým životním stylem vystavuje riziku viktimizace;
- oběť provokující, která nebezpečnou situaci vyprovokuje, nakonec však nese značnou psychickou tíhu;
- oběť participující, která dobrovolně přistoupí na spáchání trestného činu;
- oběť falešná, která svou viktimizaci simuluje.⁵³

Specifikum oběti pohlavního zneužití také vede k tomu, zda se dítě pohlavnímu zneužití brání a případně jak. Zejména malé děti buď nechápou, co pachatel provádí, anebo neví, jak se dané situaci vyhnout nebo jak ji ukončit (zda mají křičet, brečet, snažit se pachateli utéct apod.). Starším dětem naopak situace mnohdy oponuje, a proto ani způsob, jak z ní uniknout, nehledají.

---

⁵² Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

⁵³ Srovnání S. BURKE, A., CARTER, D., FEDOREK, B, MOREY, T., RUTZ-BURRI, L., SANCHEZ S. *SOU-CCJ230 Introduction to the American Criminal Justice System* [online] [cit. 2019-11-23]. str. 58. Dostupné z: <https://openoregon.pressbooks.pub/ccj230/>.

Někdy může sexuální zneužívání⁵⁴ u dětí dojít do fáze, kdy se oběť nebrání a snaží se zážitek v jeho průběhu i po něm ve svém mysli potlačit. Děje se tak zejména ze třech důvodů. Buď si oběť upřímně myslí, že je sexuální zneužívání její vina, nebo si myslí, že kdyby ji sexuálně nezneužíval tento pachatel, zneužíval by ji někdo jiný. Třetím důvodem je skutečnost, že se oběť snaží probíhající situaci jen „přežít“ a dočkat se jejího konce, alespoň pro danou chvíli.⁵⁵

Průzkumy a statistiky posledních desetiletí vykazují vcelku vysoký nárůst počtu obětí pohlavního zneužití. Nikdo se ale důvodně nedomnívá, že tomu tak doopravdy je. Racionálně je daný jev vysvětlován hlavně větší informovaností a citlivostí veřejnosti ohledně tohoto tématu.⁵⁶

Obětí pohlavního zneužívání nebývají jen dívky, i když tvoří určitě jejich větší procento. Chlapci bývají sexuálně zneužíváni zejména ze strany svých učitelů, vychovatelů, ale i otců. Pravděpodobně se u nich bude vyskytovat větší latence oznamování než u obětí dívek umocněná právě skutečností, že se jedná o chlapce. Obvykle půjde o jiné pohlavní zneužívání, v extrémních případech není vyloučen ani anální styk mezi pachatelem a zneužívaným chlapcem. Dovolím si říct, že jen v malém zlomku případů bychom našli dobrovolnou soulož mezi chlapcem mladším patnácti let a dívkou starší patnácti let, kdy by se mělo jednat o milenecký nebo partnerský vztah.

V dnešní době se klade značný důraz na prevenci pohlavního zneužívání a na rizikové skupiny obětí. Za rizikové skupiny jsou považovány především děti ze sociálně slabých, neúplných nebo rozvrácených rodin. To ale neznamená, že se oběťmi pohlavního zneužívání nestávají i děti pocházející z rodin úplných a dobře fungujících. Dětem je však nutné v každém ohledu věnovat pozornost, bavit se s nimi a pozorovat neobvyklé změny jejich chování. Čírtková⁵⁷ nadto apeluje na okolí oběti, aby v případech, kdy se dítě začne znovu pomočovat nebo neudrží stolici, ačkoli už tento návyk mělo osvojené, věnovalo takovému jevu zvýšenou pozornost a začalo hledat příčiny. S vysokou pravděpodobností může být podle ní dítě sexuálně zneužívané.

---

⁵⁴ Především sexuální zneužívání páchané rodinnými příslušníky.

⁵⁵ Obdobně BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada, 1998, str. 53 an.

⁵⁶ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 26.

⁵⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 172.

2.4.1. Syndrom CAN a CSA

V historii byly děti podrobeny zejména otcovské moci, kdy ten si s nimi mohl dělat, co se mu zalíbilo. Děti byly bity, zabíjeny, zneužívány, zotročovány i jakkoli jinak mučeny (nedostávaly najíst, trpěly nedostatkem spánku a odpočinku apod.) Až na začátku 20. století, spolu s první právní úpravou ochrany a práv dítěte⁵⁸ se vztah mezi rodiči a dětmi začal měnit.

V dnešním demokratickém a právním státě jsou si všichni lidé rovni, a to včetně dětí a dospělých. Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti.⁵⁹ Přitom rodičovská odpovědnost zahrnuje především péči o dítě (zejména o jeho zdravý, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj), ochranu dítěte, zajišťování jeho výchovy a vzdělání.⁶⁰ Bohužel, ne vždy vykonávají rodiče svou rodičovskou odpovědnost řádně, někdy dokonce svého postavení zneužívají a velice negativně tak ovlivňují a narušují správný a zdravý vývoj a rozvoj dítěte.

S problematikou pohlavního zneužívání souvisí tzv. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, anglicky jako child abuse and neglect, zkratkou potom jako CAN. Zoubková⁶¹ zdůrazňuje, že dle Zdravotnické komise Rady Evropy je syndrom CAN velice široký pojem zahrnující fyzické i duševní týrání dítěte, podávání drog a systémové týrání včetně sekundární viktimizace, ale i různé kombinace těchto jevů. Týrané děti se nezdá odchylovat v chování. Některé malé děti mohou být vysoce agresivní, neklidné a s úzkostnými stavy, mít noční můry nebo poruchy spaní, můžou začít se záškoláctvím nebo se u nich může objevit značné zhoršení prospěchu. Jiné mohou být naopak pasivní, apatické, bez elánu, bez názoru, bez radosti, nekomunikují, mohou u nich vymizet již osvojené návyky nebo se u nich může vyskytnout anorexie či bulimie. Nadto se často týrané děti bojí kontaktu, vyhýbají se mu, a to i pokud se jedná o matku. Jelikož se jedná o velice závažnou problematiku, byl syndrom zařazen do mezinárodní statistiky nemocí a vad.⁶² Dunovský⁶³ zdůrazňuje, že zneužívání dětí v rodině je velice závažným problémem hlavně proto, že pokud neexistuje v blízkosti dítěte jiná osoba,

---

⁵⁸ Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924.

⁵⁹ Ustanovení § 855 občanského zákoníku.

⁶⁰ Srovnání ustanovení § 858 občanského zákoníku.

⁶¹ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 424.

⁶² WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 159.

⁶³ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, str. 159.

kteřá by o něj mohla pečovat a na kterou by se dítě mohlo spolehnout, končí většina těchto dětí velice špatně.

Syndrom CSA – syndrom sexuálně zneužívaného dítěte, anglicky jako child sexual abuse, je dalším nežádoucím problémem, který se v dnešní společnosti hojně objevuje. Někteří odborníci ho podřazují pod systém CAN.⁶⁴ Jedná se v podstatě o pohlavní zneužívání dětí, přičemž velká část pohlavních zneužití se děje právě v rámci rodiny. Dítě tak ztrácí důvěru nejen v blízkou osobu, která je pachatelem činu, ale může ztratit důvěru i ve všechny ostatní členy rodiny, taktéž ve svém okolí. To samozřejmě přispívá k nesprávnému psychickému a morálnímu vývoji dítěte. Syndrom CSA je rozdělen do čtyřech dimenzí, přičemž první dimenze je označována jako traumatická a zraňující sexualizace, druhou tvoří emocionální důsledky, třetí představuje bezmocnost a poslední stigmatizaci při sníženém sebevědomí dítěte.⁶⁵ K tomu ještě dlužno poznamenat, že tento syndrom může být důsledkem nejbrutálnějších sexuálních praktik, ale také může vzniknout jako následek lehkých sexuálních útoků.

Ve znaleckém zkoumání jsou tyto syndromy obvykle zahrnuty pod pojem posttraumatická stresová porucha. Problém ale často spočívá ve skutečnosti, že některé důsledky pohlavního zneužití se neprojevují ihned, nýbrž až v budoucím životě oběti (např. problémy při získávání pracovního místa, neúspěch u přijímacích zkoušek na vysokou školu, neschopnost setrvání v partnerských vztazích a další).

Prevence uvedené problematiky a pomoc obětem pohlavního zneužití obecně je naprosto zásadní. Také proto vzniklo v roce 1992 v České republice Dětské krizové centrum napomáhající týraným, sexuálně zneužívaným či zanedbávaným dětem.⁶⁶

2.5. Typické způsoby spáchání

Obecně je způsob spáchání určitého trestného činu definován jako „*specifikovaný systém operacionálních elementů trestné činnosti a činností s ní úzce spjatých*“.⁶⁷ K zařazení jednotlivých způsobů spáchání sexuálních trestných činů do určitých skupin jsou využívány dvě hlediska: věk pachatele a objekt útoku neboli oběť.⁶⁸ Věk pachatele

---

⁶⁴ Tamtéž, str. 128. Obdobně PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 153.

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 173.

⁶⁶ Informace o Dětském krizovém centru a jeho činnosti jsou dostupné na internetové stránce <https://www.ditekrize.cz/o-detskem-krizovem-centru/>.

⁶⁷ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001, str. 25.

⁶⁸ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 78.

je subjektivním determinantem⁶⁹. Objekt útoku je naproti tomu determinantem objektivní povahy,⁷⁰ přičemž předmět útoku má značný vliv na způsob páchaní trestného činu, jelikož mu pachatel musí přizpůsobovat podobu svého útoku.

V důsledku zmíněného mluvíme o sexuálních trestných činech páchaných mezi dospělými, mezi dospívající mládeží a o sexuálních deliktech páchaných na mládeži. Z podstaty věci nelze u pohlavního zneužívání hovořit o páchaní mezi dospělými, neboť to vylučuje již samostatná skutková podstata pohlavního zneužití. A i přesto, že teorie mluví obecně o sexuálních trestných činech páchaných na mládeži, z důvodu specifčnosti pohlavního zneužití bude dále hovořeno o pohlavním zneužívání páchaném na dětech, neboť je takové vyjádření přesnější.

Zároveň v rámci typických způsobů spáchání sexuálních deliktů rozlišujeme situace, kdy mezi pachatelem a obětí existuje nějaký vztah a kdy mezi nimi žádný vztah neexistuje.⁷¹

2.5.1. Pohlavní zneužívání páchané mezi dospívající mládeží

Za dospívající mládež považujeme osoby nedospělé, osoby v adolescentním věku. Pachatelem bývá v tomto případě osoba (nejčastěji chlapec) ve věku kolem 16 let. Naproti tomu hovoříme-li o věku poškozené osoby v případě pohlavního zneužití, ta musí být vždy mladší patnácti let (nejčastěji je to dívka). Typicky se bude jednat o situace, kdy zde neexistuje přirozená důvěra dítěte k dospělému a kdy pachatel i oběť (nejčastěji dívka) s pohlavním stykem souhlasí. Mezi zúčastněnými osobami je mnohdy úzký citový vztah. Často můžeme ve zmíněných případech hovořit o tzv. první lásce⁷².

Šámalovi⁷³ zdůrazňují, že musíme uvažovat i nad situací, kdy je pachatel sám mladistvý. Je totiž nutné „*pečlivě hodnotit všechny rozhodné skutečnosti z hlediska § 5 odst. 1 ZSM, neboť není možno vyloučit, že za výše uvedených okolností nebude mladistvý za takový čin, s ohledem na jeho rozumovou a mravní vyspělost, trestně*

---

⁶⁹ STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 61 an.

⁷⁰ Tamtéž, str. 59.

⁷¹ Někteří autoři považují vztah mezi obětí a pachatelem za jedno z dělicích kritérií (hledisek) k rozlišení typických způsobů spáchání u sexuální kriminality. Srovnání PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 64.

⁷² CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 21.

⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1862.

odpovědný“. Nadto bychom jistě mohli v některých případech uvažovat o subsidiaritě trestní represe, jak už bylo nastíněno výše.

Obvykle se setkáváme zejména s následujícími podobami páchaní:

- Skupina mladých lidí, nejčastěji ve věku od 13 do 16 let, kteří se vzájemně znají, uspořádá na chatě či v bytě jednoho z účastníků večírek. Následně dochází mezi osobami mladšími a staršími patnácti let k pohlavnímu styku.
- Dívka mladší patnácti let je zamilovaná do svého partnera staršího patnácti let a po určité době mezi nimi dojde k pohlavnímu styku.⁷⁴
- Dívka mladší patnácti let je pod tíhou situace, kdy se jí kamarádky posmívají za její panenství a nezkušenost, přinucena k pohlavnímu styku s kamarádem starším patnácti let, aniž by k němu chovala nějaké city.

V případě pohlavního zneužití páchaného mezi dospívající mládeží bude mezi pachatelem a obětí ve většině případů existovat určitý vztah, ať už vztah kamarádský, partnerský či dokonce příbuzenský. Můžeme se setkat i se situací, kdy žádný vztah mezi uvedenými nebude, taková situace bude nicméně spíše výjimečná. V těchto případech je ale obtížné prokázat, že si byl pachatel vědom věku oběti. Dívky jsou totiž charakteristické značnou vyspělostí a vzhledově mohou vypadat starší, než ve skutečnosti jsou.

Zůstává otázkou, zdali je možné do této kategorie řadit taktéž skutky, jejichž pachatelem i obětí jsou osoby mladší patnácti let. ZSVM totiž ve svém ustanovení § 89 zakotvuje hranici trestní odpovědnosti právě na patnáct let. Ačkoli by někdo mohl být toho názoru, že pohlavní styk mezi dvěma účastníky mladšími patnácti let by měl být souzen na základě ustanovení § 89 odst. 2⁷⁵ ve spojení s ustanovením § 93 ZSVM, já se domnívám, že uvedené použitelné není, a to principiálně ze dvou důvodů.

Prvním důvodem jsou účastníci trestného činu. Pokud by spolu dvě osoby mladší patnácti let měly pohlavní styk, museli bychom obě osoby označit za jakési pachatele tohoto činu jinak trestného, ale i za jeho oběti. Sama o sobě by byla taková situace absurdní, k tomu akcentována faktem, že se jedná o trestně neodpovědné děti.

---

⁷⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 462.

⁷⁵ Ustanovení § 89 odst. 1 a odst. 2 ZSVM zní takto: (1) *Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.* (2) *Dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 (dále jen „opatření“).*

Druhým argumentem je neopominutelná zásada subsidiarity trestní represe. Jen těžko bychom trestali děti za jejich zvědavost, nerozvážnost a rozumovou nevyspělost, a ještě obtížněji bychom v jejich jednání nacházeli společenskou škodlivost.

2.5.2. Pohlavní zneužívání páchané dospělými na dětech

Dle mého názoru je tento způsob páchaní pohlavního zneužití tím značně závažnějším, poněvadž sexuální (mravnostní) kriminalita mnohdy zanechává na oběti trvalé následky, ať už po stránce psychické (traumatické poškození), tak i po stránce fyzické (tělesné poškození).

Pachatelem v této kategorii je dospělý člověk. Obětí musí být opět a bez výjimky osoba mladší patnácti let.

Typickým znakem je zneužití důvěry dítěte k dospělému, její získání pomocí nejrůznějších darů (typicky sladkosti) a her, zneužití autoritativního postavení pachatele a z něho vyplývající důvěryhodnost nebo vliv (např. je-li dítě svěřeno jeho doзору), zneužití závislosti dítěte na pachateli nebo zneužití postavení pachatele.

Co se týče způsobu spáchání pohlavního zneužití na dětech se vztahem k dítěti, trestný čin je spáchán nejčastěji následujícími způsoby:

- Pohlavní zneužití spáchá pachatel na oběti na základě vztahu rodičovského, příbuzenského⁷⁶, vychovatelského apod.⁷⁷ Typicky bude zmíněné jednání naplňovat znaky ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku, neboť pachatel bude využívat (zneužívat) závislého postavení dítěte nebo svého autoritativního postavení. Jak uvádí Konrád⁷⁸, k překonání odporu kladeného ze strany oběti postačí zpravidla hrozba trestem.⁷⁹

- Pachatel udržuje s dítětem milostný (či partnerský) vztah a z lásky mezi nimi proběhne (i opakovaně) pohlavní styk. Přitom si je vědom věku oběti.

---

⁷⁶ Netradiční, avšak známé jsou i případy, kdy je pohlavní zneužití páchano mezi sourozenci. Tak např. dcera byla pohlavně zneužívána vlastním otcem. Poté, co se v důsledku toho matka se svým manželem a otcem své dcery rozvedla, začal dceru pohlavně zneužívat její starší bratr. Viz VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., SPILKOVÁ, J. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, str. 107.

⁷⁷ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 80.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ V případě, že by byl odpor překonán násilím, nemohlo by se už jednat o trestný čin pohlavního zneužití, ale mluvili bychom o trestném činu znásilnění dle ustanovení § 185 trestního zákoníku.

- Pachatel se náhodně s obětí seznámí (přes sociální sítě, přes kamarády apod.) a následně mezi ním a dítětem proběhne oboustranně dobrovolný a souhlasný pohlavní styk. Pachatel věk oběti znát nemusí. Často se na něj totiž ani neptá a nejsou dostupné zdroje, odkud by mohl věk oběti zjistit. Poškozená osoba mu navíc o svém věku nezděrá lže.

- Pachatel nejen že dětskou oběť pohlavně zneužívá, nadto ji třeba i nahou fotografuje či nutí k prostituci, ať už za úplatu nebo pod pohrůžkou.⁸⁰ Mnohdy jsou rodiče dítěte se situací seznámeni a existují i případy, kdy jsou pachateli sami rodiče. Nezřídka jsou to ale právě rodiče oběti, kteří na těchto praktikách vydělávají.

Hovoříme-li o způsobu spáchání na dětech bez vztahu mezi pachatelem a obětí, nejčastěji se setkáváme s těmito způsoby spáchání:

- Pachatel používá k získání důvěry dítěte různé dary, přivede jej na určité místo a tam ho následně zneužije.⁸¹

- Pachatel používá k získání důvěry dítěte peníze, cukrovinky nebo s obětí hraje nejrůznější hry či jí láká na různorodé aktivity. U dětí, jejichž věk se blíží hranici patnácti let, není vyloučeno, že pachatel zneužije jejich sexuální zvědavosti a vyvolá u nich jisté touhy.⁸² Mnohdy se jedná o situace, kdy pachatel zve děti do svého bytu a následně jim ukazuje pornografii a hovoří s nimi o sexu.⁸³

3. MÍSTO ČINU

Místo spáchání trestného činu je fakultativním znakem skutkové podstaty trestného činu. To znamená, že musí být naplněn jen v případě, je-li u daného trestného činu v jeho skutkové podstatě přímo uveden (poté se stává znakem obligatorním a bez jeho naplnění by se o daný trestný čin nemohlo jednat). Trestný čin pohlavního zneužití žádné místo spáchání nevymezuje, může být tedy spáchán na kterémkoli místě a stále se bude o pohlavní zneužití jednat.

---

⁸⁰ V takovém případě se k trestnému činu pohlavního zneužití zpravidla přidá trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle ustanovení § 192 odst. 1 a 2 trestního zákoníku v souběhu s trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 odst. 1 trestního zákoníku.

⁸¹ Případ šestileté E. D., kterou pachatel pod záminkou krmení veverek nalákal do křoví, kde ji následně ukazoval penis a nutil jí, aby se ho dotkla. Viz VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., SPILKOVÁ, J. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, str. 114.

⁸² MUSIL, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994, str. 236.

⁸³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 463.

Za místo činu lze označit tu část prostoru, kde byl realizován proces, jež hodnotíme s ohledem na jeho vnější formu jako proces společensky škodlivý.⁸⁴

V užším slova smyslu považujeme za místo činu prostor, kde byl spáchán daný trestný čin, tedy místo, kde došlo k samotnému pohlavnímu zneužití. V širším slova smyslu můžeme hovořit nejen o místě samotného sexuálního útoku, ale taktéž o místě (o místech), kde se pachatel trestného činu k jeho spáchání připravoval.⁸⁵ U pohlavního zneužití není vyloučeno, že si pachatel bude svou obět' z různých míst tipovat nebo ji z nich pozorovat. Jeho příprava tak nebude probíhat jen na jednom místě. Za pravděpodobná místa přípravy bychom mohli označit např. prostranství před školou oběti, cesta, kterou obět' chodí pravidelně domu, prostory, kam obět' chodí na zájmové kroužky a další.

Místo činu sexuálních trestných činů obsahuje zásadně méně stop a informací než jak tomu je u jiných druhů kriminality. Proto i místa přípravy jsou velice důležitým zdrojem informací, neboť na nich můžeme najít různé stopy po pachateli, případně i stopy oběti. Často na nich nalzáme více stop než je přítomno na místě samotného útoku.

Místo činu v širším slova smyslu se může nacházet v interiéru či v exteriéru. Charakter místa činu určuje taktéž to, zda byl spáchán na odlehlém místě nebo v místě, kde je velká koncentrací lidí či budov. Podle Ivora a Chmelíka⁸⁶ je v případech pohlavních zneužití obvyklé, že jsou páčány na atypických místech, a to zejména na místech tmavých a na místech s nízkým pohybem osob. Orgány činné v trestním řízení, především potom policie, musí dbát správného ohledání místa činu za účelem zajištění co největšího počtu relevantních stop. Spáchání činu musí být totiž co nejpřesněji a nejvěrněji zjištěno.

Typickým místem činu pohlavního zneužití bývá zejména byt (rodinný dům), ať už se jedná o byt rodičů nebo příbuzných poškozené osoby, ale také byt pachatele či byt přátel jednoho z nich. Pohlavní zneužití je zároveň páčáno venku v parcích, na lavičkách i na loukách. Někdy se pachatel k pohlavnímu zneužití dítěte uchýlí ve sklepě nebo v chodbě domu. Typickým místem bývají i chaty, kde zejména starší pachatelé pohlavně zneužívají malé děti.

---

⁸⁴ Tamtéž, str. 318.

⁸⁵ PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 68.

⁸⁶ Tamtéž.

4. TYPICKÉ STOPY

Při spáchání trestného činu vznikají zákonitě určité kriminalistické stopy. Rybář⁸⁷ hovoří o jakési objektivně projevující se změně v reálném světě, kdy taková mění buď materiální prostřední (materiální stopa) nebo ovlivňuje vědomí lidí (stopa ve vědomí, stopa paměťová). Dané změny přitom zanechávají v našem okolí přirozeným způsobem zakódované informace nejrůznější povahy a podávají obraz o tom, co se v minulosti událo.⁸⁸

4.1. Stopy ve vědomí

Z podstaty trestného činu pohlavního zneužití, kdy dochází k přímému kontaktu mezi pachatelem a obětí, je zřejmé, že budou vznikat stopy ve vědomí oběti. Oběť totiž bezprostředně vnímá probíhající událost. „*Obraz světa vnímaný smysly (elektroreceptory a interoreceptory) se ve smyslových orgánech přeměňuje na nervové impulsy, které jsou převáděné po nervových vláknech do mozku. Nervové impulsy potom vytvářejí v mozku obraz.*“⁸⁹ Proto i stopy ve vědomí mají svou materiální složku, kdy se vytvořením stopy, jejíž základním impulsem je vjem, změní biochemické složení obsahu mozkových buněk.⁹⁰ Můžeme rozlišovat paměťové stopy sluchové, zrakové, čichové, chuťové a hmatové.

Je nesporné, že takto vzniklé stopy jsou stopy subjektivní, jelikož každý jednotlivec vnímá situaci rozdílně. Ne vždy je tudíž vzniklý vjem věrným obrazem skutečnosti a často bude vnímaná událost zkreslena vinou ještě dalších faktorů, kterými mohou být např. stres, strach nebo třeba nedostatečná schopnost pochopit událost, ve které se oběť nachází, a to kupříkladu z důvodu věku nebo závislého postavení dítěte. Proto v případě, že vypovídá více osob a jejich výpovědi jsou ve vzájemném rozporu, nelze automaticky usuzovat, že výpověď jedné z nich je lživá. Také následné vyvolání paměťových stop v trestním řízení bude ztíženo, a to především psychickým traumatem, které se objevuje u většiny (nejen) dětských obětí. Z těchto důvodů je nezbytné vždy při hodnocení důkazů přihlížet ke všem okolnostem, které mohou jejich hodnocení

---

⁸⁷ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001, str. 35.

⁸⁸ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 38.

⁸⁹ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 213.

⁹⁰ Obdobně PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 166.

ovlivnit. Zároveň je ale nesporné, že paměťové stopy jsou velice důležitým nositelem informací, které navíc mohou mnohdy dovést vyšetřovatele právě ke stopám materiálním.

4.2. Materiální stopy

Materiální stopy se na rozdíl od stop paměťových nepromítají do vědomí oběti, ale projevují se v okolním světě. Existuje celá řada materiálních stop. Můžeme je klasifikovat do určitých kategorií dle toho, jaké informace o objektu, který stopu vytvořil, obsahují.⁹¹

Co se týče pohlavního zneužití, nejdůležitější materiální stopy jsou stopy biologické⁹². Biologické stopy odrážejí vnitřní stavbu objektu, který ji vytvořil, tedy pachatele, oběti, případně třetí osoby.⁹³ Vzhledem k tomu, že při pohlavním zneužívání není používáno násilí, můžeme v souvislosti s ním hovořit o vzniku jen jednoho typu oddělení biologického materiálu od lidského organismu, a to o samovolném odloučení. Při takové odloučení se bude zpravidla jednat o projevy životních funkcí lidského organismu. Sem budeme řadit sperma (ejakulát) pachatele, které je možné získat výtěrem pochvy poškozené osoby nebo ohledáním oblečení (spodního prádla). Dále budou typickou stopou vypadlé vlasy pachatele i oběti, chlupy a v jisté míře i sliny obou zúčastněných. V případě poškozené by se mohlo jednat také o krev pocházející z její panenské blány nebo pochvy, došlo-li mezi dívkou a pachatelem k souloži. Jsem si jistá, že nebudou vyloučené ani materiální stopy ve formě tkáně pachatele, případně oběti, jelikož není nutné, aby takové stopy vznikaly jen při použití násilí. Jistě si lze představit situaci, kdy za souhlasného pohlavního styku obou osob budou zůstat nepatrné kousky kůže (tkáně) za jejich nehty, a to z důvodu vášně zúčastněných.

V případě prokazování, zda byl spáchán trestný čin pohlavního zneužití ve formě soulože nebo trestný čin znásilnění na dítěti mladším patnácti let, by se dalo rovněž uvažovat o negativních stopách působení (stopy násilí na těle oběti)⁹⁴. Tudíž, prokazovali-li bychom skutečnost, že nešlo o násilný trestný čin, bylo by potřeba dokázat nepřítomnost stop po násilí na těle oběti.

---

⁹¹ Tamtéž, str. 134.

⁹² Biologické stopy lidského původu.

⁹³ Obdobně PORADA, V., STRAUS, J. *Kriminalistické stopy*. Teorie, metodologie, praxe. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 156.

⁹⁴ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 245.

V současné době je díky analýze DNA i nejrůznějším moderním technikám možné snadněji dopadnout pachatele nejen sexuálních trestných činů. To je dáno především tím, že lze vzorky DNA z místa činu či z ohledání těla oběti i pachatele srovnávat se vzorky DNA v databázi (jsou-li dostupné) nebo se vzorky odebranými podezřelým a obviněným osobám, případně poškozeným.

Za další materiální stopy nacházející se na místě činu mohou sloužit různé objekty patřící pachateli (případně oběti), které byly na místě činu zanechány a které tak svědčí o pobytu pachatele a/ nebo oběti na daném místě.

5. TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE

Vyšetřovací situaci můžeme charakterizovat jako *„faktický stav vyšetřování v určitém okamžiku, kdy je třeba rozhodnout o dalším postupu vyšetřování. Popisem vyšetřovací situace se vystihuje jednak obsah a rozsah kriminalisticky relevantních informací, které jsou v daném okamžiku k dispozici, jednak souhrn podmínek, v nichž probíhá vyšetřování.“*⁹⁵

Účel vyšetřovacích situací popisuje velice výstižně Musil⁹⁶, který uvádí, že vyšetřování je velice složitý a dynamický proces, ve kterém vystupuje velké množství okolností měnících neustále probíhající proces. Z toho důvodu se, dle jeho slov, potřebuje kriminalista *„v tomto plynulém toku událostí a faktů orientovat, aby mohl uskutečnit analýzu daného stavu a správně rozhodnout o svém dalším postupu. Je proto výhodné, aby se v určitém časovém okamžiku myšlenkově jakoby „zastavil“, uvědomil si jednotlivé prvky nastalé situace a její strukturu a slovně ji popsal.“*

Dělit můžeme vyšetřovací situace na konkrétní a typické, kdy konkrétní se utvářejí s každým konkrétním případem a slouží ke stanovení praktického postupu vyšetřování, zatímco typické vyšetřovací situace jsou určitým modelem pro jednotlivé skupiny trestných činů, jež slouží ke stanovení metodik jejich vyšetřování. Dále lze podle Musila⁹⁷ vyšetřovací situace dělit na příznivé a nepříznivé, které se často ve vyšetřování vzájemně prolínají. Jejich podstatou by mělo být určení toho, zda je v konkrétní situaci možné dosáhnout cíle s menšími či většími obtížemi. S tímto dělením lze nesouhlasit, protože příznivost a nepříznivost je velice subjektivní hledisko a co se jednomu může zdát velice

---

⁹⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 100.

⁹⁶ Tamtéž, str. 99.

⁹⁷ Tamtéž, str. 101 – 102.

příznivé, druhému nemusí. Nejmarkantněji lze subjektivitu vyzorovat v rámci soudního jednání, kdy policejní orgán a státní zástupce nemají o spáchaném činu pochyb a považují shromážděné důkazy za dostatečné k usvědčení obžalovaného. Ten je ale následně soudem při uplatnění zásady *in dubio pro reo*⁹⁸ obžaloby zproštěn, a to pro nedostatek důkazů, které by prokazovaly spáchání trestného činu nadevší pochybnost. Tím se původní domněnka o příznivosti vyšetřovací situace zneuguje.

U sexuálních trestných činů se setkáváme typicky s následujícími vyšetřovacími situacemi:

1. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a dovolují učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele.⁹⁹

Tato situace je považována za nejprůhodnější. Nejprve je ale nutné prověřit veškeré nashromážděné informace. Pokud vše nasvědčuje tomu, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba,¹⁰⁰ je povinností policejního orgánu sdělit konkrétní osobě obvinění ze spáchaného trestného činu a tím zahájit trestní stíhání v souladu s ustanovením § 160 trestního řádu¹⁰¹. Tato iniciační etapa vyšetřování tak plynule přechází do etapy další, ve které se zpravidla setkáváme s následujícími vyšetřovacími situacemi:

- a) obviněný spáchaný trestný čin popírá;
- b) obviněný spáchaný trestný čin přiznává;
- c) obviněný využívá svého práva a odmítá k věci vypovídat.¹⁰²

Přístup obviněného ke skutečnostem, které mu orgány činné v trestním řízení kladou za vinu, včetně důkazů, je jen jednou z částí dané vyšetřovací situace. To proto,

---

⁹⁸ V pochybnostech ve prospěch obžalovaného.

⁹⁹ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 82.

¹⁰⁰ Někteří autoři ještě jako další možnou fází v tomto případě uvádí vypátrání pobytu pachatele, není-li k dosažení. Viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 69.

¹⁰¹ Pro doplnění informací uvádím znění ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu: *Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3, § 159b odst. 1, 3 a 4 nebo § 159c odst. 1. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; [...] V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.*

¹⁰² KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 83.

že účelem vyšetřovacích situací není prokázání viny konkrétní osobě, nýbrž zjištění skutkového stavu a objektivní pravdy. Tím spíš, jedná-li se o sexuální trestné činy, kde se setkáváme i s křivým obviněním.

2. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují však učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele.¹⁰³

V této fázi je prvním a nejdůležitějším krokem zjištění totožnosti pachatele, jelikož bez toho není možné trestní stíhání zahájit.¹⁰⁴ Ke zjištění totožnosti pachatele je žádoucí úzká spolupráce mezi kriminalisty a vyšetřovateli, dále je nezbytné získávat především informace k popisu pachatele (např. pomocí výpovědí svědků a poškozených), jeho pohybu, pomyslnému způsobu života, zároveň je nutné využívat kriminalistické evidence. Nadto Konrád¹⁰⁵ dodává, že se spolu s tím shromažďuje co největší množství důkazních pramenů k tomu, aby se prokázalo naplnění všech znaků skutkové podstaty spáchaného trestného činu.

3. Zjištěné skutečnosti (z výpovědi oběti či oznamovatele) vzbuzují pochybnosti, zda se stal oznamovaný trestný čin; totožnost údajného pachatele je zpravidla známa.¹⁰⁶

V této situaci je prvotním úkolem vyšetřovatelů zajišťovat další důkazy a informace k údajnému spáchanému trestnému činu. Sloužit jim k tomu bude obvykle detailní výpověď oběti ohledně způsobu spáchání trestného činu, popisu toho, jak se čin udál, co se dělo před činem a co po něm, šetření na místě činu, dále také výslechy osob z okolí oběti i údajného pachatele. K přesnějšímu objasnění budou na základě učiněných výpovědí (příp. výslechů) často sloužit i prověřovací úkony jako např. kriminalistický experiment, prověrka výpovědi na místě nebo třeba rekonstrukce. Na základě toho dojde vyšetřovatel k přesvědčení, zda trestný čin byl opravdu spáchán či nikoliv.

---

¹⁰³ Tamtéž, str. 82.

¹⁰⁴ Sama jsem se s takovými vyšetřovacími situacemi setkala mnohokrát v rámci své odborné praxe na Obvodním státním zastupitelství pro Prahu 2. Jednalo se sice převážně o majetkové trestné činy, nicméně podstata vyšetřovací situace a následný postup jsou stejné. Policejní orgán oznámí státnímu zastupitelství spáchání konkrétního trestného činu a státní zastupitelství (již přidělený konkrétní státní zástupce) spis dozoruje a čeká, zda se podaří pachatele vypátrat či nikoli. Není-li totožnost pachatele zjištěna ve lhůtě určené v ustanovení § 159 trestního řádu, policejní orgán věc odloží na základě ustanovení § 159a odst. 5 trestního řádu a trestní stíhání zahájeno není. Bude-li totožnost pachatele zjištěna v budoucnu, policejní orgán (nebo státní zástupce) trestní stíhání zahájí, a to podle stejného ustanovení, věty druhé.

¹⁰⁵ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 82.

¹⁰⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 466.

4. Zjištěné skutečnosti nenasvědčují tomu, že byl spáchán oznamovaný trestný čin.

V takovém případě získané informace nenasvědčují spáchání trestného činu, jinými slovy lze jeho spáchání s jistou pravděpodobností vyloučit.¹⁰⁷ Typicky by se mohlo jednat o zcela zinscenovaná trestní oznámení, o jakýsi zoufalý pokus poškodit údajného pachatele. Není vyloučené, že by nebyl následně oznamovatel (pokud by byl trestně odpovědný) obviněn z trestného činu křivého obvinění v souladu s ustanovením § 345 trestního zákoníku.

6. PŘEDMĚT VYŠETŘOVÁNÍ

Základní okruh otázek, jež tvoří předmět vyšetřování jakéhokoli trestného činu, je vymezen v ustanovení § 89 trestního řádu.

§ 89

Obecná ustanovení

(1) V trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména:

- a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,*
- b) zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,*
- c) podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,*
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,*
- e) podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení,*
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.*

Nicméně, jednotlivá ustanovení ve zvláštní části trestního zákoníku určují každému trestnému činu skrz jeho skutkovou podstatu a jeho specifika i předmět vyšetřování. K jednotlivým skupinám trestných činů jsou následně vytvářeny metodiky jejich vyšetřování, které vyzdvihují specifické zvláštnosti každé skupiny. Také definují

---

¹⁰⁷ Srovnání viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 69.

okolnosti, jejichž dokazování je mimořádně obtížné a důležité, nebo rozdílné od jiných skupin trestných činů.¹⁰⁸

U trestného činu pohlavního zneužití můžeme hovořit zejména o těchto zvláštностech předmětu vyšetřování:

- zda si byl pachatel před proběhlým pohlavním stykem vědom věku oběti, resp. toho, že je oběť mladší patnácti let,
- zda pachatel zneužil některé z forem závislosti oběti na něm,
- jaká byla sexuální pohnutka pachatele,
- zlákal-li pachatel oběť, jakým způsobem tak učinil,
- jakým způsobem se pachatel pohlavně ukájel, zda a za jakých okolností k ukojení pachatele došlo,
- byla-li trestná činnost zakrývána, jakým způsobem to probíhalo,
- jaký byl věk, sociální postavení, vzdělání a rozvoj rozumových vlastností oběti,
- jaký byl věk, sociální postavení, vzdělání, rozvoj rozumových vlastností a způsob života pachatele,
- zda se objevily následky spáchaného trestného činu na zdravém vývoji oběti a pokud ano, tak jaké,
- zda existují poruchy v sexuální orientaci pachatele a jejich vymezení,¹⁰⁹
- jaký byl charakter místa činu a doba jeho spáchání,
- jaké stopy byly na místě činu nalezeny,
- kdo a kdy pohlavní zneužití oznámil,
- zda oběť podstoupila lékařskou prohlídku, a další.

7. PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ

Jedním z nejtypičtějších podnětů k vyšetřování sexuálních trestných činů obecně jsou oznámení. Na jedné straně se jedná o oznámení občanů, a to rodičů, kamarádů, příbuzných, svědků a dalších osob. Setkáme se i s oznámením od samotné poškozené osoby, nicméně vzhledem k povaze sexuálního trestného činu a jeho zásahu do nejtímnějších složek lidské osobnosti a důstojnosti bych takové označila za méně

---

¹⁰⁸ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 373.

¹⁰⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 467.

časté. Na druhé straně se setkáváme s oznámením různých institucí jako jsou školy, zájmová uskupení, sportovní či zdravotnická zařízení. Dále mohou být oznamující institucí i jiná zařízení pomáhající obětem trestných činů či přímo zaměřující se na pomoc dětem.

U pohlavního zneužití se zdůrazňuje potřeba věnovat pozornost skutečnosti, kdo pohlavní zneužití oznamuje. Důvodem je to, že daná oznámení jsou často zkreslená nebo dokonce falešná. Ivor s Chmelíkem¹¹⁰ upozorňují na trestní oznámení podaná matkou dítěte, kterého měl pohlavně zneužít jeho otec. Taková oznámení totiž, podle jejich názoru, mohou být jakousi pomstou matky za jeho různá chování a jednání.¹¹¹

Nesouhlasím však s názorem, že nejsou odůvodněné pochyby ohledně pohlavních zneužívání oznamovaných školou,¹¹² neboť ani škola si nemůže být nikdy naplno jistá, zda si oběť spáchání činu nevymyslela. Zajisté je možno říct, že zaměstnanci školy dokážou mnohdy u svých žáků rozlišit pravdu od lži a mohou tak s určitou pravděpodobností posoudit, zda byl trestný čin spáchán. Avšak z nedostatku důkazů nikdy nemohou spáchání jednoznačně potvrdit či vyvrátit (to je ostatně úkolem orgánů činných v trestním řízení v rámci trestního řízení). Jejich oznámení je založeno jen na výpovědi oběti stejně tak jako např. oznámení rodiči, kteří taktéž své dítě znají a dokážou ve většině případů rozpoznat, zda lže či nikoli. Je však samozřejmé, že zaměstnanci školy si nevymyslí spáchání pohlavního zneužívání na některém z žáků. Naproti tomu považují za správné druhé tvrzení zmíněných autorů, že nejsou odůvodněné pochyby o oznámení podaném zdravotním zařízením, kdy přeci jen lékaři mají možnost prohlédnout tělo dítěte a zjistit tak určité známky spáchaného trestného činu.

Z důvodu své citlivé povahy jsou mnohdy pohlavní zneužití oznamována opožděně. Poškozené osobě trvá, než se se spáchaným trestným činem někomu svěří. A zásadně tím, komu se svěří, nebývají policejní orgány nebo jiné orgány činné v trestním řízení, čímž se dostáváme již ke shora zmíněnému, že osoba poškozená je málokdy oznamovatelem pohlavního zneužití. Děti mnohdy nerozeznají trestnou povahu činu nebo se o něm před rodinou stydí mluvit. Odborníci nezdědka poukazují i na fakt, že se dítě

---

¹¹⁰ PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 71.

¹¹¹ S obdobným případem jsem se setkala sama při praxi v advokátní kanceláři, kdy byl naším klientem muž obviněný z pohlavního zneužití své dcery a její sestřenice. Oznamovatelkou trestného činu byla sice sama dcera údajného pachatele, ne tady její matka, nicméně v průběhu trestního řízení vzaly dcera i její sestřenice trestní oznámení na svého otce (resp. strýce) zpět s odůvodněním, že je k udání otce (resp. strýce) matka (resp. teta) donutila.

¹¹² Viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 70.

může cítit odpovědné za to, co se mu děje a má strach např. z rozvrácení rodiny, pokud by pohlavní zneužívání páchané mezi rodinnými příslušníky oznámilo.¹¹³ U dětí se také předpokládá, že o spáchaném činu nemluví z důvodu udržení jakéhosi tajemství a taktéž ze strachu z dospělého člověka, ke kterému chovají jistou autoritu nebo ze slibu mlčenlivosti. Dalším důvodem je zajisté neochota dítěte mluvit o tak traumatizujícím zážitku. Musil¹¹⁴ k tomu dodává, že se někdy poškození i jejich rodina snaží spáchání pohlavního zneužití utajit, jelikož nemají důvěru ve vyšetřování. K tomu mají strach z případných nežádoucích následků ve formě ostudy či šikany dítěte ve školním zařízení. Dalo by se konstatovat, že mají strach ze sekundární viktimizace.

Naproti tomu není ani vyloučeno, že po oznámení bude poškozená osoba v důsledku negativních emocí zveličovat vinu pachatele a následky činu, nebo bude zlehčovat svou roli na spáchaném pohlavním zneužití.¹¹⁵ Jako případ zveličování by se dala označit situace, kdy nebylo jednání pachatele natolik intenzivní, kdy sice dítě osahával, nicméně jen přes oblečení. Zlehčovat svou roli by mohla kupříkladu dívka, jejíž věk se blížil patnáctému roku života a která pachateli lhala o svém věku s tím, že jí už patnáct let bylo a sama ho navíc o pohlavní styk prosila.

Možným, avšak méně častým podnětem k vyšetřování pohlavního zneužití jsou i výsledky vlastního šetření orgánů činných v trestním řízení, tedy výsledky z operativně pátrací činnosti policejních orgánů.

8. POČÁTEČNÍ ÚKONY

Počátečními úkony je nutno rozumět takové úkony, které jsou uskutečněny před sdělením obvinění konkrétní osobě (případně konkrétním osobám), tedy před zahájením trestního stíhání. Většina počátečních úkonů je zároveň úkony neodkladnými. Jejich právní rámeček je vymezen v ustanovení § 158 an. trestního řádu. O provedení každého úkonu musí být sepsán protokol podle ustanovení § 55 trestního řádu.

Mezi typické počáteční úkony při vyšetřování trestného činu pohlavního zneužití řadíme výslech oznamovatele, kterým může být svědek nebo přímo poškozený. Dále sem zařazujeme ohledání místa činu, prohlídku těla poškozené osoby a pachatele, a pátrání po pachateli. Není však vyloučeno, že bude v některé konkrétní situaci proveden

---

¹¹³ Srovnání MACFARLANE, K. *Sexual abuse of young children*. New York: Guilford Press, 1986, str. 102.

¹¹⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 468.

¹¹⁵ PORADA, V., POLÁK P. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 341.

jako počáteční úkol jakýkoli jiný možný úkon, který bude hodnocen jako neodkladný nebo neopakovatelný.

8.1. Výslech oznamovatele

Základ pro výslech oznamovatele trestného činu je upraven v ustanovení § 59 odst. 4 trestního řádu. Dále se jeho specifika odvíjejí od toho, zda byl oznamovatel očitým svědkem události, zda se o spáchaném trestném činu pohlavního zneužití dozvěděl zprostředkovaně nebo zda je oznamovatelem sama oběť. Každého vyslýchaného je nutno poučit v souladu s ustanovením § 101 odst. 1 trestního řádu.

1. Výslech očitého svědka trestného činu¹¹⁶

Vyslýkáme-li osobu, jež byla očitým svědkem události, je nutné zaměřit se zejména na popis spáchání pohlavního zneužití, dobu jeho spáchání, na popis pachatele a na popis místa činu. Od oznamovatele se dále zjišťuje, jak pachatel jednal a jaká byla reakce oběti.¹¹⁷ Nadto se zkoumá, jak se oznamovatel na místě činu ocitl, jak se choval v průběhu páchání činu, jestli slyšel nějaký dialog mezi pachatelem a obětí a pokud ano, co říkali; co se dělo po dokonání pohlavního zneužití, zda oběť odcházela s pachatelem, jak se oba účastníci chovali. V neposlední řadě se zkoumá, jestli se oznamovatel pokusil trestný čin překazit¹¹⁸ a pokud ne, proč tak neučinil. Zjišťuje se také případný vztah mezi oznamovatelem a pachatelem nebo obětí a pohnutka, která oznamovatele k oznámení trestného činu vedla.¹¹⁹

2. Výslech oznamovatele, jenž sám očitým svědkem trestného činu nebyl¹²⁰

Dozvěděl-li se oznamovatel o pohlavním zneužití od jiných osob, je potřeba zjišťovat, kde, kdy a jak se k daným informacím dostal, kdo o spáchaném trestném činu hovořil a kdo byl rozhovoru přítomen. Dále je nezbytné zjistit detailní obsah vedeného rozhovoru, kdo měl být údajným pachatelem a jeho popis, kdo měl být obětí, kdy a kde se měl trestný čin stát, jaký je vztah mezi iniciátorem rozhovoru a obětí či pachatelem.¹²¹

---

¹¹⁶ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 85.

¹¹⁷ PORADA, V., POLÁK P. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 341.

¹¹⁸ Povinnost překazit trestný čin pohlavního zneužití je vytyčena v ustanovení § 367 trestního zákoníku.

¹¹⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 469.

¹²⁰ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 85.

¹²¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 469.

Jak uvádí Konrád¹²², rodiče oběti jako oznamovatelé mívají zvláštní postavení. Často se totiž snaží své dítě chránit a tím mnohdy zveličují celou situaci, zkreslují její průběh a snaží se přesvědčit orgány činné v trestním řízení o tom, že trestný čin byl jednoznačně spáchán. Kromě výše uvedených skutečností jsou rodiče dotazováni třeba na chování poškozeného po činu, zda na něm pozorovali něco abnormálního; zda dítě prohlíželi a zjistili něco neobvyklého; zda bylo dítě vyšetřeno lékařem a jaký byl výsledek vyšetření; zda existují nějaké materiální důkazy ve formě oblečení, darů od pachatele apod.

3. Výslech oznamovatele – poškozeného dítěte¹²³

Oznamovatelem může být, jak bylo uvedeno výše, i sama oběť trestného činu. Obecně je při výslechu poškozené osoby potřeba zaměřit se detailně na průběh trestné události. To je dáno zejména tím, že oznamovatel – oběť je motivován především usvědčením pachatele činu, mnohdy za jakýchkoli okolností. Často si tudíž i samotní poškození upravují výpovědi ke svému prospěchu.¹²⁴ Také se může stát, že ve výpovědích oznamovatele jsou rozpory, proto je nutné vést výslech takticky a žádat o vyličení detailů, které není obtížné prověřit, ale které potvrdí či vyvrátí věrohodnost výpovědi.

Uvádí se, že se dívky často snaží proběhlý dobrovolný pohlavní styk z obav před rodiči vydávat za vynucený.¹²⁵ V případě pohlavního zneužití je však souhlas irelevantní, tudíž, znal-li pachatel věk oběti, bude ze spáchaného trestného činu usvědčen.

Při výslechu dětí se ale vyšetřovatelé před zahájením trestního stíhání snaží dítě pouze vytěžit, aby byly naplněny zákonné znaky k zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 trestného řádu. Je proto na základě ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu sepsán jen úřední záznam o podaném vysvětlení a dítě je následně řádně a za přítomnosti všech osob, jejichž přítomnost zákon vyžaduje, vyslýcháno v rámci následných úkonů, o kterých bude řeč dále. V žádném případě však nesmí docházet k sekundární viktimizaci poškozené osoby.

V souvislosti s tím si dovoluji okrajově zmínit, že výslech dětské oběti má být proveden hned napoprvé správně a dostatečně, aby ho nebylo nutné později opakovat.

---

¹²² KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 85.

¹²³ Tamtéž, str. 86.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ PORADA, V., POLÁK P. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 341.

Proto by měl být výslech poškozeného před zahájením trestního stíhání proveden jen v případě, bude-li se jednat o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Dle ustanovení § 158a trestního řádu je možné tento provést na návrh státního zástupce za přítomnosti soudce. Pokud by se však povahou o takový úkon nejednalo, uplatnilo by se ustanovení § 158 odst. 6 trestního řádu. Podoba výpovědi by byla vedena jako úřední záznam, který by následně za podmínek stanovených zákonem nemuselo být možné v řízení před soudem číst.

Podobu výpovědi dětské oběti je tedy nutné vždy řádně zvážit, aby opakovaným výslechem dítěte nedošlo k porušení zásady uvedené v ustanovení § 102 odst. 1, o které bude hovořeno dále. Z tohoto důvodu a z důvodů uvedených výše bude výslech dítěte včetně jeho specifík rozebrán dopodrobna v kapitole pojednávající o výslechu dítěte jako o následném úkonu.¹²⁶

8.2. Ohledání

Ohledáním získávají orgány činné v trestním řízení informace o proběhlé události přímo prostřednictvím svých smyslů, jelikož bezprostředně vnímají vzhled (a změny) materiálních objektů. Jakákoli událost (nejen spáchání trestného činu) totiž způsobuje jisté změny ve svém okolí. Tyto změny se projevují na různých objektech, ať už jsou jimi věci nebo lidé. Základem ohledání je vyhledávání daných změn, jejich dokumentace a hodnocení všech relevantních zjištění, které v rámci ohledání orgány činné v trestním řízení získají. Samo ustanovení § 113 odst. 1 trestního řádu, věta první, říká, že: *Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec.*

Konrád¹²⁷ definuje ohledání následovně: *„Ohledání je metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění.“*

Ze své podstaty je ohledání nenahraditelné a je považováno za velice důležitý důkazní prostředek. Proto je nutné provést prvotní ohledání velice pečlivě a kvalitně, neboť nedostatky ohledání lze jen těžko napravit. Avšak i přes to, že prvotní ohledání

---

¹²⁶ Kapitola 10.2. a 10.2.1. této práce.

¹²⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 315.

je tím nejdůležitějším, existuje ohledání opakované pro případy, bylo-li prvotní ohledání provedeno nekvalitně a je-li ho potřeba provést znovu, nebo pokud se v průběhu vyšetřování vyskytly další důležité důkazy a stopy.¹²⁸ Nutno ale pamatovat na fakt, že každá stopa podléhá změně a v konečném důsledku v drtivé většině případů zmizí. Neodkladnost ohledání je proto zásadní pro zajištění kvalitních důkazů sloužících k objasnění trestného činu. Ne vždy je ale ohledání možné, zejména ne v případech, kdy byl trestný čin oznámen (případně zjištěn na základě činnosti orgánů činných v trestním řízení) s velkým časovým odstupem.

V případě pohlavního zneužití se orgány činné v trestním řízení zaměřují zejména na ohledání těla pachatele a oběti a na ohledání místa činu.

8.2.1. Prohlídka těla poškozené osoby a osoby pachatele

Prohlídka těla oběti nebo pachatele je při vyšetřování sexuálních trestných činů mnohdy velice významným úkonem. Ustanovení § 114 trestního řádu stanovuje, že každý je povinen podrobit se prohlídce těla, je-li potřeba zjistit některé zákonem stanovené skutečnosti.

Vzniklá událost může na těle osob (a na jejich oděvu) zanechat stopy nebo následky trestného činu. Prohlídkou těla se mají takové stopy a následky zjistit, přičemž jsou-li stopy materiálního charakteru, je potřeba i jejich zajištění. Platí zásada, že neprovádí-li ohledání těla živé osoby lékař, musí jí provést osoba stejného pohlaví jako je osoba ohledávaná, přičemž poškozená osoba musí být podrobena lékařské prohlídce ještě před konáním výslechu. U pohlavního zneužití se jedná zejména o zjištění přítomnosti spermatu, slin, krve nebo drobných zranění oběti i pachatele. U dívek se také zjišťuje, došlo-li k protržení panenské blány (k defloraci) či nikoliv. K tomu Konrád¹²⁹ dodává, že za nehty pachatele mohou být nalezeny buňky vaginálního epitelu nebo na tělech zúčastněných osob mohou být nalezeny stopy zeminy či trávy.

Je potřeba upozornit, že prohlídka těla živé osoby neslouží jen ke zjištění stop a následků činu, ale zároveň je možné ověřit některé skutečnosti svědčící ve prospěch oběti nebo pachatele. Tak například může dítě označit, že pachatel měl na určité části těla tetování, mateřské znaménko nebo popsat jakoukoli anatomickou zvláštnost jeho těla.

---

¹²⁸ Tamtéž, str. 320.

¹²⁹ Tamtéž, str. 471.

Závěr provedené prohlídky těla pachatele tak následně vypovězenou skutečnost potvrdí nebo ji vyvrátí.

Jako značně důležitou hodnotím poznámku, že nejenom zajištěné a zdokumentované stopy na těle a oděvu jsou zásadní pro objasnění spáchaného činu, ale stejně tak je zásadní i zjištění o neexistenci takových stop.¹³⁰

8.2.2. Ohledání místa činu

Místo činu je významným nositelem stop sloužících k objasnění deliktu. Jak bylo předestřeno již dříve, místem činu v širším slova smyslu jsou i místa, ze kterých se pachatel ke spáchání připravoval. Je nutné zaměřit se taktéž na ohledání těchto míst, pokud existují.

Při ohledání místa činu v interiéru je potřeba soustředit se na konkrétní místo, kde se měl čin udát. Nositelem informací tak může být zejména ložní prádlo, došlo-li k pohlavnímu zneužití na posteli, nebo koberec, došlo-li k pohlavnímu zneužití na zemi nebo vestoje. V interiéru se mohou nacházet také stopy svědčící o pobytu pachatele a oběti. Je možné nalézt např. láhve od alkoholu, pokud alkohol požívali před činem, během něj nebo po něm. Dále skleničky, nedopalky cigaret a jiné předměty jako např. obal od prezervativu, samotný prezervativ, lubrikační gel a další.

Místo činu v exteriéru disponuje mnohdy především stopami pobytu oběti i pachatele (např. zvalená tráva, odhozené kelímky, odtržené knoflíky, nedopalky).¹³¹ Uvedené objekty jsou často nositeli dalších stop, a to především stop biologických, případně daktyloskopických.

Ohledání místa nacházejícího se jak v interiéru, tak v exteriéru je důležité nejenom z důvodu zajištění stop, ale také k potvrzení či vyvrácení výpovědi pachatele i oběti. Oběť tak může popsat vzhled místa činu, jeho specifika i jakékoli stopy na místě se nacházející, které by pravdivost její výpovědi potvrzovaly nebo naopak vyvracely. Dívka například může popsat byt pachatele, který tvrdí, že ji nezná a nikdy ji neviděl. Nebo může chlapec popsat vzhled a specifika parku, ve kterém nikdy dříve nebyl, jelikož bydlí na zcela jiném místě a pachatelka ho do takového parku zavezla.

---

¹³⁰ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 87.

¹³¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 471.

Stejně tak jako u ohledání těla oběti a pachatele, i v případě ohledání místa činu je důležité věnovat zvýšenou pozornost tzv. negativním skutečnostem svědčícím o inscenaci trestného činu.

8.3. Pátrání po pachateli

Ke spáchání pohlavního zneužití je vždy potřeba přítomnosti alespoň dvou osob – oběti a pachatele. Tím je označení a dopadení pachatele značně usnadněno, jelikož oběť osobu pachatele viděla a i svými ostatními smysly ji vnímala (budeme-li uvažovat o tom, že nedošlo k pohlavnímu zneužití za podmínek, kdy poškozená osoba neměla možnost pachatele vidět).

Nezřídkou je pachatelem pohlavního zneužití osoba, kterou oběť zná, v důsledku čehož je ještě snadnější její označení. Tím se pátrání po pachateli zrychluje, neboť po zahájení úkonů trestního řízení může policejní orgán zpravidla bez odkladu vydat usnesení o zahájení trestního stíhání. Vzápětí může být nařízeno pátrání po hledané osobě, přesněji řečeno po osobě obviněné.

Málokdy nastane situace, kdy bude vyhlášeno tzv. pronásledování po horké stopě, neboť pachatelé pohlavního zneužití nebývají obvykle zvláště společensky nebezpeční a nepřepokládá se, že by během několika málo hodin či dnů tuto trestnou činnost opakovali.

9. VYŠETŘOVACÍ VERZE

Vyšetřovací verze je vedle dalších verzí, kterými jsou např. verze pátrací, soudní, nebo obecná, kriminalistickou verzí napomáhající k objasnění skutkového stavu. Na základě stanovených vyšetřovacích verzí jsou poté prováděny vyšetřovací úkony. Jejich výsledky slouží k potvrzení některé konkrétní vyšetřovací verze.¹³²

Vytyčení možných vyšetřovacích verzí značně napomáhá orgánům činným v trestním řízení, neboť vyšetřovací verze ve své podstatě vychází ze zkušeností vyšetřovatelů, když jako každý trestný čin je i pohlavní zneužití zásadně páčáno v určitých vzorcích. Dokázání nebo vyvrácení vyšetřovací verze je důležitým milníkem, poněvadž na jejím základě jsou vydávána jednotlivá rozhodnutí:

---

¹³² Tamtéž, str. 288.

- rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení před zahájením trestního stíhání o odložení věci nebo o jejím jiném vyřízení;
- rozhodnutí státního zástupce během přípravného řízení o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení nebo o přerušení řízení;
- rozhodnutí policejního orgánu o předání šetřené věci státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby;
- rozhodnutí státního zástupce o podání obžaloby.¹³³

Konrád¹³⁴ s ohledem na fakt, že se u sexuálních trestných činů vyskytuje zpočátku nedostatek informací, konstatuje, že využití typických vyšetřovacích verzí napomáhá při analýze odborných případů a tím tak napomáhá k volbě nejvhodnějšího postupu v dané situaci.

V rámci vyšetřovacích verzí u pohlavního zneužití můžeme opět rozeznávat situace, kdy mezi pachatelem a obětí existuje nějaký vztah nebo kdy pachatel k oběti žádný vztah nemá. Dále je možné vyšetřovací verze rozlišovat dle motivu pachatele ke spáchanému deliktu nebo podle místa a způsobu spáchání činu.

Podle motivu pachatele ke spáchání trestného činu jsou typické zejména následující vyšetřovací situace:

- pachatel trestný čin spáchal proto, že není schopen navázat jiné vztahy k uspokojení své sexuální potřeby;
- pachatel trestný čin spáchal proto, že byl pohlavně neukojen s velkou pohlavní potencí;
- pachatel byl poškozenou osobou k pohlavnímu zneužití vyprovokován nebo přemluven;
- pachatel trestný čin spáchal proto, že byl delší dobu bez pohlavního styku;
- pachatel trpí sexuální poruchou nebo je to recidivista;¹³⁵
- pachatel trestný čin spáchal proto, že mezi ním a poškozenou osobou existuje milostný vztah;
- pachatel vykonal s obětí pohlavní styk, ale nenaplnil skutkovou podstatu daného trestného činu, neboť si nebyl vědom nízkého věku oběti.

¹³³ Tamtéž, str. 288.

¹³⁴ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 88.

¹³⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 472.

Co se týče existence či neexistence vztahu mezi pachatelem a obětí pohlavního zneužití, je možné uvažovat zpravidla o těchto vyšetřovacích situacích:

- pachatelem je osoba oběti citově blízká;
- pachatelem je osoba oběti známá bez bližších citových vztahů;
- pachatel se s obětí nezná;¹³⁶
- pachatelem je příbuzný oběti bez bližších citových vztahů.

Podle místa a způsobu spáchání můžeme mluvit především o následujících situacích:

- spáchaný trestný čin je následkem předem plánového sexuálního útoku;
- pohlavní zneužití je způsobeno jako následek situace, která je k tomu nakloněna (např. večírek);
- pachatel využil bezbrannosti oběti;¹³⁷
- pachatel ke spáchání trestného využil závislosti oběti nebo svého autoritativního postavení;
- pachatel sebe a/ nebo oběť uvedl do stavu alkoholového nebo drogového opojení.

Jednou z dalších možných vyšetřovacích verzí, kterou musí vyšetřovatelé brát vždy v úvahu, je inscenace pohlavního zneužití, tedy křivé (falešné) obvinění.

9.1. Křivé obvinění

Snad u každého trestného činu se lze setkat s křivým obviněním pachatele. Motivy k takovému jednání bývají různé. Bezpochyby jsou ale křivá obvinění významným společenským problémem. Dochází při nich totiž k poškozování údajného pachatele a ve své podstatě k jeho primární viktimizaci. Často ani přes prokázání křivého obvinění (a to v jakékoli fázi trestního řízení) nedojde k jakémusi očištění údajného pachatele. Protože stejně tak jako může mít okolí poškozené osoby pochybnosti o tom, zda byla vůbec obětí trestného činu pohlavního zneužití, může mít okolí křivě obviněného pochybnosti o tom, nespáchal-li takový skutek. A pokud byla kauza mediálně sledovaná, mají i média bezpochyby vliv na utváření názorů.

---

¹³⁶ PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 73.

¹³⁷ Tamtéž.

Třebaže je křivé obvinění pro svou závažnost trestným činem¹³⁸, vzhledem k trestní neodpovědnosti dětí pod patnáct let se na ně uvedené neuplatní. Zůstává však otázkou, z jaké části jsou k nepravdivým výpovědím dětí přinuceni nejrozličnějšími vnitřními i vnějšími podněty, a z jak velké části jsou dětská křivá obvinění záměrně vymyšlená a představují tak vědomé lži.

Čírtková indikuje zásadní problém křivých obvinění, když říká, že: „*Nepravdivá obvinění mohou vzniknout i v dobré víře či v důsledku různých vnějších a vnitřních okolností.*“¹³⁹ Může se jednat o trestní oznámení učiněná na ochranu dítěte, pokud se jeho chování změnilo a mnoho věcí pohlavnímu zneužití nasvědčuje. Během (případně po) rozvodu rodičů může matka pojmout opravdové podezření o páchaní pohlavního zneužívání, neboť dítě se často (zejména po návratu od otce) chová jinak.¹⁴⁰ Dále se může jednat o obvinění pachatele na základě výplodů dětské fantazie nebo jako důsledek duševní nemoci. V neposlední řadě se setkáváme s křivým obviněním učiněným dětmi, které vznikne v důsledku vlivu jiných osob, ať už se jedná o rodiče, kamarády, orgány činné v trestním řízení nebo třeba znalce.

Zpočátku je potřeba vyzdvihnout právě problém vlivu rodičů a orgánů činných v trestním řízení. Rodič, který sám o sobě představuje autoritu, dokáže dítě i nepřímo ovlivnit. Tedy, nenabádá ho ke křivé výpovědi direktivně, ale svým sugestivním chováním a tvrzeními ho k ní nepřímo dovede a dokáže mu podsunout i vymyšlenou vzpomínku ohledně údajně páchaného trestného činu.¹⁴¹ Dítě si tento vliv pro svůj nízký věk neuvědomuje. Může jít o záměrné ovlivňování dítěte ke křivé výpovědi nebo se může jednat o již zmíněnou snahu dítě chránit, má-li rodič nějaké (byť ve finále nepotvrzené) podezření o spáchání pohlavního zneužití.

Orgány činné v trestním řízení mají na výpověď dítěte rovněž zásadní vliv. Mohou ji totiž ovlivnit na základě své autority a také díky svým zkušenostem nejen s výpověďmi obětí jako takovými, ale především se znalostí postupů, jak svědka dovést k určitému konstatování. Obecně totiž platí, že dítě při prvním výslechu vypovídá spontánně a pravdivě. Pokud ho ale podrobíme opakovaným otázkám na jednu a tu samou

---

¹³⁸ Ustanovení § 345 trestního zákoníku.

¹³⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Křivá obvinění ze sexuálních trestných činů*. Kriminalistika. 2017, roč. L, č. 2/2017, str. 95.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 101.

¹⁴¹ Srovnání ČÍRTKOVÁ, L. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, str. 129.

záležitost, může se cítit pod tlakem a vinno za své dosavadní odpovědi, v důsledku čehož svou původní výpověď změní.¹⁴² Oběti jsou pokládány sugestivní otázky, jelikož je vyslychající osoba předem zaujatá a snaží se dovést oběť k jedné konkrétní výpovědi, která se jí hodí.¹⁴³ Často pak vyšetřovatel ignoruje skutečnosti, které nekorespondují s jeho názorem a nezapadají do verze jeho přesvědčení. Problémem zůstává, že sám vyšetřovatel si svou předpojatost (mnohdy) neuvědomuje. Proto je potřeba dodržovat stanovené postupy při výslechu oběti, o kterých bude řeč dále v této práci.

S výše zmíněným souvisí i problematika falešných vzpomínek, tzv. pseudovzpomínek. Čírtková¹⁴⁴ je popisuje jako „*domnělé vzpomínky na události, které se objektivně nikdy nestaly, nicméně osoba považuje tyto vzpomínky za odraz skutečných zážitků*“. K tomu poukazuje i na skutečnost, že na rozdíl od lži vyvolávají pseudovzpomínky pravé emoce, proto je velice těžké rozpoznat jejich nevěrohodnost. Co se týče pohlavního zneužití, často vznikají pseudovzpomínky jako důsledek nutnosti objasnit, proč se dítěti v jeho budoucnosti něco nedaří (např. když neuspěje u přijímacích zkoušek na vysokou školu, má problémy v mezilidských vztazích, začne ve velké míře požívat alkohol či začne užívat drogy apod.). Jedná se pak zejména o tzv. znovuobjevené vzpomínky vyskytující se nejčastěji u žen s psychickými potížemi.¹⁴⁵ Znovuobjevená vzpomínka, a to i přes to, že se jedná o vzpomínku falešnou, následně slouží k vysvětlení aktuální situace a aktuálních potíží oběti. Tím je oběť osvobozena od své vnitřní nejistoty a dostává se jí sympatie a pochopení od okolí. Přitom se současná věda raději přiklání k názoru, že oběti sexuálního násilí na takové spíše nemohou zapomenout, i přesto že se snaží sebevíc.¹⁴⁶

V každém případě je klíčová ale skutečnost, že na rozdíl od informací uložených v paměti, na základě kterých může poškozený líčit zažitou a vnímanou událost nebo reprodukovat informace získané od jiné osoby, jsou pseudovzpomínky jen „*vnitřní*

---

¹⁴² Viz kapitola 11.2.5. této práce.

¹⁴³ Srovnání ČÍRTKOVÁ, L. *Křivá obvinění ze sexuálních trestných činů*. Kriminalistika. 2017, roč. L, č. 2/2017, str. 96.

¹⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, str. 127.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 131.

¹⁴⁶ FRENCH, Ch. *Families are still living the nightmare of false memories of sexual abuse* [online]. 8. 4. 2009 [cit. 2019- 11- 01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/science/2009/apr/07/sexual-abuse-false-memory-syndrome>.

představy stimulované sugestivními vlivy okolí“.¹⁴⁷ Nejedná se tedy o informace získané z vnějšku, nýbrž o informace vytěžené z nitra osoby.

Odborníci i přes výše uvedené upozorňují, že emocionalita líčení nemá na její věrohodnost žádný vliv. Proto případné slzy ani obdobné projevy nesvědčí o pravdivosti výpovědi, přičemž uvedené platí i o mimice a gestikulaci.¹⁴⁸

Co se týče vědomé lži, záměrné křivé obvinění ze strany dětí se objevuje zřídka. Zpravidla by se jednalo o děti starší, jejichž věk se blíží věku patnáct let. Pravděpodobně by byla motivem pomsta údajnému pachateli, ať už z jakýchkoli důvodů. Mohli bychom mluvit o nešťastně zamilované dívce nebo třeba o pomstě dcery svému otci za jeho přísnost a nepochopení. Nebo naopak může být hlavním motivem křivé výpovědi např. přilákání pozornosti k osobě dítěte. Ublížení údajnému pachateli je pak jen nutným vedlejším produktem lži. Zajisté se objevují i záměrná křivá obvinění pocházející od jiných osob než jenom od poškozeného.

Oproti starším obětem nejsou malé děti vzhledem ke své rozumové nevyspělosti schopni vymyslet si tak komplexní průběh situace. V jejich případě se lze setkat s údajně spáchanými činy, které však budou reprezentovat jen výplody dětské fantazie, v krajním případě budou důsledkem duševní nemoci.

Jako každou nepravdivou oblast, i posuzování věrohodnosti výpovědi je možné podrobit znaleckému zkoumání. Znalecké posudky hodnotící věrohodnost výpovědi oběti budou pravděpodobně nejvíc zastoupeny právě v oblasti sexuálních trestných činů. U takových totiž bývá málokdy silná důkazní situace a velká váha je přisuzována právě výpovědím jednotlivých svědků včetně výpovědi poškozeného.

Vypracování příslušného posudku je svěřeno znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací v klinické psychologii. To však soud nezavazuje povinnosti posuzovat věrohodnost výpovědi svědka, jelikož znalec pouze konstatuje kvalitu výpovědi a pravděpodobný způsob jejího vzniku. Soudce zpravidla hodnotí obecnou věrohodnost dané osoby sám. Vyhodnocuje, jak na něj svědek působí, jak se chová a projevuje, jak se vyjadřuje. K tomu vyhodnocuje pravděpodobnost (plauzibilitu) vypovězeného.

---

¹⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, str. 133.

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Křivá obvinění ze sexuálních trestných činů*. Kriminalistika. 2017, roč. L, č. 2/2017, str. 98.

10. NÁSLEDNÉ ÚKONY

Při provádění následných úkonů opět platí, že o všech musí být sepsán protokol, a to v souladu s ustanovením § 55 trestního řádu. Jen okrajově je možné zmínit, že s obětí pohlavního zneužití nelze s ohledem na ustanovení § 104a odst. 5 trestního řádu provést konfrontaci, proto není dále nikterak zmíněna. Také jsou v rámci následných úkonů vyslýchány kromě obviněné a poškozené osoby ještě další svědci. Z důvodu celkové rozsáhlosti tématu není ale výslech těchto svědků dále rozpracován.

10.1. Výslech obviněného

Předně je zapotřebí upozornit, že obviněný má právo nevypovídat. Toto právo je zaručeno jednak Listinou základních práv a svobod, ale také samotným trestním řádem. Článek 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod stanoví, že: *Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.* K tomu trestní řád v ustanovení § 33 odst. 1 dodává, že: *Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat.* Z toho tedy vyplývají dvě různé možnosti – možnost vyjádřit se a možnost vypovídat. Nezřídka se stává, že obviněný odmítne vypovídat, ale k určitým skutečnostem se vyjádří. Také je důležité zmínit, že na rozdíl od všech ostatních vyslýchávaných osob, ať už se jedná o očitého svědka, oběť nebo třeba znalce, jediný obviněný není povinen vypovídat pravdu. Má právo uvádět důkazy a okolnosti sloužící k jeho obhajobě, zákon však nikde neuvádí, že by obviněný musel vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčovat. Je tomu tak zejména proto, že výpověď obviněného slouží nejenom jako důkazní prostředek, ale zároveň jako prostředek obhajoby.¹⁴⁹ V praxi není neobvyklé, že je obviněný odsouzen i přes to, že odmítl vypovídat nebo spáchání trestného činu popíral. Svědčí-li ostatní důkazy o vině pachatele a jsou-li dostatečné, soud pachatele odsoudí.

Podle Konráda¹⁵⁰ vyplývají zvláštnosti výslechu obviněného zejména z intimní povahy sexuálního trestného činu, z rozdílného věku pachatele a oběti a také ze společenského postavení osob.

---

¹⁴⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, str. 398.

¹⁵⁰ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 86.

Ze začátku by měly policejní orgány nechat obviněného vypovídat spontánně o jeho vztahu s poškozenou osobou nebo o jejich prvním kontaktu. Dále by měl obviněný popsat svůj současný život včetně života sexuálního. Měl by také objasnit, jak proběhlo spáchání pohlavního zneužití (např. zda byla na oběti vykonána soulož a pokud ano, zda došlo k vyvrcholení pachatele a kam), jak na něj oběť reagovala, co se dělo před pohlavním zneužitím a co se dělo po něm. Nadto by měl obviněný specifikovat, kde bylo pohlavní zneužití uskutečněno, co měli obviněný a oběť na sobě, popsat případné specifčnosti místa činu.

Pokud obviněný svou vinu popírá, měl by uvést, co mohlo oběť vést k trestnímu oznámení nebo jakékoli motivy možného křivého obvinění.

Po skončení spontánní výpovědi obviněného, která by měla být z velké části vedena jako monolog, mohou vyšetřovatelé klást obviněnému otázky a tím tak požadovat doplnění nebo upřesnění již vypovězeného. Toto vysvětlení už je vedeno převážně jako dialog a mělo by sloužit k aplikaci jednotlivých taktických postupů včetně předkládání důkazů svědčících o spáchaném trestném činu. Policejní orgány poté žádají obviněného o jejich vysvětlení a objasnění.

10.2. Výslech poškozené osoby

Obecně je nutné, aby se na výslechy osob orgány trestné v činném řízení pečlivě připravily. Na výslech oběti sexuálního trestného činu toto platí dvojnásob, na výslech oběti pohlavního zneužití snad i trojnásob. Předmětem výslechu jsou přeci jen nejintimnější stánky života člověka a mluvit o nich s dítětem správně, šetrně a srozumitelně je velice náročný úkol. Kriminalisté proto apelují, aby výslech oběti pohlavního zneužití vedl zkušený a starší vyšetřovatel, anebo ještě lépe žena, díky čemuž se poškozená osoba bude cítit bezpečněji a k vyšetřující osobě získá důvěru, v nejlepším případě s ní naváže psychologický kontakt.¹⁵¹

Obsah výpovědi oběti v rámci následného úkonu by se měl víceméně shodovat s obsahem výpovědi oběti, která je oznamovatelem trestného činu. Zejména je potřeba zaměřit se na vylíčení detailního průběhu pohlavního zneužití a ověřit, zda to, co poškozený vypovídá, mohlo nastat a zdali je možné vypovězené něčím podložit.

---

¹⁵¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 473.

Vyšetřovatel by měl zjistit zejména, kdy a kde se trestný čin odehrál, jak se oběť na místo činu dostala a jak se dostala z něj. Oběť by měla být schopná co nejpřesněji popsat místo činu se všemi jeho detaily a specifiky, kterých si během pobytu na něm všimla. Dále by měla oběť popsat průběh pohlavního zneužití, zda došlo k souloži a pokud ano, zda pachatel ejakuloval a případně kam. Měla by zmínit, co měla ona i pachatel na sobě a jak se oba případně svlékli a oblékli. Velice zásadní je vylíčení popisu pachatele a jeho chování, popis vztahu mezi poškozeným a pachatelem. Nadto se zjišťuje, jestli byla oběť po pohlavním zneužití na lékařském vyšetření a jeho případné závěry. Oběť dále popisuje objekty, které se na místě činu nacházely a popisuje jakékoli další věci sloužící jako důkaz a podporující její výpověď. V případě opožděného oznámení se zjišťuje, jaký byl důvod opoždění. Také vypovídá, kdo by mohl dosvědčit její výpověď.¹⁵² Jelikož se mnohdy jedná o opakované útoky, mělo by dítě v takovém případě vylíčit, jakým způsobem se s pachatelem vídali, jak často a jakým způsobem styk probíhal apod.

V světle názorů některých odborníků je doporučováno kromě začátečního volného líčení události ještě následovat jisté postupy napomáhající k eliminaci rizika sugesce, mezi něž je řazeno např. líčení události od konce, díky čemuž svědek líčí událost detailněji.¹⁵³

Pokud vyšetřovatel pojme podezření, že vyslýchaná osoba spáchání trestného činu finguje, je vhodné zaměřit se zejména na následující:

- uskutečnit prověrku na místě, díky které se ověří pravdivost výpovědi oběti či inscenace trestného činu,
- věnovat pozornost především detailům ohledně doby, místa činu a způsobu jeho spáchání, ze kterých by bylo možné usuzovat, že k pohlavnímu zneužití nedošlo,
- u pohlavního zneužití se doporučuje provádět výslech v nepřítomnosti rodičů, neboť právě ti mohou být návodci k lživé výpovědi dítěte,¹⁵⁴

---

¹⁵² KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 86.

¹⁵³ Srovnání ČIRTKOVÁ, L. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, str. 130.

¹⁵⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 473.

- vnímat spontánnost výpovědi poškozeného, jelikož při nedostatku spontánnosti lze uvažovat o fingování trestného činu,¹⁵⁵
- apelovat na morální stránku dítěte a šetrně a srozumitelně ho upozornit na fakt, že lhaní je velice špatné a že tím někomu může způsobit nemalé potíže.

10.2.1. Specifika výslechu dítěte a způsob jeho vedení

Zvláštnost výslechu dítěte spočívá zejména ve skutečnosti, že při jeho provádění musí být striktně dodržena všechna pravidla o výslechu nezletilých stanovená především v ustanovení § 102 trestního řádu. Důvodem ke všem specifickým opatřením při výslechu dítěte je primárně společenský zájem na tom, aby nebyl nepříznivě ovlivňován jeho duševní a mravní vývoj a aby nedocházelo k sekundární viktimizaci.

Jednou ze základní zásad je v tomto případě provedení výslechu dítěte tak, aby výslech nemusel být později znovu opakován, a to ani ze strany policejních orgánů ani ze strany soudu.¹⁵⁶ Co se týče dokazování v řízení před soudem, postup soudů by měl směřovat k vydání rozhodnutí předsedy senátu o provedení důkazu přečtením protokolu o výslechu dítěte¹⁵⁷, a to na podkladě ustanovení § 102 odst. 2 trestního řádu. Setkáme se ale i se situacemi, a není jich málo, kdy se praxe s teorií značně rozchází. Dítě je opakovaně vyslýcháno i přes to, že se nejedná o nutné případy, o kterých mluví uvedené ustanovení.¹⁵⁸ Východiskem z této nepříznivé situace by mohlo být inspirování se úpravou výslechu dětí v zahraničí. Tak např. Weiss¹⁵⁹ označuje za velice přívětivou praxi využívanou ve Velké Británii a ve Skandinávii, kde výslechy dětí provádí speciálně vyškolení vyšetřovatelé a věc soudí specializovaní soudci.

Při výslechu dítěte je vhodné vytvořit zvukový nebo obrazový záznam. Takový záznam je možné přehrát v řízení před soudem (čímž je proveden důkaz o výslechu oběti)¹⁶⁰ a je alternativním řešením ke čtení protokolu o výslechu dítěte. Jeho výhoda

¹⁵⁵ Srovnání ČIRTKOVÁ, L. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, str. 134.

¹⁵⁶ Ustanovení § 102 odst. 1 a odst. 2 trestního řádu. Srovnatelně ustanovení § 20 odst. 3 zákona o obětech trestných činů.

¹⁵⁷ V případě výslechu nezletilých nemusí být pro čtení protokolu o výslechu dodrženy podmínky stanovené ustanovením § 211 odst. 1 a 2 trestního řádu.

¹⁵⁸ Děti jsou často vyslýchány i před soudem v rámci hlavního líčení. Jelikož se u dětí objevují potíže vylíčit průběh sexuálních deliktů, může se stát, že dítě při výslechu neustojí nátlak kladený ze strany obhajoby. Jeho nejistota nebo rozporuplnost výpovědi poté budou svědčit ve prospěch obhajoby.

¹⁵⁹ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 28.

¹⁶⁰ Ustanovení § 102 odst. 2 trestního řádu.

spočívá v možnosti zachycení autentičnosti dětské výpovědi, jelikož ta v sobě vždy nese odlišnost ve schopnosti vyjadřování, ve vyslovených názorech a ve slovní zásobě dítěte, hlavně co se sexuální oblasti týče.¹⁶¹

Výslech dítěte musí být veden vždy šetrně s ohledem na jeho zranitelnost a nevyspělost. Vyslychající musí volit vhodná slova, aby jim dítě rozumělo a nebylo jimi pohoršováno. Podle čl. 11 odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 289/2016 ze dne 29. prosince 2016, o činnosti na úseku dětí, mohou být dítěti při výslechu kladeny otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení. K navození příjemnější atmosféry a k izolaci výslechové situace od nežádoucích vlivů slouží vyšetřovatelům zvláštní výslechové místnosti¹⁶².

Speciální výslechová místnost určená dětem je vybavena hračkami, je barevnější a útulnější a izolovaná od všech okolních ruchů a lidí. Účelem je, aby se dítě cítilo příjemně, nepocíťovalo, že by na něj kdokoli vyvíjel tlak a mohlo tak spontánně a souvisle vyličit, co se mu přihodilo. Dále tyto místnosti disponují kamerami a technikou, díky nimž je přenášen zvuk mezi místností výslechovou a místností, kde jsou přítomny další osoby (právní zástupce obviněného, pracovník OSPOD a další). Speciální výslechové místnosti jsou zřízeny především na různých pracovištích Policie České republiky.¹⁶³

---

¹⁶¹ Obdobně KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 86.

¹⁶² Tyto výslechové místnosti nejsou určené jen dětem, ale také dalším zvláště zranitelným obětem jako jsou např. oběti domácího násilí či znásilnění. Viz MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sít speciálních výslechových místností* [online] [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sit-specialnich-vyslechovych-mistnosti-pdf.aspx>.

¹⁶³ Seznam speciálních výslechových místností aktualizovaný k 2. 10. 2017 je dostupný na <http://www.mvcr.cz/soubor/seznam-specialnich-vyslechovych-mistnosti-k-2-rijnu-2017.aspx>.

Fotografie č. 1 – Speciální výslechová místnost na Územním odboru Policie České republiky v Karlových Varech

Zdroj: Územní odbor Policie České republiky v Karlových Varech

Je ale potřeba podotknout, že orgány činné v trestním řízení, především pak jednotliví vyšetřovatelé za případné spolupráce se státním zástupcem, rozhodují, zda bude dítě vyslechnuto ve speciální výslechové místnosti nebo např. v kanceláři vyšetřovatele. Toto jim dovoluje čl. 11 odst. 8 písm. b) zmíněného pokynu policejního prezidenta č. 289/2016. Vždy je nutné zhodnotit situaci, osobnost oběti, zohlednit její věk i další specifika. Řada obětí pohlavního zneužití dosahuje věku třinácti a čtrnácti let. K tomu mnohé přistoupily na pohlavní styk s pachatelem dobrovolně. Proto ne vždy je žádoucí brát takové oběti jako „malé děti“. Spíše ocení, chová-li se k nim vyšetřovatel přiměřeně a jedná-li s nimi jako s dospívajícími lidmi. Je ale jisté, že se speciální výslechové místnosti budou využívat hlavně v případě výslechu malých dětí.

K výslechu dítěte musí být přibrán i orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenost s výchovou mládeže (např. psycholog či pedagog¹⁶⁴).¹⁶⁵ Je umožněna i přítomnost rodiče dítěte při výslechu, pokud to může přispět k jeho správnému provedení. Vyšetřovatelé se ale snaží děti vyslýchat bez přítomnosti rodičů, jelikož děti jsou velice snadno rodiči ovlivnitelné a v drtivé většině případů se bojí (a stydí) před nimi mluvit, zejména o tak citlivých a intimních záležitostech.

To, jakým způsobem budou zúčastněné osoby na výslechu dítěte (zejména obhájce obviněného, státní zástupce a pracovník OSPOD) jeho vypovídání poslouchat, záleží na situačním uspořádání každého odboru policie, kde je výslechová místnost zřízena. Existují sledovací místnosti zcela oddělené od speciální výslechové místnosti, kam se záznam z výslechu přenáší pomocí kamerových záznamů a promítá se na monitoru. Také existují pozorovací místnosti, které jsou od zvláštní místnosti pro děti odděleny jen jednocestným zrcadlem.

Stejně tak jako je nutné poučit každou vyslýchanou osobu,¹⁶⁶ je nutné poučit i dítě mladší patnácti let o právech a povinnostech při výslechu. Pokud vyslýchaná osoba v průběhu vyšetřování dovrší věku patnácti let nebo vyššího, poté je tedy poučována jako osoba mladší osmnácti let. Tato poučení jsou od poučení dospělých osob doplněna o některá specifická ustanovení zvláště co se týče dětí jako obětí zvlášť zranitelných. Při jejich výslechu je sepisován protokol o výslechu osoby mladší patnácti nebo osmnácti let, který je ve své obecné části širší. Vyšetřovatelé se děti ptají na rodinu, školu a na další specifické věci.

10.2.2. Demonstrační pomůcky „Jája a Pája“

S pomocnými demonstračními pomůckami používanými při výslechu dětí se seznámila Police České republiky v roce 1993 na První národní konferenci k problematice týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte, kde byl demonstrativně popsán účel loutek a výhody jejich použití při vedení výslechu dítěte.¹⁶⁷

Českou a značně odlišnou verzi loutek všeobecně známou pod názvem „Jája a Pája“ iniciovala pracovnice kriminální služby policie PhDr. Alena Plšková. Až do září

---

¹⁶⁴ Není vhodné, aby roli pedagoga zastával policista, byť by měl pedagogické vzdělání, a to zejména z důvodu možného napadení jeho nestrannosti a objektivity. Viz CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 128.

¹⁶⁵ Ustanovení § 102 odst. 1 trestního řádu.

¹⁶⁶ Ustanovení § 101 odst. 1 trestního řádu.

¹⁶⁷ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, str. 35.

2019¹⁶⁸ byla dvojice loutek chráněným průmyslovým vzorem Ministerstva vnitra České republiky.

Fotografie č. 2 – Demonstrativní panenky „Jája a Pája“

Zdroj: Územní odbor Policie České republiky v Karlových Varech

Celá myšlenka těchto demonstračních pomůcek je založena na ideji, že si děti rády hrají, k čemuž je mají motivovat právě i loutky.¹⁶⁹ Vzhled postaviček je velice příhodný, jelikož obě jsou sice vybaveny pohlavními orgány, ale ve zjednodušené podobě. Panenky pomáhají při výslechu dítěte jako demonstrační pomůcka, díky které se dítě nemusí ani slovně vyjadřovat. Malé děti by totiž často jen těžko nacházely vhodná slova jak popsat, co se jim přihodilo. „Jája a Pája“ navíc dětem pomáhají překonat stud a strach ze slov a je jen na dítěti, jakou roli loutce přisoudí (koho bude loutka představovat). S tím souvisí

¹⁶⁸ Dne 22. 9. 2019 uplynula maximální doba ochrany průmyslového vzoru ve výši 25 let.

¹⁶⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 125.

i nesporná výhoda postaviček v tom smyslu, že za jejich pomoci je možné vyslechnout v podstatě jakékoli dítě, tedy i dítě hluchoněmé, nemluvící či jinak postižené.

Výslech dítěte s použitím loutek je žádoucí zaznamenat na videozáznam, který slouží u soudu jako důkazní prostředek. Opět platí, že nesmírnou předností videozáznamu je autentické zachycení reakcí, vyjadřování i chování dítěte. V souladu s pokynem policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, ve světle pokynu č. 48/2019 ze dne 6. března 2019, kterým se zmíněný pokyn mění,¹⁷⁰ je nutné při použití zvukového nebo obrazového záznamu vyhotovit i protokol o výslechu, jelikož záznam protokol nenahrazuje.

Aby mohly být informace získané během výslechu za pomoci loutek „Jája a Pája“ použity jako důkaz v dalších fázích trestního řízení, bylo nutné vydat příslušný služební předpis popisující správné využití loutek. Také byly vydány metodiky postupů (včetně videopořadu) k problematice těchto pomůcek a vyšetřovatelé pracující s loutkami musí být speciálně vyškoleni.¹⁷¹ Možnost využití demonstračních pomůcek stanovuje pokyn policejního prezidenta č. 289/2016 ze dne 29. prosince 2016, o činnosti na úseku dětí, a č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, ve světle pokynu č. 48/2019 ze dne 6. března 2019, kterým se uvedený pokyn mění.

Na začátku výslechu by měly být panenky dítěti představeny a měl by mu být poskytnut dostatek času k tomu, aby se s nimi seznámilo. Dítě musí s postavičkami navázat vztah, jelikož právě jejich prostřednictvím dále komunikuje s vyšetřovatelem. Loutky se dítěti předkládají oblečené. Dítě si s loutkami musí začít hrát samo a samo také, bez jakéhokoli donucení, musí začít vypovídat, případně loutky vysvléct. Vyslýchající se nadto musí zdržet zásahů do „hry“ dítěte s loutkami, protože tím by narušil celý proces a důvěru dítěte v loutky. Na druhou stranu je ale žádoucí, aby vyslýchající dával, v přiměřené míře, dítěti najevo, že to, co říká je správné a nikdo ho to za nesoudí.¹⁷²

---

¹⁷⁰ Článek 62b pokynu policejního prezidenta č. 48/2019.

¹⁷¹ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 53.

¹⁷² CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 126.

Fotografie č. 3 – Demonstrativní loutky představující osoby třech generací

Zdroj: Územní odbor Policie České republiky v Karlových Varech

Policejní orgány disponují více druhy demonstrativních loutek co do podoby a pohlaví loutky. Při výslechu se ale vyšetřovatele snaží dítěti předkládat nanejvýš dvě panenky naráz. Dítě se tak v rolích lépe orientuje a srozumitelněji dokáže popsat proběhlou událost.

10.2.3. Věrohodnost dětské výpovědi

Velice důležitým faktorem (ale ne jediným), ke kterému soudy při hodnocení důkazů přihlížejí je věrohodnost dětské výpovědi. Každý vypovídající svědek je v souladu s ustanovením § 101 odst. 1 trestního řádu povinen vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčovat. Nesmíme přitom ale zapomínat, že každá osoba vnímá událost odlišně – subjektivně, což znamená, že ne vždy bude vjem přesným odrazem skutečnosti.

Zpravidla se věrohodnost dětské výpovědi posuzuje znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací v klinické psychologii. Potřeba posouzení věrohodnosti dětské výpovědi je dána především tím, že si děti mohou vytvářet svůj vlastní fantazijní svět, mohou cítit potřebu pomsty údajnému pachateli za různé skutečnosti, a to aniž by si uvědomovaly následky. K tomu je obecně deklarováno,

že značná emocionální újma činí zpravidla výpověď oběti méně věrohodnou, neboť poškozený je trestným činem značně pohlčen.¹⁷³

Historicky nebyla výpověď dětí považována za příliš věrohodnou.¹⁷⁴ V souvislosti s Freudovo psychoanalýzou se věřilo, že sdělení dítěte ohledně údajných zážitků o sexuálním zneužívání je důsledkem oidipovského komplexu vysvětlujícího dětské fantazírování.¹⁷⁵ Postupem času ale odborníci přicházeli na to, že věrohodnost dětské výpovědi se od věrohodnosti výpovědi dospělých víceméně neliší,¹⁷⁶ naopak jsou děti schopny vnímat velké množství detailů, kterých si dospělí nevšímají. Jejich paměť je totiž orientovaná převážně fotografickým směrem, proto jim většinou neuniknou detaily, které dospělým unikají běžně.¹⁷⁷

Věrohodnost dětské výpovědi ale není, jak už bylo nastíněno výše, bezbřehá. Tak třeba při opakování výslechu dítěte může docházet k tomu, že dítě již pozná, co se od něj očekává a v souladu s tím se i chová, což je z hlediska věrohodnosti dětské výpovědi naprosto nežádoucí.

Věrohodnost výpovědi ovlivňuje mimika oběti, způsob jejího vyjadřování, psychický stav, pohled, tělesné pohyby a tělesný postoj, což je u dětí umocněno tím, že své emoce neumí dostatečně ovládat.

Rozlišujeme věrohodnost obecnou a věrohodnost speciální.¹⁷⁸ Obecná věrohodnost udává věrohodnost posuzované osoby jako osobnosti. Naproti tomu věrohodnost speciální posuzuje jen danou výpověď posuzovaného a hodnotí, zda konkrétní výpověď vychází z jeho skutečných zážitků. Lze se tak v praxi setkat se znaleckým posouzením, v jehož závěru je obecná věrohodnost posuzované osoby označena jako snížená, ale věrohodnost určité konkrétní výpovědi je hodnocena jako

---

¹⁷³ JELÍNEK, J., GRĚVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, str. 61.

¹⁷⁴ Srovnání ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 341.

¹⁷⁵ VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí: 1. díl*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1997, str. 8.

¹⁷⁶ Ne ve všech zemích tomu tak ale je. Například Španělsko v současné době stále bojuje s faktem, že dětská výpověď je dosud považována za méněcennou a značně nevěrohodnou. Mnohdy je tak soudem vyneseno výroky zprošťující obžalovaného, protože často zásadní důkaz, kterým výpověď dítěte v případě sexuálních trestných činů bezpochyby je, je označen za nehodnověrný. Viz PÚBLICO. *Abusos sexuales en la infancia. "¿Para qué voy a contarlo, si nadie puede ayudarme?"*: *Cuando el testimonio del menor no tiene valor alguno* [online]. Madrid, 2019-06-11 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://www.publico.es/sociedad/abusos-sexuales-infancia-contarlo-nadie-ayudarme-testimonio-menor-no.html>.

¹⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 342.

¹⁷⁸ Srovnání tamtéž, str. 378.

zachovaná.¹⁷⁹ Nebo naopak, obecná věrohodnost je zachována, ale věrohodnost konkrétní výpovědi je snížena.

10.2.4. Sekundární viktimizace

K tomu, abychom vymezili sekundární viktimizaci, je vhodné nejprve předestřít, co je to viktimizace obecně. Jako viktimizace je označován proces poškozování a zraňování jedince.¹⁸⁰ Želásko¹⁸¹ pak jako viktimizaci označuje proces přeměny potenciální oběti v oběť faktickou. Ačkoli si ve své podstatě obě definice odpovídají, první se zdá být určitější, kdy naznačuje alespoň zhruba obsah daného procesu. Viktimizaci můžeme dělit na primární, sekundární nebo i terciální.

Primární viktimizace vzniká v momentě, kdy se osoba stane obětí trestného činu, a to jako jeho přímý a bezprostřední následek. S tím pak souvisí vznik jejích práv a povinností v rámci trestního řízení. Oběti pohlavního zneužití vzniká především újma psychická (např. již zmiňovaný posttraumatický stres), někdy může být přítomna i újma fyzická (lehčí zranění v důsledku soulože, těžká zranění nebo smrt).

Sekundární viktimizaci definuje Doporučení Rec (2006) 8 Výboru Ministrů o pomoci obětem trestných činů jako *viktimizaci, která není přímým následkem trestného činu, ale která je výsledkem reakce institucí a jednotlivců na oběť*.¹⁸² Při sekundární viktimizaci je oběť trestána za něco, co si sama nezavinila¹⁸³ nebo co sama neudělala, čímž vznikají tzv. sekundární rány, jež jsou výhradně psychického charakteru.¹⁸⁴

Rozdíl mezi primární viktimizací (tj. viktimizací, kterou kontroluje pachatel) a sekundární viktimizací (kterou kontrolují osoby od pachatele odlišné) spočívá v tom, že sekundární viktimizaci lze na rozdíl od té primární zabránit vhodnými postupy

---

¹⁷⁹ Viz kapitola 11.2.4. a 11.2.5. této práce. Srovnání ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 380.

¹⁸⁰ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada Publishing, 2007, str. 12.

¹⁸¹ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 54.

¹⁸² COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS. *Recommendation Rec (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims*, 1.3. [online]. [cit. 2019-10-11]. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2006 at the 967th meeting of the Ministers' Deputies. Dostupné z: https://victimsupport.eu/activeapp/wp-content/uploads/2012/09/Recommendation-Rec20068-of-the-Committee-of-Ministries_Council-of-Europe4.pdf.

¹⁸³ V minulosti byly často dívky jako oběti znásilnění nebo pohlavního zneužití osočovány z toho, že skutečnost, že na nich byl spáchán sexuální trestný čin, si zavinily samy. Ještě doposud se setkáme s názory některých lidí ve smyslu výroků např.: „Vždyť ona si to zavinila sama.“, „Sama si o to říkala svým stylem oblékání a vyzývavým chování.“ apod.

¹⁸⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forezní praxi*. Praha: Portál, 2014, str. 61.

a vhodným přístupem k oběti trestného činu.¹⁸⁵ Tedy, i přes to, že byl trestný čin spáchan, sekundární viktimizace nemusí nastat.

Uvádí se, že se nejčastěji setkáváme se sekundární viktimizací obětí u sexuálních trestných činů, což má mimo jiné za následek vysokou míru latence.¹⁸⁶ Děti jsou z důvodu svého věku omezené na rozumové a volní vyspělosti nejen v důsledku nedostatku zkušeností a probíhajícího vývoje intelektu, ale také často nerozumí trestnímu stíhání, výslechům a dalším fázím trestního řízení. Z toho důvodu je pro ně mnohdy obtížné chápat závažnost na nich spáchaného trestného činu. Jak uvádí Květenská¹⁸⁷, nevhodné zacházení s dítětem v průběhu trestního řízení, přílišný nával informací a otázek na dítě nebo uspěchaný postup v trestním řízení vedou jednoznačně k sekundární viktimizaci. Jedná se zejména o opakované výslechy, o zpracovávání značného množství odborných posudků, čímž je dítě nuceno dokola si vybavovat proběhlý zážitek. Zmíněné můžeme označit jako sekundární viktimizaci způsobovanou orgány činnými v trestním řízení. Chmelík¹⁸⁸ nastíněnou situaci potom označuje jako tzv. systémové týrání, čímž se rozumí týrání dítěte samotným systémem, který je vytvořen právě k jeho ochraně.

Se sekundární viktimizací se však setkáváme v mnoha dalších situacích, kdy je jejím původcem někdo jiný než orgán činný v trestním řízení. Proto nelze souhlasit s názorem, který ve své podstatě říká, že sekundární viktimizace souvisí jen s činností státních orgánů.¹⁸⁹ Původcem může být například rodina oběti či její okolí, kamarádi. Může se jednat o případy, kdy bude na poškozeného nahlíženo tzv. přes prsty, kdy bude oběť nadále podezírána z falešného obvinění nebo, jak tomu bylo hlavně v minulosti, bude oběť považována za méně hodnotného člověka v důsledku jakéhosi *pošpinění*. Dále mohou být autorem sekundární viktimizace média, která budou publikovat informace o proběhlém trestném činu a jeho vyšetřování. Média nemají přístup ke spisu, který je v rámci trestního řízení o trestném činu veden. Získávají tak informace pouze z prohlášení orgánů činných v trestním řízení nebo z případného zlomku poskytnutých informací jmenovanými orgány v situacích, kdy se jejich prostřednictvím snaží policejní orgány dopadnout pachatele a kdy tak hrají pomocnou úlohu při vyšetřování. Významnou částí

---

¹⁸⁵ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada Publishing, 2007, str. 22.

¹⁸⁶ VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 203.

¹⁸⁷ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, str. 133.

¹⁸⁸ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, str. 122.

¹⁸⁹ Viz WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 54.

informací produkovaných médii tudíž budou informace zkreslené, ne-li smyšlené. Také je možné uvažovat o vzniku sekundární viktimizace při kontaktu se znalci.

Jak podotýká Švandová¹⁹⁰, v první řadě si každé pohlavně zneužitě dítě, jakožto oběť kriminálního jednání, zaslouhuje zvláštní a šetrný přístup. Z toho důvodu by soudy neměly vyslyšet poškozené znovu při hlavním líčení, ale číst jejich výpovědi z řízení přípravného, resp. z jeho vyšetřovací fáze, jak už bylo nastíněno výše. Pomocí uvedeného přístupu by nemělo docházet k opětovným nátlakům na oběť ani k opětovnému vyvolávání nepříjemných vzpomínek poškozeného na událost. Potažmo by tím nemělo docházet k možné sekundární viktimizaci. Je totiž nutné mít stále na mysli, že dítě je velice zranitelným objektem, jehož duševní a mravní vývoj musí být zvláště chráněn.

Proti takové praxi soudů se nejednou ohradila obhajoba s tím, že uvedeným postupem je porušováno základní právo obviněného na obhajobu garantované Evropskou úmluvou o lidských právech, konkrétně jeho dílčí složky vymezené v ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o lidských právech, která stanovuje, že *každý, kdo je obviněn z trestného činu má [...] právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě*. Judikatura ELSP však mnohokrát konstatovala, že je možné v určitých případech použít při hlavním líčení výpovědi obětí a svědků z fáze vyšetřování.¹⁹¹ Jednou z těchto výjimek je právě ochrana oběti pohlavního zneužití, ke které se ESLP vyjádřil následovně: *„Trestní řízení týkající se sexuálních trestných činů je obětí často vnímáno jako utrpení, zejména pokud je oběť nechtěně konfrontována s obžalovaným. Tyto rysy jsou ještě výraznější v případě nezletilého. Při posuzování toho, zda obžalovaný v tomto řízení obdržel spravedlivý soudní proces, musí být zohledněno právo na respektování soukromého života údajné oběti. Soud proto uznává, že v trestním řízení týkajícím se sexuálního zneužívání mohou být přijata určitá opatření za účelem ochrany oběti za předpokladu, že taková opatření lze sladit s přiměřeným a účinným výkonem práva*

---

¹⁹⁰ ŠVANDOVÁ, N. *Aktuální judikatura v případech pohlavního zneužívání*. Trestněprávní revue. 2013, roč. 12 č. 7/8, str. 174.

¹⁹¹ Rozsudek senátu ESLP ze dne 15. června 1992 ve věci *Lüdi proti Švýcarsku*, stížnost č. 12433/86, bod 47; Rozsudek senátu ESLP ze dne 27. února 2001 ve věci *Lucà proti Itálii*, stížnost č. 33354/96, bod 40.

na obhajobu.¹⁹² Tím je tak popřen i zastaralý názor některých odborníků, kteří staví práva obviněného nad ochranu dětských obětí.¹⁹³

Na mezinárodní i evropské úrovni bylo během posledních desítek let vydáno několik stěžejních dokumentů zabývajících se obětí trestného činu a její ochranou. Můžeme mluvit např. o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

V České republice byl začátkem roku 2013 přijat zákon o obětech trestných činů¹⁹⁴, který přejímá definici sekundární viktimizace stanovenou výše zmíněným Doporučením Výboru Ministrů¹⁹⁵. Ustanovení § 2 odst. 5 tohoto zákona vymezuje sekundární viktimizaci následovně: *Druhotnou újmou se pro účely tohoto zákona rozumí újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.* Ve své části první, hlavě druhé, díle pátém uvedený zákon upravuje některé otázky související s ochranou oběti před druhotnou újmou. Zakotvuje např. právo oběti na zabránění kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele, dále upravuje pravidla při podání vysvětlení a výslechu oběti, přičemž speciální ustanovení § 20 téhož zákona míří na zvlášť zranitelné oběti, kterými děti jsou. Zákon o obětech trestných činů nadto zakotvuje některé nové instituty a práva, jmenovitě právo na doprovod důvěrníkem nebo prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život.

10.3. Rekognice

Rekognici upravuje ustanovení § 104b trestního řádu, které je však doplňováno bohatou judikaturou, zejména pak stěžejním nálezem Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16, který k minimálním zákonným požadavkům

---

¹⁹² Rozsudek senátu ESLP ze dne 7. července 2009 ve věci D. proti Finsku, stížnost č. 30542/04, bod 43; Rozsudek senátu ELSP ze dne 18. července 2013 ve věci Vronchenko proti Estónsku, stížnost č. 59632/09, bod 56.

¹⁹³ Viz WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 52.

¹⁹⁴ Novelou č. 56/2017 Sb. byla do zákona zapracována Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, když ve svém původním znění zákon zapracovával, kromě Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů, dnes již neplatné Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001.

¹⁹⁵ Doporučení Rec (2006) 8 Výboru Ministrů o pomoci obětem trestných činů.

k provádění rekognice stanovuje jakási další vhodná doporučení napomáhající k posílení výsledného důkazu z rekognice získaného.

Jedná se o kriminalistickou metodu, kdy osoba už jednou vnímající objekt má takový objekt rozpoznat znovu. Děje se tak na základě myšlenkového obrazu uloženého v paměti vnímající osoby. Objektem může být buď osoba nebo věc. V případě sexuálních trestných činů se bude nejčastěji jednat o rozpoznání osoby pachatele. V souladu s ustanovením § 158a trestního řádu je možné provést rekognici i jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon za účasti soudce, a to ještě před zahájením trestního stíhání.

Zákon stanoví, že k provedení rekognice osob jsou potřeba alespoň tři osoby, které se mezi sebou výrazně neodlišují. Důsledkem toho se svědek musí více soustředit na označení správné osoby a neoznačí tak chybně některou osobu jen proto, že je v určitých znacích podobná pachateli.¹⁹⁶ Ve světle výše zmíněného nálezu je ale silně doporučováno zvýšení počtu figurantů nad minimální zákonnou hranici.

Rekognice se zpravidla uskutečňuje předvedením vybraných osob, které se postaví do jedné řady, přičemž jednou z těchto osob je sám obviněný.¹⁹⁷ Osobou rozpoznávající může být jak sama oběť, tak i očitý svědek. Jelikož je opětovné setkání oběti s pachatelem velice emočně a psychicky náročné, je potřeba ji na setkání předem připravit. Rozpoznání pachatele sexuálního činu probíhá přes jednocestné zrcadlo, případně pomocí videotechniky (tzv. skrytá rekognice). Tento druh rekognice je označován jako rekognice *in natura*¹⁹⁸. Z důvodu ochrany duševního zdraví dítěte je ale hojně uplatňováno rozpoznávání dle modelů (nejčastěji fotografií), které má svůj základ v ustanovení § 104b odst. 4 trestního řádu. Oběti, případně očitému svědkovi, jsou tak k identifikaci předloženy fotografie nejméně tří výrazně neodlišujících se osob.

Výsledek rekognice se následně porovnává s dřívější výpovědí poznávající osoby. Odpovídá-li výsledek rekognice dřívější výpovědi svědka, bude se pravděpodobně jednat o důkaz svědčící v neprospěch pachatele. Pokud poznávající osoba pachatele označí špatně nebo ho neoznačí vůbec, bylo by možné uvažovat o fingování deliktu. Je ale nezbytné mít neustále na paměti, že sexuální trestné činy významně narušují psychické

---

¹⁹⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 474.

¹⁹⁷ Provádění se, byť zřídka, i tzv. slepé rekognice, kdy mezi figuranty obviněný zařazen není. Slepá rekognice slouží k posouzení spolehlivosti rozpoznávající osoby, přičemž označí-li taková při slepé rekognici pachatele, v následné skutečné rekognici je považována za nespolehlivou poznávající osobu.

¹⁹⁸ Srovnání rozdělení rekognice dle druhů. Viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 268.

i fyzické zdraví osob, u dětí zmíněné platí dvojnásob. Mnohdy se oběti snaží nepříjemné zkušenosti s pohlavním zneužitím ve svém mysli potlačit, a tak potlačit i osobu pachatele. K tomu všemu soud vždy hodnotí všechny důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. U rekognice platí stejná zásada jako u výslechu svědka mladšího osmnácti let, tedy aplikace zvláštní šetrnosti při provádění úkonů rekonstrukce a její opakování jen ve zcela výjimečných případech.

10.4. Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus slouží k prokázání možnosti existence určité činnosti, faktu, jevu nebo události v reálných podmínkách.¹⁹⁹ Je proto vyvolán v uměle vytvořených nebo cíleně obměňovaných podmínkách a jeho podstatou je prověření nebo upřesnění skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě je zjištěna nová skutečnost pro trestní řízení důležitá. V praxi může být zjišťováno např. zda osoba mohla určitou skutečnost z určité vzdálenosti vidět nebo zda mohla slyšet určitý zvuk (např. křik). Někteří autoři uvádějí, že ke stanovení výsledků vyšetřovacích pokusů není potřeba žádné speciální techniky, jelikož takové bývají jasné a poznatelné pouhými smysly.²⁰⁰ Právní úpravu této kriminalistické metody najdeme v ustanovení § 104c trestního řádu.

Vyšetřovací pokus při pohlavním zneužití je značně problémový, poněvadž v jeho průběhu nesmí být narušena zejména lidská důstojnost ani nesmí být žádný z účastníků ohrožen na zdraví nebo na životě. U dítěte nadto platí zákaz ohrožení jeho mravního a duševního vývoje. Zmíněným značným omezením je tak narušena výhoda této metody spočívající v možnosti vícenásobného opakování. Ustanovení § 102 trestního řádu týkající se šetření dítěte při provádění úkonů platí obdobně.

Stejně tak jako závěry všech ostatních kriminalistických metod je nutné i závěry vyšetřovacího pokusu posuzovat nejen izolovaně, ale i v souvislosti se všemi ostatními shromážděnými důkazy. Závěr vyšetřovacího pokusu totiž sám o sobě určuje jen jakousi reálnou možnost existence jevu, činnosti, faktu nebo události, nikoli jejich bezpochybnou existenci.

---

¹⁹⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 355.

²⁰⁰ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 537.

10.5. Rekonstrukce

Rekonstrukce může být definována jako jakési modelování konkrétní skutečnosti, jevu, události či třeba objektu. Její podstata leží v konstrukci analogických objektů, díky kterým jsou zkoumány objekty originální, přičemž potřeba shody konkrétních vlastností záleží na cíli, obsahu, způsobech a podmínkách rekonstrukce.²⁰¹ Může se jednat např. o rekonstrukci průběhu události, podoby člověka, situace na místě činu a další.

Ustanovení § 104d trestního řádu stanovuje, že se rekonstrukce koná v případě, *má-li být obnovením situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, poškozeného nebo svědka, a to jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.* Z toho tedy vyplývá, že rekonstrukcí získávají orgány činné v trestním řízení informace sloužící k ověření pravdivosti učiněných výpovědí, často mohou tímto způsobem získat i informace nové.

Důležitou fází rekonstrukce je následná prověrka shodnosti znaků originálu s odpovídajícími znaky modelu. Z výsledku prověrky lze poté usuzovat o (ne)věrohodnosti provedené rekonstrukce.²⁰² Bude-li konstatována věrohodnost, lze říct, že model odpovídá originálu, tedy že rekonstruovaná skutečnost odpovídá objektivní realitě.

V souvislosti se sexuálními trestnými činy se úkony rekonstrukce provádí především a pravidelně v případě usmrcení oběti. V jiných případech je rekonstrukce využívána jako pomocná metoda ověřující získané důkazy, zejména výpovědi, jak ostatně vyplývá z ustanovení § 104d trestního řádu. Ivor a Chmelík²⁰³ označují za jistou formu rekonstrukce i použití demonstračních loutek „Jája a Pája“. Ve svém podstatě jde totiž o jakousi imitaci (rekonstrukci) proběhlého činu právě pomocí panenek, kdy jimi dítě demonstruje zejména posloupnost a průběh jednání. Na rozdíl od rekonstrukce, která se provádí až po jiných úkonech (zpravidla po výslechu svědků), se ovšem pomůcky využívají již při výslechu dětí.

V případě pohlavního zneužití, kdy je obětí dítě mladší patnácti let, je potřeba posuzovat vliv případné rekonstrukce na správný vývoj dítěte a snažit se zabránit

---

²⁰¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 363.

²⁰² PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 547.

²⁰³ PORADA, V. a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 74.

jakémukoli psychickému traumatu. Bez pochyby zde platí obdobně ustanovení § 102 trestního řádu o šetření dítěte a o opakování úkonů jen v nezbytných případech.

10.6. Prověrka výpovědi na místě

Prověrka na místě, upravená v ustanovení § 104e trestního řádu, je specifickou kriminalistickou metodou, jejíž cílem je doupřesnit nebo doplnit výpověď svědka, podezřelého nebo obviněného za jeho osobní přítomnosti. Mnohdy také slouží k zajištění nových důkazů. Značnou výhodou prověrky na místě je ale možnost ověření věrohodnosti výpovědi svědka a obviněného. Jestliže vzhled místa, nalezené stopy a objekty neodpovídají výpovědi konkrétní osoby a třeba se vyslychaná osoba ani na místě neorientuje, lze s největší pravděpodobností uvažovat o vymyšleném sexuálním trestném činu. Vždy je nutné mít ale na paměti, že hlavně objekty mohly být z místa odneseny nebo stopy mohly být zničeny. Konrád²⁰⁴ doporučuje uskutečnit prověrku s obviněným především v případech, kdy nebyl trestný čin zjištěn bezprostředně po jeho spáchání. Výstupem prověrky je protokol obsahující zejména přepis výpovědi svědka či obviněného, popis místa a popis průběhu úkonu spolu s fotodokumentací, příp. s videozáznamem.

Tato kriminalistická metoda vznikla kombinací prvků výše uvedených metod, a to ohledání, výslechu, rekognice, vyšetřovacího pokusu, a rekonstrukce.²⁰⁵ Její výhoda spočívá především v tom, že se věrohodnost a pravdivost výpovědi ověřuje přímo na základě skutečností, které osoba zná z důvodu své účasti na trestném činu či z jeho bezprostředního sledování. Takové srovnání je mnohem efektivnější než např. porovnávání dané výpovědi s výpověďmi jiných osob či s uměle vytvořeným vyšetřovacím experimentem. Ač je tak považována za velice užitečnou, je tento úkon využíván vzácně. Platí zde opět zásada šetření dítěte daná ustanovením § 102 trestního řádu, kdy se opakované vyvolávání negativních vzpomínek u dítěte připouští jen zcela výjimečně.

---

²⁰⁴ KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, str. 89.

²⁰⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 340.

10.7. Odborné expertízy

Odborné expertízy jsou specifické metody zkoumající informace stojící mimo okruh znalostí orgánů činných v trestním řízení. Jak správně podotýká Konrád²⁰⁶, těmito specifickými vlastnostmi disponují určití odborníci.

„Expertíza představuje proces tvorby znaleckého důkazu“, přičemž ten začíná v momentě, kdy orgány činné v trestním řízení utvoří závěr o potřebě využití odborných znalostí k objasnění určitých skutečností.²⁰⁷ V souvislosti se získanými informacemi je vyžádáno vypracování odborného vyjádření²⁰⁸ nebo nařízeno přibrání znalce. Zcela výjimečně, a to ve zvlášť obtížných případech, je nařízeno vypracování posudku ústavem²⁰⁹. Tyto dokumenty jsou vyhotoveny na základě poskytnutých podkladů ve spojení s vlastním šetřením ve věci. Ve své podstatě tak expertíza představuje součinnost mezi orgány činnými v trestním řízení a odborníkem.

Odborné vyjádření může vypracovat buď znalec nebo fyzická či právnická osoba mající potřebné odborné předpoklady.²¹⁰ Vypracováním znaleckého posudku je pověřen znalec zpravidla²¹¹ zapsaný v příslušném seznamu znalců²¹². V posudku vytyčí závěry zkoumání a popíše dosažené výsledky. Zároveň ve znaleckém posudku zodpoví otázky definované orgánem činným v trestním řízení v opatření o přibrání znalce, a to právě na základě výsledků svého zkoumání.

Znalecký posudek je vypracován nejčastěji písemně. Skládá se nezbytně z úvodní části, samotného nálezu a závěrečné části včetně znalecké doložky. Dále je potom znalec v souladu s ustanovením § 108 trestního řádu předvolán k výsledku, kdy má svůj znalecký posudek potvrdit nebo má odvolat závěry svého znaleckého zkoumání. Nebyl-li znalecký posudek vypracován písemně, znalec ho nadiktuje při výsledku do protokolu. Taková praxe je však zcela výjimečná.

---

²⁰⁶ Tamtéž, str. 306.

²⁰⁷ Tamtéž, str. 308.

²⁰⁸ Odborné vyjádření si orgány činné v trestním řízení vyžádají v případě, kdy je tento postup pro složitost posuzované otázky dostačující. Viz ustanovení § 105 odst. 1 trestního řádu.

²⁰⁹ Ustanovení § 110 trestního řádu.

²¹⁰ Ustanovení § 105 odst. 5 trestního řádu.

²¹¹ Ustanovení § 111 odst. 1 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 24 a s ustanovením § 7 odst. 1 a § 3 odst. 1 zákona o znalcích.

²¹² Databáze znalců jednotlivých oborů je dostupná na adrese [http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm), jelikož dle ustanovení § 7 odst. 4 zákona o znalcích je seznam znalců a tlumočnicků veřejně přístupný.

Při vyšetřování sexuálních činů se využívá nejčastěji expertíza sexuologická, soudně psychiatrická, soudně lékařská a kriminalistická. V dnešní době se lze ale také často setkat s expertízou z oboru kybernetiky, odvětví výpočetní techniky. Díky moderním technologiím slouží totiž mnohdy jako důkaz výpisy z telefonních hovorů, SMS a MMS zprávy, fotografie a videa ukládaná v počítači, a další.

10.7.1. Soudně psychiatrická expertíza

Soudně psychiatrická expertíza má za úkol zkoumat především (ne)přítomnost duševní poruchy u obviněného. Pokud se u něj porucha objeví, je nutné určit o jakou poruchu se jedná, zda hrozí riziko opakování trestné činnosti a s tím spojená otázka nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě. Znalec může v případě hrozících rizik ze strany obviněného navrhnout uložení ochranného opatření, zejména ve formě ochranného léčení.

Běžnou praxí je také posuzování věrohodnosti výpovědi poškozené osoby. Znaleckým posudkem se zkoumá, má-li poškozená osoba sklony ke konfabulaci.²¹³ Zpravidla se tak ale u malých dětí děje znaleckým posudkem z odvětví psychiatrie se specializací na klinickou (a dětskou) psychologii, méně často z odvětví psychiatrie jako takové, či kombinací obou uvedených. Rozdíl spočívá v tom, že psychiatr se vyslovuje k otázkám psychopatologickým, zatímco psycholog hodnotí motivační prvky vedoucí ke konfabulaci nebo k bájeví lhavosti.²¹⁴

10.7.2. Sexuologická expertíza

Jak už vyplývá z názvu, obsahem sexuologické expertízy jsou zjištění týkající se sexuální oblasti vyšetřovaného. Zjišťuje se zejména vývin pohlavních orgánů obviněného (zda odpovídá jeho věku, zda nevykazuje anomálie), jaká je jeho sexuální orientace (např. na pubescenty, dospělé ženy, homosexuální aj.) a z toho případně vyplývající sexuální deviace²¹⁵, jinak nazývaná jako porucha sexuální preference a pohlavní identity nebo odborně nejčastěji jako parafilie. K tomu se zjišťují dosavadní sexuální zkušenosti obviněného. Obviněnému je také provedeno falopletysmografické

---

²¹³ Smyšlenka, kterou si dítě vytváří zpravidla k doplnění nepřesně vnímané reality.

²¹⁴ Obdobně PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 656.

²¹⁵ Deviace může vzniknout u do té doby zcela normálního jedince bez jakýchkoli sexuálních poruch, a to důsledkem duševní choroby. Viz PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 651.

vyšetření (PPG)²¹⁶, kterým se měří vzrušivost (erekce). Konkrétně se měří zvětšení objemu penisu při erekci, a to za současného předkládání (promítání) obrázků a videí s převažující sexuální tematikou. Zvěřina²¹⁷ zdůrazňuje, že vyobrazené dětské objekty nesmí mít viditelné pohlavní znaky, jelikož v případě jejich vyjádření by už nebylo možno hovořit o pedofilním podnětu v pravém slova smyslu a podnět by bylo nutné podřadit pod kategorii objektů dospívajících.

V případě pohlavního zneužití by se dalo uvažovat o pedofilii jako o nejčastější sexuální deviaci. Zjistí-li znalec u obviněného sexuální odchylku od normy, hodnotí zda tato porucha měla vliv na jeho jednání, tedy zda byly jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti v důsledku poruchy snižené nebo zcela vymizelé. Dále zpravidla posoudí hledisko nebezpečnosti obviněného na svobodě a doporučí ochranné léčení sexuologické, a to ambulantní nebo ústavní formou, podle závažnosti sexuální poruchy. Je pak na soudu, zda takové ochranné léčení uloží a v jaké formě.²¹⁸ Jak už bylo ale zmíněno výše, většina pachatelů pohlavního zneužití, potažmo sexuálních trestných činů obecně, sexuální deviací netrpí.

Tato expertíza je mnohdy spojena s psychiatrickým vyšetřením, v praxi se tak často setkáme s psychiatricko-sexuální expertízou, resp. znaleckým posudkem. Je to dáno především tím, že znalecké posudky z odvětví sexuologie vycházejí právě ze soudně znalecké činnosti soudní psychiatrie, když jde sexualita člověka ruku v ruce s duševním stavem a případně duševními chorobami dotyčné osoby.²¹⁹

10.7.3. Soudně lékařská expertíza

Soudně lékařská expertíza se zabývá zkoumáním stop na těle poškozené osoby a na těle pachatele, tělesným vývinem obou těchto osob a jejich fyzickými vlastnostmi. Vyšetřením se zejména zjišťuje, bylo-li použito ke spáchání trestného činu násilí a zda nedošlo v důsledku trestného činu k následkům na zdraví. Dále se také zkoumá, jestli tělesný vývin osoby odpovídá jejímu věku, zda došlo mezi pachatelem a obětí k souloži nebo k jinému sexuálnímu jednání. U oběti se zkoumá přítomnost případných ran (zranění na rodidlech, penisu i konečníku).

---

²¹⁶ Obdobně WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 189.

²¹⁷ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, str. 145.

²¹⁸ Ochranné léčení je jako druh trestu vymezeno v ustanovení § 99 trestního zákoníku.

²¹⁹ PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 172.

V případě, že došlo k souloži, je předmětem zjištění taktéž otázka, zda došlo k defloraci nebo zda byla panenská blána protržena již před spácháním pohlavního zneužití. K tomu se nařizuje speciální expertíza z odvětví dětské gynekologie. Mnohdy ale nastane situace, že panenská brána dívky protržena není ani po spáchaném pohlavním zneužití ve formě soulože. Proto se následně metodou zvanou Foleyův katétr určuje prostupnost panenské blány dané dívky. Znalec po provedení vyšetření konstatuje, zda mohl být zaveden do pochvy penis (případně prsty muže) bez porušení panenské blány a případně jakých parametrů, nebo zda se takové zavedení vylučuje, a to z minimální prostupnosti pochvy. Nežrídka se stává, že prostupnost pochvy dívky je vcelku velká, takže za předpokladu, že byl pohlavní styk dobrovolný a nebylo použito násilí, je pro znalce obtížné určit, byla-li na dívce soulož vykonána či nikoli. V závěru znaleckého posudku tak příbraný znalec proběhlou soulož ani nevyloučí ani nepotvrdí.

10.7.4. Kriminalistická expertíza

Kriminalistická expertíza je charakterizována jako „*metoda sestávající ze systémů úkonů a operací směřujících k získání nebo upřesnění kriminalisticky významných informací, a to za využití odborných znalostí, metod a prostředků z různých oblastí vědy, umění a řemesel*“.²²⁰ V případě pohlavního zneužití jsou využívány především expertízy z oboru kriminalistika, odvětví biologie a genetika, sloužící ke zjištění DNA a dalších biologických stop pachatele i oběti. Zejména se bude jednat o biologický materiál oddělený od těla osoby (např. vlasy, krev, sperma) nebo o biologické stopy na těle osoby (např. hematoma).

V souvislosti s pohlavním zneužitím se také využívá expertíza trasologická (odvětví trasologie). Znalec hodnotí nalezené a zajištěné stopy obuvi, bosých nohou, stopy dopravních prostředků (především stopy pneumatik) a další stopy obdobné, mezi které se řadí např. stopy kolene obtisknuté v hlíně, stopy obtisknutých uší nebo také stopy otisku zubů. Dále by bylo možné hovořit také o expertíze daktyloskopické vyhodnocující otisky prstů osob.

Nelze s určitostí vymezit, která kriminalistická expertíza bude v konkrétním případě využita, jelikož bude záležet na každém jednotlivém trestném činu. Proto jsou výše nastíněny jen nejběžnější kriminalistické expertízy.

---

²²⁰ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 38.

11. VLASTNÍ ŠETŘENÍ

Tato kapitola rozpracovává páchaní pohlavního zneužití a metodiku jeho vyšetřování v rovině praktické. Je zaměřena především na stěžejní problematiku vyšetřování pohlavního zneužití ze strany orgánů činných v trestním řízení, ale i na následnou soudní fázi.

Na úvod se šetření zabývá počtem odsouzených a zproštěných pachatelů. Dále vytyčuje data vztahující se k případům skončených odsuzujícím rozsudkem, konkrétně pojednává o podílu pachatelů odsouzených za trestný čin podle ustanovení § 187 odst. 1 trestního zákoníku a za trestný čin vymezený v ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku, o vztahu mezi pachatelem a obětí, o místě činu, o podnětu k vyšetřování a o rychlosti oznámení deliktu. Také definuje případy, ve kterých bylo podáno odvolání (případně dovolání) a uvádí, jaký byl výsledek odvolacího či dovolacího řízení.

Následují data týkající se odsouzených pachatelů, tedy jejich věku, pohlaví a státní příslušnosti. Šetření popisuje také to, zda spáchali čin pod vlivem alkoholu, zda trpí nějakou parafilií a poukazuje na jejich případnou trestní minulost.

Na uvedené navazuje šetření ve vztahu k obětem v případech odsouzených pachatelů. Opět popisuje jejich věk, pohlaví a také ovlivnění alkoholem. Podkapitola současně uvádí, v kolika případech byla oběť opakovaně vyslýchána. Dále jsou zmíněny znalecké posudky, které byly na oběť vypracovány a další informace k osobám poškozeným.

Další podkapitola se zabývá uloženými tresty. Jako první zmiňuje, kolik pachatelů bylo odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody, kolik k nepodmíněnému a kolik jich bylo odsouzeno k jinému trestu (opatření v případě mladistvých). Porovnává výši odkladu trestu odnětí svobody s výší trestu odnětí svobody v případě neosvědčení se. Také vymezuje tresty vedlejší, které byly uloženy vedle trestu odnětí svobody jako trestu hlavního.

Následuje popis problematiky usvědčujících důkazů, na základě kterých vydaly soudy odsuzující rozsudky.

Poslední podkapitola shrnuje důvody a případné důkazy, na jejichž podkladě byli pachatelé trestných činů zproštěni obžaloby.

11.1. Metodika vlastního šetření

Na základě žádosti o zpřístupnění spisů pro účely akademické jsem oslovila všech deset obvodních soudů v Praze. Přístup do dostupných skončených soudních spisů týkajících se trestného činu pohlavního zneužití (do všech nebo do určitého počtu spisů) mi umožnilo celkem osm obvodních soudů, přičemž moje žádost byla zamítnuta ze strany Obvodního soudu pro Prahu 3 a Obvodního soudu pro Prahu 10 z důvodu citlivosti informací. Jednalo se o soudní spisy ohledně trestného činu pohlavního zneužití dle současného trestního zákoníku, tedy soudní spisy projednávající skutek spáchaný od roku 2010, případně dříve spáchaný, bylo-li pro pachatele příznivější posouzení podle trestního zákoníku²²¹. Celkem jsem analyzovala 58 soudních spisů, z nichž se 4 týkaly pohlavního zneužití spáchaného mladistvými pachateli.

Poznamenávám, že výsledky mého šetření neprokazují zcela objektivní počty spáchaných trestných činů na území města Prahy od roku 2010, jelikož jsem neměla (ani v rámci osmi obvodních soudů) k dispozici 100 % spisů, které se pohlavního zneužití týkaly. Následující šetření se tak zabývá alespoň výšečí spáchaných trestných činů pohlavního zneužití, respektive těmi, za jejichž spáchání byl pachatel odsouzen, a jejich charakteristikami a zajímavostmi.

Nadto si dovoluji podotknout, že v některých případech bylo více pachatelů nebo více obětí. Konkrétně v jednom z nich byli stíháni tři pachatelé, přičemž jeden byl obžaloby zproštěn. V dalším byl jeden pachatel a dvě oběti, kdy v případě obou byl pachatel obžaloby zproštěn. V následujícím případě byl opětovně jeden pachatel a dvě oběti, ale tentokrát byl pachatel odsouzen v obou skutcích. Konečně v jedné kauze dvou obětí došlo ke zproštění pachatele pouze ve vztahu k jedné z nich. Z tohoto důvodu neodpovídají v následné části práce počty pachatelů počtům obětí ani si neodpovídají jednotlivé jevy s nimi související. Šetření proto v některých částech rozlišuje mezi počtem odsuzujících rozsudků za daný trestný čin a počtem jejich pachatelů.

11.2. Výsledky šetření

Než budou prezentovány jednotlivé výsledky šetření, považuji za vhodné zmínit, že celková rychlost trestního řízení byla v řádu jednotek měsíců, mnohdy včetně odvolání a nového rozhodnutí. Jen v jednom případě trvalo trestní řízení několik desítek měsíců.

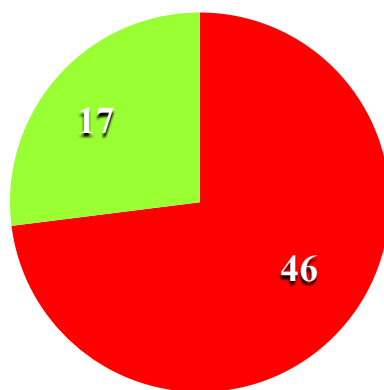
---

²²¹ V souladu s ustanovením § 2 odst. 1 trestního zákoníku; obdobně ustanovení čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod.

Důvodem v dané kauze bylo ale odložení trestního stíhání, jelikož oběť nechtěla označit pachatele skutku. Celkově hodnotím rychlost řízení velice kladně, už jen z důvodu citlivosti tématu a skutečnosti, že oběťmi pohlavního zneužití jsou děti.

Jako první je potřeba prezentovat celkový počet skutků, ve kterých byl pachatel odsouzen ve srovnání s počtem případů, ve kterých k odsouzení nedošlo. Graf záměrně nepojednává o počtu odsouzených a počtu zproštěných pachatelů, jelikož, jak už bylo uvedeno výše, počet pachatelů, počet obětí a počet skutků si neodpovídá. Dohromady bylo souzeno 60 označených pachatelů pro 63 skutků, přičemž počet stanovených obětí dosáhl čísla 61.

Celkový počet souzených případů

■ případy skončené odsuzujícím rozsudkem ■ případy skončené zprošťujícím rozsudkem

Graf č. 4 – Srovnání podílu případů, v kterých byl pachatel odsouzen a těch, ve kterých odsouzen nebyl

Zdroj: 58 soudních spisů

Z grafu vyplývá, že celkem ve 46 případech byl pachatel za trestný čin odsouzen a v 17 případech byl zproštěn obžaloby pro skutek v obžalobě vymezený. Neodsouzené případy tak tvoří 27 % všech zkoumaných skutků, což hodnotím jako poměrně významnou část. Tento fakt je možné označit jako důsledek dvou skutečností, jež spolu ale navzájem souvisejí. Za prvé lze konstatovat, že orgány činné v trestním řízení v dostatečné míře nezajistily usvědčující důkazy. Tímto se dostáváme k již komentované příznivosti a nepříznivosti vyšetřovací situace. Státní zástupce byl v těchto případech s největší pravděpodobností přesvědčen o usvědčující povaze důkazů. Přesto soud označil

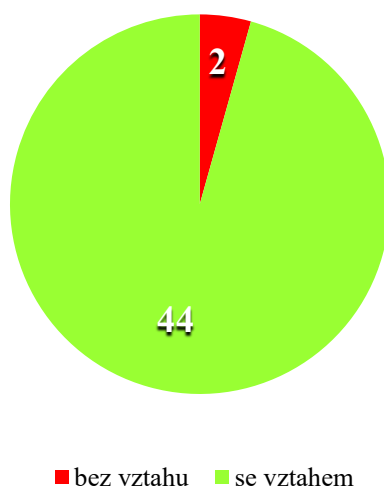
důkazy buď za nedostatečné (neprokazující skutečnost, že se skutek opravdu stal) nebo naopak zhodnotil, že předložené důkazy dokazují, že si pachatel nemohl být vědom páchání trestného činu, když neznal pravý věk oběti. Za druhé lze uvést, že soudy postupovaly spravedlivě a v souladu se zákonem, když při nedostatku usvědčujících důkazů nebo při jejich nejasnosti aplikovaly zásadu *in dubio pro reo* a pachatele obžaloby zprostily.

O důvodech zproštění bude podrobněji pojednáno dále v příslušné podkapitole šetření.

Pro zajímavost uvádím, že ve dvou případech byl pachatel odsouzen za pokus trestného činu pohlavního zneužití, přičemž jedenkrát skutek jako pokus vyhodnotil až odvolací soud. Jednalo se však o pokus spočívající v dokonání trestného činu, nikoli o pokus vyplývající z omylu pachatele. V jedné situaci se holčička zvedla z postele a odešla ještě před tím, než nabylo jednání pachatele potřebné intenzity. V druhém případě se poškozená proti jednání pachatele bránila a k jeho dokonání nedošlo, soud tedy skutek posoudil opět jako pokus pohlavního zneužití.

V průběhu práce byly zmíněny způsoby spáchání trestných činů se vztahem a bez vztahu k oběti. Zkoumané spisy poskytly širokou škálu podob těchto vztahů. Nejvíce byl zastoupen milostný nebo partnerský vztah mezi obětí a pachatelem. Druhou nejpočetnější skupinou byl vztah kamarádský, ať už na základě dlouhodobé známosti nebo kdy se pachatel a oběť seznámili krátce před činem (prostřednictvím přátel, Facebooku nebo seznamky). Zároveň byl v několika případech zastoupen vztah rodinný, přičemž se jednalo o pokrevní příbuzné nebo o osoby s rodinou spřízněné.

Vztah mezi pachatelem a obětí

Graf č. 5 – Srovnání podílu případů skončených odsuzujícím rozsudkem, kdy mezi pachatelem a obětí existoval vztah a kdy mezi nimi žádný vztah neexistoval

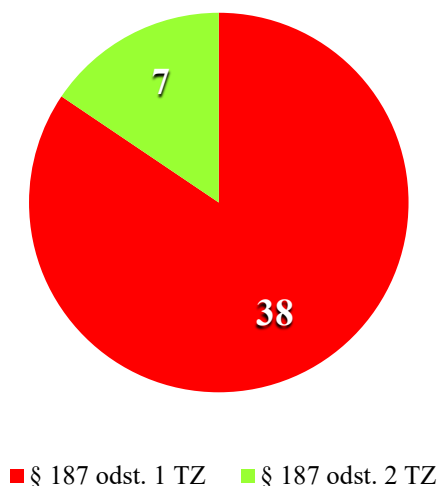
Zdroj: 46 soudních spisů

V drtivé většině případů bylo pohlavní zneužití spácháno na osobě, se kterou měl pachatel nějaký vztah. Jen dva trestné činy byly spáchány bez vztahu k oběti, přičemž jednou se jednalo o osahávání malé holčičky v suterénu domu, kdy se jí navíc pachatel pokoušel zasunout prsty do pochvy. V druhé kauze se jednalo o prodejce na tržnici, který nalákal dívku do zadních prostor stánku a tam ji osahával pod oděvem.

Jelikož bylo mnoho deliktů spácháno mezi účastníky v mileneckém nebo partnerské vztahu, a navíc by bylo možné jejich věkový rozdíl označit za přirozený, neshledávám v takových případech vysokou společenskou nebezpečnost. Naopak případy, kdy mezi pachatelem a obětí neexistoval žádný vztah, za nebezpečné považuji, neboť pachatel se nebál zaútočit na neznámou oběť, což je podle mého názoru u pohlavního zneužití významný fakt.

Na uvedené volně navazuje i další zkoumaná skutečnost, a to zda bylo spácháno pohlavní zneužití podle ustanovení § 187 odst. 1 nebo odst. 2 trestního zákoníku, tedy zda v daném případě byla oběť na pachateli jakkoli závislá nebo svěřena jeho doзору či zda pachatel využíval svého postavení nebo svého vlivu.

Podíl druhů pohlavního zneužití

Graf č. 6 – Srovnání podílu odsouzených pachatelů podle ustanovení § 187 odst. 1 a podle ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku
Zdroj: 46 soudních spisů

Většina odsouzených pachatelů nezneužila pro spáchání pohlavního zneužití svého postavení nebo závislosti oběti. V situacích, kdy této skutečnosti zneužila, se jednalo především o zneužití závislého postavení z hlediska příbuzenství (pachatelem byl dědeček, otec apod.). Také se jednalo o svěřením dítěte doзору pachatele, který oběť hlídal. V jednom případě se jednalo o svěřením doзору učitelu při hudební výchově.

Ačkoli se pohlavní zneužití spáchané v závislosti vyskytlo „jen“ v 16 % případů, z důvodu jeho vysoké nebezpečnosti je potřeba dbát na větší prevenci a informovanost ohledně pohlavního zneužití, a to především v rodinách, kde pachatelé závislosti oběti využívají nejvíce.

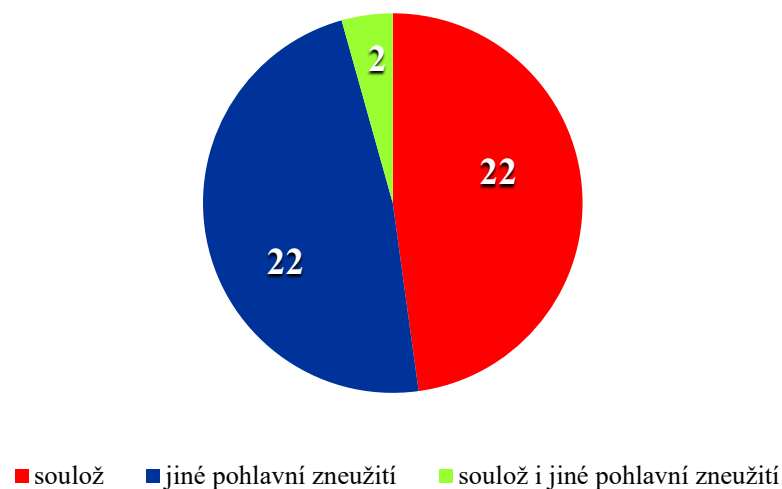
Pro zajímavost doplním, že ve čtyřech případech zproštění byl skutek klasifikován podle ustanovení § 187 odst. 2 trestního zákoníku. Nadto byl jednou skutek soudem překvalifikován z druhého odstavce na odstavec první, kdy se závislé postavení dítěte na pachateli neprokázalo.

Budeme-li uvažovat o formě, jakou bylo pohlavní zneužití spácháno, v souladu s výše uvedenou teorií budeme hovořit o dvou formách. První formou je soulož mezi pachatelem a obětí. Druhý způsob tvoří jiné pohlavní zneužití, ať už v podobě různých sexuálních praktik (orální sex, anální sex a další) nebo v podobě intenzivnějšího osahávání těla oběti a jejích genitálií.

V některých zkoumaných případech pachatel dokonce oběti za pohlavní styk platil. Oběť často přistoupila i na nízké částky, když jí lákala vidina snadno a rychle vydělaných peněz.

Forma pohlavního zneužití

Graf č. 7 – Srovnání podílu případů skončených odsuzujícím rozsudkem spáchaných ve formě soulože a ve formě jiného pohlavního zneužití dítěte

Zdroj: 46 soudních spisů

Z uvedeného grafu vyplývá, že ve zkoumaných případech je podíl soulože a jiné formy pohlavního zneužití naprosto vyrovnaný. Šetření ukázalo zejména následující vzorce:

- soulož proběhla mezi osobami s nízkým věkovým rozdílem, případně mezi osobami, které udržovaly milostný či partnerský vztah;
- soulož proběhla mezi pachatelem a dívkou, jež dosáhla alespoň třinácti let věku;

- soulož proběhla za souhlasu²²² dívky nebo na její žádost;
- jiné pohlavní zneužití bylo spácháno za souhlasu dívky;
- jiné pohlavní zneužití bylo spácháno na malém dítěti;
- jiné pohlavní zneužití spáchal pachatel zneužívající svého postavení nebo závislosti oběti.

Výše uvedené vzorce neplatí bezvýjimečně. Objevily se i případy, kdy mezi milenci s malým věkovým rozdílem došlo jen k jinému pohlavnímu zneužití (především ve formě orálního sexu a osahávání genitálií). Z grafu také vyplývá, že ve dvou případech byl pachatel odsouzen jak za vykonanou soulož, tak za jiné pohlavní zneužití dítěte.

Je možné tvrdit, že soulož s malým dítětem by byla značně obtížná a pro dítě bolestivá. Přesto si však dovolím hodnotit výše vymezené vzorce za vzorce přijatelné, (v rámci trestného činu pohlavního zneužití). Mnohem nebezpečnější by byli totiž pachatelé, kteří by se pokoušeli o soulož, případně o orální nebo anální sex, s malými dětmi.²²³

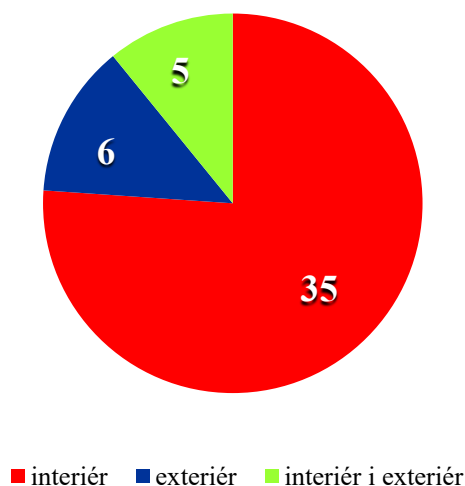
---

²²² Uvedené zahrnuje jak případy, kdy dívka od počátku souhlasila, tak i případy, kdy byla dívka následně pachatelem k souloži přemluvena.

²²³ Jsem přesvědčená, že ve skutečnosti se vyskytují i tyto skutky, v rámci provedeného šetření ale žádný takový zastoupený nebyl.

V teoretické části práce byla vytyčena různá místa pohlavního zneužití. Následující graf ukazuje, kolik trestných činů bylo spácháno v interiéru a kolik v exteriéru.

Místo spáchání testného činu

Graf č. 8 – Srovnání podílu míst v případech skončených odsuzujícím rozsudkem

Zdroj: 46 soudních spisů

Místo spáchání trestného činu se zajisté odvíjelo od ročního období a počasí v každý konkrétní den a také od skutečnosti přítomnosti rodičů nebo jiných osob v bytě (domě) pachatele nebo oběti. Většina odsouzených trestných činů byla spáchána v interiéru. Nejčastěji se jednalo o byt (dům), ve kterém bydlela poškozená osoba, o byt pachatele, výjimečně o byt cizí (např. byt přátel nebo příbuzných). Interiérem je myšlen však jakýkoli uzavřený prostor. Z šetření totiž vyplynulo, že několik případů bylo spácháno např. v suterénu domu, v obchodním domě, na schodech bytových domů, v klubovně, v učebně apod. V jednom případě dokonce došlo ke spáchání pohlavního zneužití ve škole. Také se někdy jednalo o chatu, obvykle o chatu pachatele, který byl vlastním nebo nevlastním dědečkem oběti. Šetření potvrdilo částečně teorii v tom, že některá pohlavní zneužití byla páchána na odlehlých místech s nízkým pohybem osob. Jednalo se především o odlehlé chaty nebo suterény domů, a to v případech pohlavních zneužití spáchaných na malých dětech nebo za využití závislého postavení oběti na pachateli.

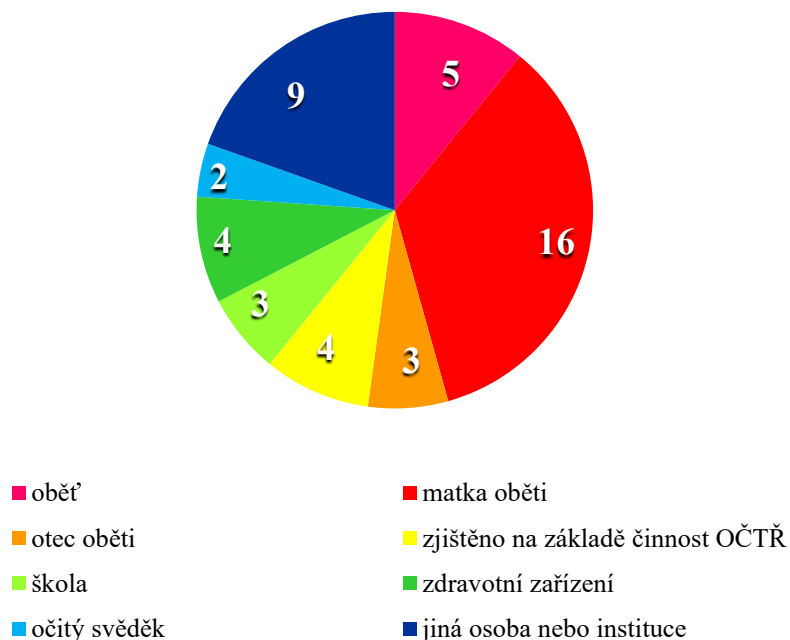
V exteriéru byly páčány trestné činy především mladšími osobami. Nejčastěji se jednalo o parky, lavičky po městě, zahrady domů, v jednom případě se skutek stal také na tržnici a v jednom na náplavce.

V některých kauzách, kdy došlo k pohlavnímu zneužití opakovaně, bylo místo činu situováno jak v interiéru (obvykle byt), tak i v exteriéru (obvykle park).

Šetření neukázalo, že by forma spáchání pohlavního zneužití, tedy zda se jednalo o soulož nebo o jiné pohlavní zneužití, měla vliv na vnitřní nebo vnější povahu místa činu.

Různorodost původců podnětu k vyšetřování byla v teorii také zmíněna. Níže je tato různorodost vyplývající ze soudních spisů potvrzena.

Původ podnětu k zahájení trestního řízení

Graf č. 9 – Srovnání podílu jednotlivých původců podnětů k vyšetřování trestných činů, jejichž pachatelé byli následně odsouzeni

Zdroj: 46 soudních spisů

Ačkoli nebylo oznámení ze strany oběti tím nejčastějším podnětem, zastoupeno bylo přibližně v 11 % případů. V jednom případě měla dívka v úmyslu oznámit pronásledování, přičemž se zmínila i o pohlavním styku s pachatelem, byť nebylo jejím úmyslem potrestat pachatele za proběhlý styk. V ostatních případech se dívky po styku necítily psychicky v pořádku a skutek oznámily.

Z grafu vyplývá, že v největší míře se na oznámení spáchaného pohlavního zneužití podílely matky dětí. Hlavním zdrojem, ze kterého se dozvíдалy o pohlavním zneužití svého potomka, byly internetové konverzace (případně SMS zprávy) mezi pachatelem a obětí, kteří si o proběhlém činu psali. Tuto skutečnost považují za jednu z výhod dnešní moderní doby plné sociálních sítí. Dále se matky o pohlavním zneužití dozvíдалy, pokud se dítě chovalo divně, případně od sourozenců či přátel obětí. Obdobně se o skutku dozvíдалi i otcové dětí.

Budeme-li hovořit o křivých obviněních, šetření neprokázalo, že by právě matky byly jejich původci. Teorie hovoří především o křivém obvinění ze strany matky v důsledku rozvodového řízení, z důvodu pomsty manželovi nebo jako obrana před ním. Žádný takový případ se však v zastoupeném vzorku neobjevil. Byl-li pachatel zproštěn obžaloby z důvodu, že se skutek nestal, byly oznamovateli buď samy údajné oběti činů nebo byly původci fámy o spáchaném skutku, byť oznámení údajného činu učinil někdo jiný (v tomto případě opět nejčastěji matka dítěte).

Část odsouzených trestných činů byla oznámena školním zařízením, ve dvou případech školním psychologem a jednou ředitelem školy.

Zdravotnická zařízení dávala podnět ke spáchanému pohlavnímu zneužití v důsledku návštěvy dívky u lékaře. V drtivé většině případů se jednalo o situaci, kdy se dívka obávala své gravidity. Ve dvou případech dívka opravdu gravidní byla.²²⁴ V jedné kauze se jednalo o oznámení po tom, co si dívka kvůli své opilosti přivolala sanitku.

Šetření potvrdilo teorii i ve skutečnosti, že trestní stíhání může být zahájeno také v důsledku operativně pátrací činnosti policejních orgánů. Bylo-li vyšetřování zahájeno na základě činnosti orgánů činných v trestním řízení, jednalo se téměř vždy o případy, kdy byl pachatel souzen i za další trestnou činnost a na základě vyšetřování takové jiné činnosti pachatele se policejní orgány dozvěděly taktéž o spáchaném pohlavním zneužití. V jednom případě, kde vystupoval jeden pachatel a dvě oběti, oznámila matka jedné dívky spáchání deliktu a následně se policejní orgány v souvislosti s vlastní činností dozvěděly i o druhé oběti.

Jen ve dvou případech byl oznamovatelem očitý svědek, přičemž jedenkrát byla očitým svědkem matka, která šla hledat svou dceru a zastihla ji v průběhu soulože s pachatelem. V druhé situaci oznamovala pohlavní zneužití obyvatelka domu, která viděla v suterénu tohoto domu pachatele pohlavně zneužívajícího malou holčičku.

V poslední řadě pocházel podnět k zahájení trestního řízení od jiných osob a institucí. Jeden čin oznámil kamarád matky dítěte, která se mu svěřila s pohlavním zneužíváním své dcery jejím nevlastním otcem. Jelikož matka byla sama obětí domácího násilí a znásilnění páchaného tímto pachatelem, nedokázala pohlavní zneužívání dcery

---

²²⁴ Pro zajímavost uvádím, že v obou případech dívka plod donosila a porodila zdravé dítě.

sama nahlásit. Dále pohlavní zneužití oznamovaly městské úřady (konkrétně OSPOD), po jednom případě potom sociální pracovnice, dětský domov a diagnostický ústav.

Různorodost podnětů k vyšetřování svědčí podle mého názoru o tom, že společnost má zájem na ochraně dětí (zejména tedy rodiče mají zájem na ochraně svých potomků), a dále o tom, že jednotlivé instituce a fyzické osoby plní svou zákonnou povinnost trestné činy oznamovat.

S původci podnětů k vyšetřování činu a zahájení trestního řízení souvisí i rychlost učiněných oznámení.

Rychlost oznámení trestného činu

Graf č. 10 – Srovnání rychlosti jednotlivých oznámení v případech, kdy byl vynesena odsuzující rozsudek za spáchané pohlavní zneužití

Zdroj: 42 soudních spisů

Jak je patrné z grafu č. 9, ve čtyřech případech bylo trestní stíhání zahájeno na základě činnosti orgánů činných v trestním řízení. Z toho důvodu je možné porovnávat rychlost oznámení skutku jen ve 42 případech.

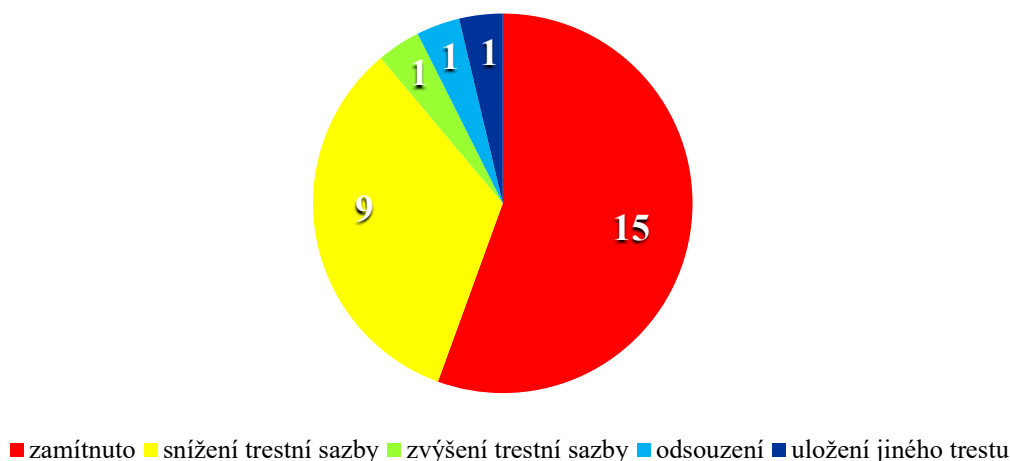
Ačkoli byla značná část případů oznamována opožděně, šetření potvrdilo jen přibližně v polovině skutků teorii v tom, že se tak děje v důsledku citlivé povahy pohlavního zneužívání. Druhou polovinu totiž tvořily situace, kdy se až v průběhu času jiné osoby dozvěděly o spáchaném trestném činu a šly skutek nahlásit. Sama oběť totiž na oznámení pohlavního zneužití nemá zájem, jelikož je pohlavní styk často vykonán za jejího souhlasu. Opožděnost oznamování tohoto deliktu je tak zcela odůvodněná.

Z pěti případů bezprostředního oznámení se jednalo ve dvou případech o oznámení od očitého svědka, ve dvou případech nahlásila spáchání ještě tentýž den oběť a v jednom případě šlo o oznámení od zdravotnického zařízení, když se jednalo o již zmíněný výjezd zdravotnické záchranné služby.

Ze 63 skutků bylo v případě 27 činů (43 %) podáno odvolání. Následující graf ukazuje výsledky odvolacích řízení.

Výsledek odvolacího řízení

Graf č. 11 – Srovnání výsledků odvolacích řízení

Zdroj: 58 soudních spisů

V některých případech bylo podáno odvolání jak ze strany pachatele, tak i ze strany státního zastupitelství. V případě jednoho skutku bylo kromě odvolání státního zástupce podáno i odvolání zástupce poškozených osob. K tomu bylo ve dvou případech podáno odvolání, kdy odvolací soud následně zrušil napadené rozhodnutí a vrátil věc k novému projednání, proti jehož výsledku bylo opět podáno odvolání. Nato už rozhodl odvolací soud ve věci sám.

V 56 % případů bylo podané odvolání zamítnuto. Z toho bylo v pěti případech podáno odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku.

Při změně výroku rozhodnutí odvolacím soudem se v šesti kauzách jednalo o zmírnění uloženého trestu při nezměněném výroku o vině. Z toho jednom případě byl mladistvému pachateli změněn trest trestního opatření na opatření ochranné ve formě napomenutí s výstrahou. Jedenkrát byl trest pachateli na základě odvolání státního zastupitelství zvýšen a jedenkrát byl pachatel na základě odvolání státního zástupce odsouzen za trestný čin, přestože ho soud prvního stupně obžaloby (z důvodu procesních

chyb) zprostil. Ačkoli graf tento skutek neukazuje, v jednom případě byl pachatel odvolacím soudem obžaloby zproštěn.

Okrajově zmíním, že ve dvou případech bylo podáno dovolání, které bylo pokaždé zamítnuto.

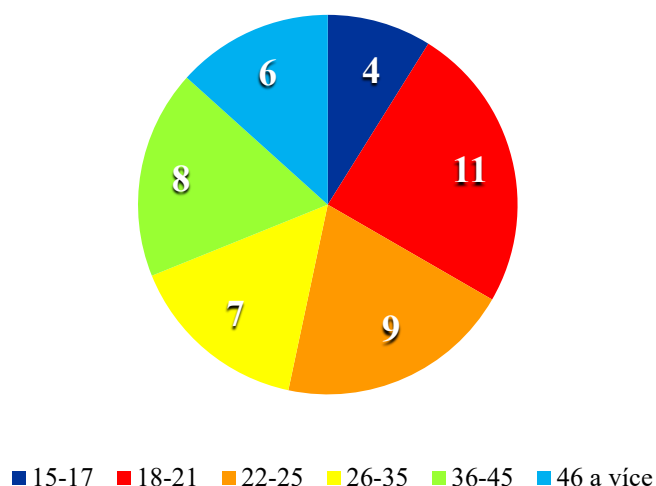
Z těchto výsledků je možné vyvozovat především dva závěry. Jako první lze konstatovat, že v případě zamítnutí odvolání soudy prvního stupně posoudily skutky pečlivě a odůvodnění rozsudku bylo dostatečné, ať už se jednalo o odsuzující nebo o zprošťující rozsudek. Druhý závěr se týká snížení trestní sazby, kdy odvolací soudy hodnotily nebezpečnost skutku, nadto v případě pochybnosti o některých důkazech postupovaly ve prospěch pachatele.

11.2.1. Statistiky vztahující se k pachatelům

V následujících grafech ukáže šetření jednotlivé charakteristiky pachatelů a další rysy, které se s jejich činy pojí. Šetření jednoznačně potvrzuje teorii ve skutečnosti, že pachatelé pohlavního zneužití jsou velice různorodí.

Prvním zkoumaným jevem byl věk odsouzených pachatelů.

Věk pachatele

Graf č. 12 – Srovnání odsouzených pachatelů podle věku v době spáchání pohlavního zneužití

Zdroj: 46 soudních spisů

Nejčastěji byli pachateli osoby ve věku 18 až 21 let, následují pachatelé ve věku 22 až 25 let. Obě tyto skutečnosti potvrzují fakt, že mnohdy dochází k pohlavnímu zneužívání mezi osobami věkově bližšími, kdy je však oběť stále ještě mladší patnácti let. Jedná se především o již zmiňované milostné a partnerské vztahy nebo o zvědavost dospívajících dívek. Obdobné platí i v případě pachatelů mezi 15. a 18. rokem života, kteří však nebyli ve zkoumaném vzorku, v souladu s policejními statistikami, dostatečně reprezentativně zastoupeni.

Značně alarmující je vcelku vysoký počet pachatelů ve věku od 36 do 45 let, kdy tito tvoří celkem 18 % všech zkoumaných pachatelů. V takových situacích se jednalo především o pachatele, kteří si nebyli schopni najít partnerku podobného věku nebo byla jejich osobnost v některých aspektech nevyzrálá.

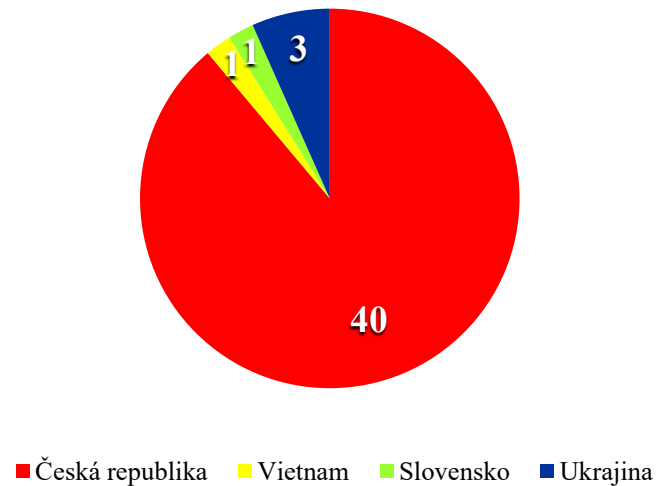
Pachatelé ve věku mezi 26 a 35 lety tvořili smíšenou skupinu dvou právě zmíněných. Na jedné straně se jednalo o pachatele, u kterých byl pohlavní styk s vyspělou dívkou, byť mladší patnácti let, ještě považován za vcelku přirozený. Na druhé straně se už mnohdy jednalo o pachatele s nevyzrálou a nerozvinutou osobností.

Druhou alarmující skupinu pachatelů tvořili pachatelé nad 46 let věku, přičemž šetření odhalilo pachatele ve věku 56 let, 60 let, 61 let a 76 let. Jednalo se zejména o dědečky dívek.

Dalším posuzovaným rysem bylo pohlaví pachatelů. Z 63 skutků projednávaných v hlavním líčení se v 62 situacích jednalo o pachatele mužského pohlaví. V jednom jediném případě se jednalo o ženu, která byla však obžaloby pro nedostatek důkazů a nevěrohodnost výpovědi oběti zproštěna.

Zkoumaným znakem byla i státní příslušnost pachatelů, kteří byli za spáchané pohlavní zneužití odsouzeni.

Státní příslušnost pachatele

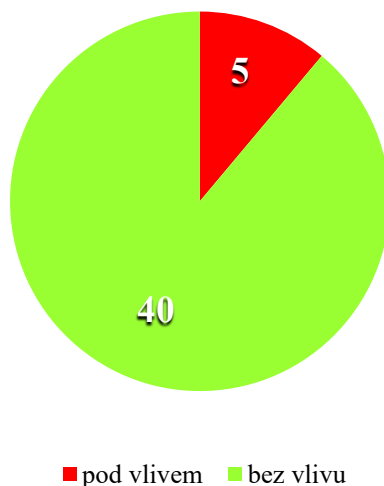
Graf č. 13 – Srovnání jednotlivých státních příslušností odsouzených pachatelů

Zdroj: 46 soudních spisů

Převážná část pachatelů byla české státní příslušnosti. Ve třech případech byl pachatelem občan Ukrajiny, po jednom pak občan Vietnamu a občan Slovenska. Z toho vyplývá, že daný druh trestné činnosti se nevyznačuje pachateli - cizinci. To usnadňuje a zrychluje zejména trestní stíhání, jelikož obviněnému nemusí být ustanoven tlumočnick a jednotlivá rozhodnutí (a další procesní listiny) nemusí být překládány.

Jednou z vyšetřovacích verzí, která byla stanovena v teoretické části práce, bylo spáchání činu v důsledku alkoholového opojení pachatele a/ nebo oběti. Následující graf ukazuje, kolik pachatelů spáchalo trestný čin pod vlivem alkoholu.

Podíl pachatelů pod vlivem alkoholu

Graf č. 14 – Srovnání počtu odsouzených pachatelů, kteří spáchali pohlavní zneužití pod vlivem alkoholu a těch, kteří při páčání alkoholem ovlivněni nebyli

Zdroj: 46 soudních spisů

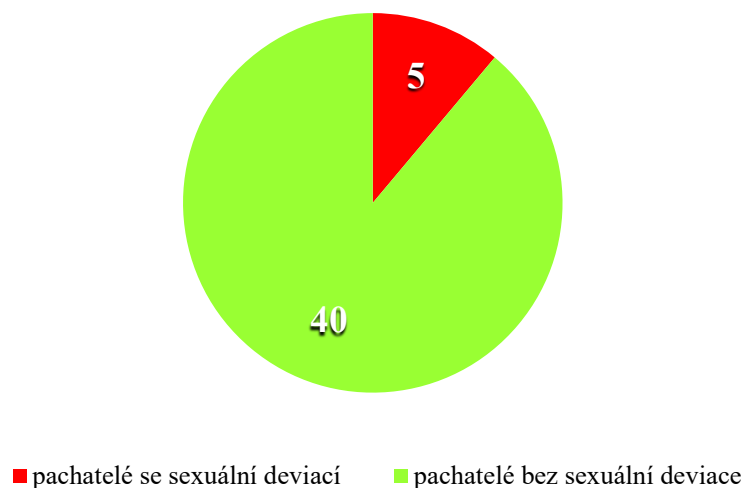
Jedna devítina pachatelů spáchala pohlavní zneužití pod vlivem alkoholu, přičemž v případě čtyř pachatelů šlo o alkoholové opojení současně s poškozenou osobou. V jednom případě bych pachatel na alkoholu závislý a v důsledku této závislosti, byť nebyl v inkriminovanou dobu opilý, spáchal pohlavní zneužití.

Považuji však za důležité zdůraznit, že v ani jednom z těchto případů nebyl pachatel zproštěn obžaloby z důvodu vymizelých rozpoznávacích a ovládacích schopností. Na základě vypracovaného znaleckého posudku se ani jeden ze znaků nepřičetnosti u žádné kauzy neprokázal.

Tímto si dovolím poukázat opět na skutečnost, že pohlavní zneužití je páčáno především z vášně a za oboustranného souhlasu zúčastněných osob. Tento delikt se nevyznačuje tím, že by ho páčali pachatelé, kteří se přivedou do stavu alkoholového opojení schválně, tedy tzv. na kuráž.

Podle odborníků se veřejnost často mýlí v tom, že pohlavní zneužití páchají převážně pachatelé trpící sexuální deviací. Proti této domněnce brojí a upozorňují, že většina pohlavních zneužití je páchána v zásadě zdravými jedinci. Následující graf tak porovnává, v kolika případech byl pachatelem sexuální deviant a v kolika nikoli.

Podíl pachatelů se sexuální deviací

Graf č. 15 – Srovnání počtu odsouzených pachatelů, kteří v době spáchání pohlavního zneužití trpěli sexuální deviací a těch, kteří jí netrpěli

Zdroj: 46 soudních spisů

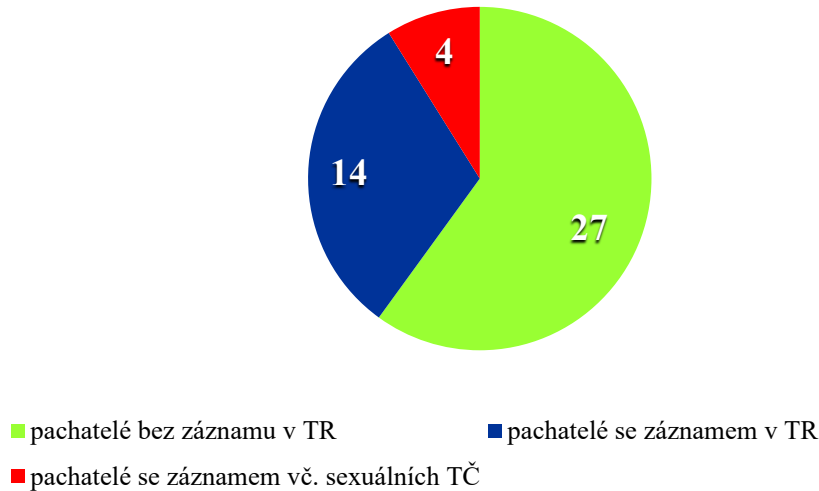
Z grafu jasně vyplývá, že jen u 12,5 % odsouzených pachatelů byla prokázána určitá parafilie. V souladu s teorií zjišťovali přítomnost sexuální deviace u obviněných osob znalci. Znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie byly vypracovány především u starších pachatelů, kdy cílem bylo zjistit právě poruchu sexuální preference. Z toho důvodu se nejevilo podstatné vypracovávat tyto posudky v případech pachatelů, jejichž věk nebyl natolik rozdílný od věku obětí.

V jednom ze zkoumaných případů bylo vysloveno podezření na sexuální infantilismus, v jednom byla diagnostikována patologická sexuální agresivita, ve dvou heterosexuální pedofilie a v jednom pedofilie obecně.

Potvrzení této skutečnosti považuji za nesmírně důležité, jelikož mýtus o převážné sexuální poruše pachatelů pohlavního zneužití je ve společnosti stále přítomen ve vysoké míře.

Posledním zkoumaným znakem u pachatelů byla jejich kriminální minulost.

Podíl recidivních pachatelů

Graf č. 16 – Srovnání počtu odsouzených pachatelů, kteří nebyli v minulosti trestáni s recidivisty a s recidivisty, kteří již spáchali sexuální trestný čin

Zdroj: 46 soudních spisů

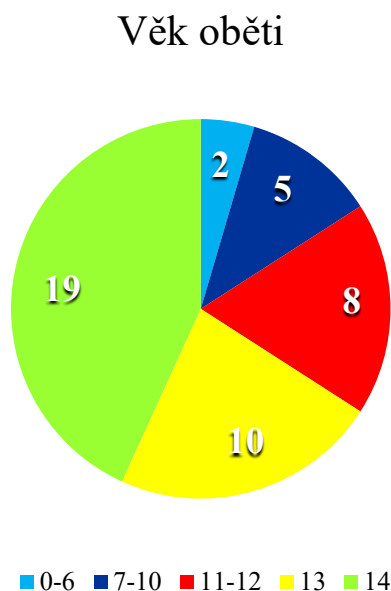
Provedené šetření ve své podstatě potvrdilo teoretickou část práce, když značná část (celkem 40 %) odsouzených pachatelů byla recidivisty. Ve čtyřech případech se nadto jednalo o recidivisty sexuálních trestných činů, z toho ve dvou byl pachatel recidivistou přímo v pohlavním zneužití a ve dvou případech se jednalo o předchozí trestný čin šíření pornografie. Ve zbývajících 14 skutcích se jednalo zejména o předchozí majetkovou trestnou činnost, případně zanedbávání povinné výživy, výtržnictví, poškozování cizích práv a další.

Ačkoli se v rámci zkoumaných spisů objevili pouze čtyři recidivisté sexuálních trestných činů, dovoluji si tento jev evaluovat velice záporně. Sexuální delikty jsou obecně považovány za značně nebezpečné a vzorek těchto recidivistů svědčí podle mého názoru o neúčinnosti předchozích uložených ochranných léčení, ať už z hlediska nesprávně uložené délky nebo formy, nebo z hlediska jeho ledabylého plnění a ještě ledabylejší kontroly.

Nad rámec výše uvedených skutečností se orgány činné v trestním řízení dotazovaly na pověst pachatele v místě jeho bydliště nebo v jeho pracovním okolí.

11.2.2. Statistiky vztahující se k obětem

Jako první znak byl v rámci šetření zkoumán věk oběti. Cílem bylo charakterizovat nejpočetnější skupinu obětí právě podle věku v době spáchání trestného činu.

Graf č. 17 – Srovnání obětí případů pohlavního zneužití skončených odsuzujícím rozsudkem podle věku v době spáchání deliktu

Zdroj: 46 soudních spisů

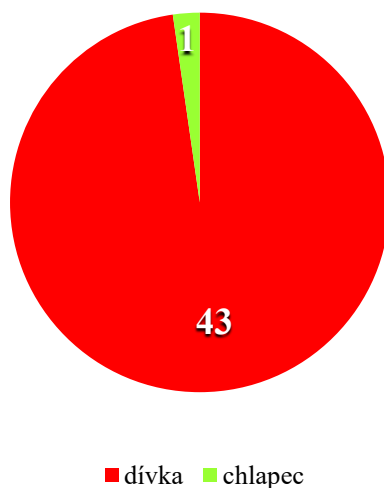
Není překvapením, že nejvíce byla zastoupena skupina obětí ve věku čtrnáct a vzápětí třináct let. Tím se opět potvrdila již několikrát zmiňovaná skutečnost, že oběťmi pohlavního zneužití bývají mnohdy dívky těsně pod zákonnou hranicí patnácti let, které svolí pohlavnímu styku s pachatelem nebo samy o takový požádají. Ve své podstatě je možné říct, že z nejrůznějších důvodů nevydrží do dovršení patnácti let věku a začínají se sexuálním životem už dříve.

Třetí nejpočetnější skupinu (celkem 18 %) tvořily oběti ve věku jedenáct až dvanáct let. V jejich případě, stejně tak jako v případě dětí pod deset let, se jednalo v drtivé většině skutků o jiný způsob pohlavního zneužití, zejména ve formě osahávání těla či genitálií. Jen v minimu případů se u obětí mezi jedenáctým a dvanáctým rokem věku vyskytla soulož nebo intenzivnější pohlavní zneužití ve formě orálního styku nebo ve formě zasouvání prstů pachatele do pochvy dívky.

Zajímavým jevem v rámci provedeného šetření bylo i posouzení poměru zastoupení dívek a chlapců jakožto obětí pohlavního zneužití.

Pohlaví obětí

Graf č. 18 – Srovnání obětí případů pohlavního zneužití skončených odsuzujícím rozsudek podle pohlaví

Zdroj: 46 soudních spisů

Z grafu vyplývá, že jen v jednom případě (kdy došlo k odsouzení pachatele) byl obětí chlapec. V 97,7 % odsouzených skutků byla obětí dívka. Tím je taktéž potvrzena teorie, která dívky označuje za obvyklé oběti pohlavního zneužití. Je to dáno také tím, že si většinou dívky hledají starší chlapce, popřípadě muže, s nimiž následně udržují milenecký nebo partnerský vztah.

Okrajově zmíním, že z 58 soudních spisů byli označeni jako oběť celkem tři chlapci. V jednom případě byla označena jako pachatelka žena a v jednom případě byl za pachatele označen muž. V obou případech byli ale oba obžaloby zproštěni.

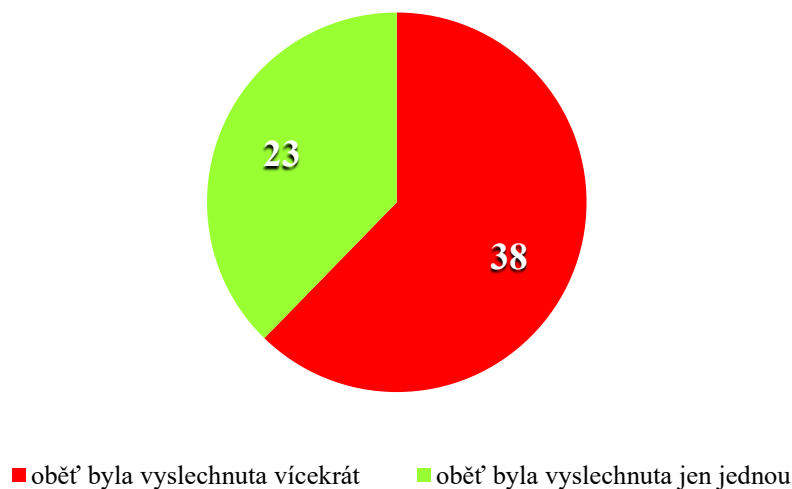
Co se týče státní příslušnosti obětí, jen v jednom případě byla obětí cizinka, konkrétně občanka Ukrajiny, zbytek poškozených osob byl české státní příslušnosti.

Pod vlivem alkoholu byly v době spáchání celkem dvě oběti. Pokaždé se jednalo o dobrovolnou konzumaci alkoholu s pachatelem (s pachateli) trestného činu, přičemž, jak již bylo uvedeno výše, v jednom případě se díky pachatelům dostala oběť do tak silného alkoholového opojení, že ji musela odvézt zdravotnická záchranná služba.

Zajímavostí je také to, že v jedné kauze znalec diagnostikoval u oběti syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN). Jednalo se o následek pohlavního zneužívání a tvorby dětské pornografie nevlastním otcem holčičky, jejíž matka byla se vším srozuměna.

Za velice zásadní výsledek mého zkoumání považuji zhodnocení dodržování zákonného požadavku vytyčeného v ustanovení § 102 trestního řádu. Také všechna odborná literatura zdůrazňuje zákaz opakování výslechu dítěte jako oběti pohlavního zneužití, není-li jeho opakování zcela nutné. Následující graf tedy představuje četnost opakovaného výslechu poškozené osoby.

Četnost výslechu oběti

Graf č. 19 – Podíl opakovaně vyslychaných obětí na celkovém počtu vyšetřovaných skutků

Zdroj: 58 soudních spisů

Je patrné, že výsledky získané z provedeného šetření jsou značně alarmující. Celkem 38 z 61 označených poškozených bylo opakovaně vyslycháno. Opakovaně vyslychané oběti tak tvoří více jak 62 % obětí pohlavního zneužití. Nejčastěji byly poškozené osoby vyslychány opětovně v rámci hlavního líčení. V zanedbatelném počtu případů se soud dotazoval psychologa na vhodnost opakovaného výslechu. Psycholog následně zhodnotil, jestli opakovaný výslech bude nebo nebude mít na poškozenou osobu negativní vliv.

Z uvedeného lze dovodit, že se orgány činné v trestním řízení, a zejména pak soudy, nesnažily vyhnout možné sekundární viktimizaci oběti ani se nesnažily zabránit nepříjemnostem, které v obětech znovuvybavování si prožité situace vyvolá. Je pravděpodobné, že u obětí ve věku čtrnácti let, které navíc s pohlavním stykem souhlasily, nebylo opakování jejich výsledku tak závažným problémem. V souhrnu lze však konstatovat, že soudy spíše na věk vyslychané osoby příliš nedbaly a vyslychaly dítě znovu v hlavním líčení bez posouzení nezbytnosti opakování výsledku.

Pokud bylo dítě vyslechnuto jen jednou, byl v souladu se zákonem²²⁵ při hlavním líčení čten protokol o jeho výsledku nebo byl přehrán zvukový či obrazový záznam výsledku dítěte.

Celkem ve dvou případech byl proveden výslech dítěte jako neodkladný a neopakovatelný úkon, a to za účasti soudce v souladu s ustanovením § 158a trestního řádu.

K výslechům si dovolím ještě zmínit, že byl dodržován zákonný požadavek přítomnosti pracovníka OSPOD nebo jiné osoby mající zkušenosti s výchovou mládeže (výslechu byl přítomen např. psycholog, pracovník nemocnice).

Ve vztahu k některým obětem si orgány činné v trestním řízení vyžádaly hodnotící zprávy ze školy, družiny, dotazovaly se příslušných orgánů na poměry dítěte nebo nechaly po oznámení trestného činu oběť gynekologicky vyšetřit.

V poslední řadě zmíním, že malé procento poškozených uplatnilo v adhezním řízení nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobenou trestným činem. Ve dvou případech jim soud přiznal část požadované částky a se zbytkem je odkázal na řízení ve věcech civilněprávních. Ve zbývajících byly rozsudkem odkázáni rovnou do civilního řízení.

---

²²⁵ Ustanovení § 102 odst. 2 trestního řádu.

11.2.3. Statistiky vztahující se k ukládání trestů

Jako první bylo v průběhu šetření analyzováno, jaký počet pachatelů byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a jaký k nepodmíněnému.

Graf č. 20 – Srovnání podílu pachatelů odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a pachatelů odsouzených k podmíněnému trestu odnětí svobody

Zdroj: 46 soudních spisů

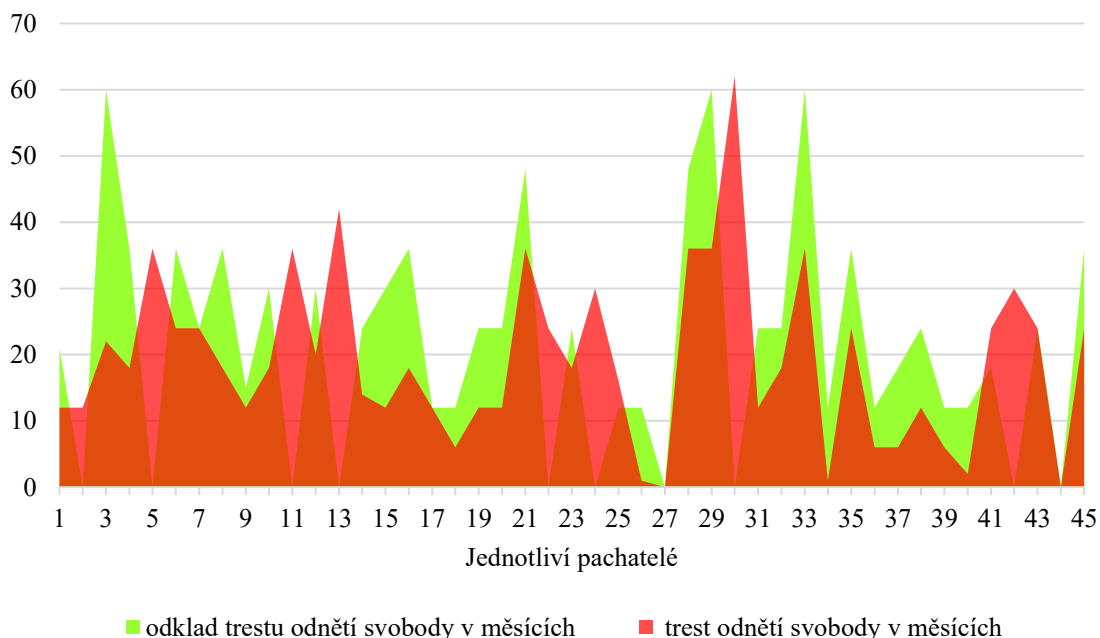
Ač graf působí dojmem, že určitá část pachatelů pohlavního zneužití byla odsouzena nepodmíněně, je potřeba tento jev upřesnit. Těchto osm pachatelů pohlavního zneužití bylo vždy odsouzeno ještě za jiný trestný čin, ať se následně jednalo o uložení souhrnného nebo úhrnného trestu odnětí svobody.²²⁶ V žádném ze zkoumaných skutků se nestalo, že by byl pachatel rovnou odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za spáchané pohlavní zneužití, byť byl recidivistou.

Je žádoucí všimnout si, že stanovený počet pachatelů v uvedeném grafu nedosahuje čísla 45, které odpovídá počtu odsouzených pachatelů. Je tomu tak proto, že ve dvou případech byl pachateli uložen jiný trest než trest odnětí svobody. O tom však bude řeč v souvislosti s následujícím grafem.

²²⁶ Mnoho obžalovaných bylo spolu s trestným činem pohlavního zneužití obžalováno ještě ze spáchaní trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle ustanovení § 201 odst. 1 trestního zákoníku. Ve většině případů byli ale pachatelé v tomto bodě obžaloby zproštěni.

Další analýza se týkala výše sazeb uložených podmíněných trestů odnětí svobody v porovnání s výší uložených případných trestů odnětí svobody.

Sazby podmíněných a nepodmíněných trestů odnětí svobody v měsících

Graf č. 21 – Srovnání počtu měsíců uložených jako podmíněný a nepodmíněný trest odnětí svobody za spáchané trestné činy

Zdroj: 46 soudních spisů

Značné části odsouzených pachatelů pohlavního zneužití bylo uloženo podmíněné odnětí trestu svobody. Graf ukazuje, kolik měsíců v každém jednotlivém případě soud pachateli stanovil jako odklad výkonu trestu odnětí svobody a kolik mu bylo stanoveno k případnému výkonu trestu odnětí svobody, neosvědčí-li se pachatel v definované době.

Délka trestu odnětí svobody byla ve zkoumaných případech velice různorodá. Ukládané tresty se ale pohybovaly v dolní polovině trestní sazby, nezářídka byla trestní sazba ještě snížena pod zákonnou hranici na základě polehčujících okolností. Platí zde skutečnost uvedená u předchozího grafu, a to že někteří pachatelé byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jelikož se v jejich případech nejednalo o spáchání jen jednoho trestného činu. To je možné vidět v situaci pachatele č. 2, č. 5, č. 11, č. 13, č. 22, č. 24, č. 30 a č. 42.

Soudy podle slov v odůvodněních rozsudků přihlížely při určování výše trestu k trestní minulosti pachatele a ke způsobu spáchání trestného činu. Také konstatovaly, že zohledňovaly dobrovolnost pohlavního styku ze strany oběti a k následkům, jaké na ní spáchané pohlavní zneužití zanechalo. Dále měly soudy dle svých slov přihlížet k poměrům pachatele a způsobu vedení jeho života.

Osobně si ale nemyslím, že se uvedené skutečnosti vždy promítly do úvah soudu při stanovení výše trestu. Mnohdy byly za diametrálně odlišné případy uloženy téměř totožné trestní sazby.

Z grafu je také patrné, že v případě pachatele č. 27 a č. 44 nebyl uložený žádný trest odnětí svobody. V jedné situaci bylo totiž upuštěno od potrestání, kdy soud rozhodl jako dostačující tresty již pachateli uložené. V druhém případě se jednalo o cizího státního příslušníka, kterému byl uložen trest vyhoštění ze země na dobu 10 let.

Budeme-li hovořit o trestech uložených vedle trestu odnětí svobody,²²⁷ jedenkrát byl uložen trest zákazu pobytu na území Prahy po dobu 5 let. Pachatelům byla rovněž uložena ochranná opatření, a to dvakrát ve formě ambulantního psychiatrického ochranného léčení, jednou v podobě ústavního protialkoholního a protitoxikomanského ochranného léčení. Nadto bylo uloženo jednomu pachateli ochranné léčení psychiatricko-sexuální, a to ústavní formou, dále bylo uloženo ochranné léčení sexuologické a protialkoholní²²⁸, opět ve formě ústavní. K tomu byla ve dvou případech v rámci adhezního řízení uložena pachateli povinnost náhrady nemajetkové újmy poškozenému, jednou ve výši 50.000,- Kč a jednou ve výši 30.000,- Kč.

V jednom případě uložil soud prvního stupně pachateli zákaz činnosti spočívající v zákazu výuky dětí mladších deseti let, a to po dobu 3 let. Odvolací soud tento uložený trest ale zrušil, když konstatoval, že soud prvního stupně nijak neodůvodnil jeho uložení.

11.2.4. Důkazy usvědčující pachatele

Ačkoli byly důkazy usvědčující pachatele různorodé, ve své podstatě se v mnoha případech shodovaly a opakovaly.

---

²²⁷ Pachatelům byly v souvislosti s jinou trestnou činností při uložení souhrnného nebo úhrnného trestu ukládány ještě další vedlejší tresty, ty však šetření nezmiňuje, neboť se netýkaly trestného činu pohlavního zneužití.

²²⁸ V tomto případě pachatel sice nespáchal pohlavní zneužití pod vlivem alkoholu, soud mu však uložil ochranné léčení protialkoholní z toho důvodu, že u něj byla zjištěna přímá souvislost mezi závislostí na alkoholu a sexuální poruchou ve formě heterosexuální pedofilie.

Jedním z hlavních důkazních prostředků byly zajisté svědecké výpovědi obětí. Aby se ověřila jejich věrohodnost, byly v převážné většině případů oběti podrobeny znaleckému zkoumání jejich duševního stavu. V souladu s teorií byly výpovědi obětí označeny jako věrohodné nebo jako nevěrohodné, a to jak v případě obecné věrohodnosti, tak v případě věrohodnosti konkrétní (speciální). K této otázce ovšem v praxi činí problémy případy, kdy naproti výpovědi oběti stojí opačné stanovisko pachatele, jenž svou vinu popírá. Dlužno však podotknout, že přibližně v polovině případů se pachatel k proběhlému pohlavnímu styku s dítětem přiznal.

Hojně zastoupeným důkazním prostředkem byly svědecké výpovědi dalších osob. Jednalo se o rodiče obětí, rodiče nebo jiné příbuzné osoby pachatele, kamarády, kolegy ze zaměstnání, učitele, sousedy apod. Tito se o pohlavním zneužití dozvídali přímo od oběti nebo zprostředkovaně od jiné osoby či díky sociálním sítím a komunikaci přes mobil.

Velice nápomocným důkazním prostředkem byla také odborná vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví biologie a genetiky, která zkoumala přítomnost DNA pachatele na místě činu či např. v pochvě oběti. Krom uvedených byla důležitá i gynekologická vyšetření dívek, jimiž se prokazovalo trvajících panenství, případně poranění poševního otvoru. Z gynekologických vyšetření ne vždy jasně vyplynulo, že dívka už není pannou. Často byla jen konstatována možnost prodělaného pohlavního styku (soulož, zavedení prstů do pochvy).

Díky moderním technologiím byly v mnohých kauzách za usvědčující důkaz vyhodnoceny internetové konverzace, SMS a MMS zprávy nebo třeba internetové seznamky. Jednak na základě zajištěných konverzací bylo prokázáno, že ke spáchání pohlavního zneužití mezi pachatelem a obětí došlo, ale také bylo mnohdy dokázáno, že pachatel věděl o věku dítěte, tedy že ještě nedovršilo věku patnácti let. To buďto vyplynulo ze zajištěných konverzací nebo z profilu (např. facebookového, twitterového, seznamkového) oběti. Pokud se jednalo o zprávy z mobilních telefonů, případně data ukládaná v počítači, byl přibrán znalec z oboru kybernetiky, odvětví výpočetní techniky, který potřebná data zajistil a poskytl orgánům činným v trestním řízení. V jednom případě pachatel vypověděl, že v inkriminovanou dobu na místě činu nebyl. Díky záznamu telekomunikačního provozu podle ustanovení § 88a trestního řádu byl ale zachycen signál jeho mobilu v inkriminovanou dobu právě na místě činu.

V některých případech byl pachatel usvědčen na základě skutečnosti, že vyzvedával oběť před základní školou nebo ji do školy doprovázel. Musel tedy vědět o věku dítěte, jelikož většina žáků základní školy je mladší patnácti let. V jednom případě bylo navíc dokázáno, že poškozená dívka ukazovala pachateli své vysvědčení, kde si musel všimnout jak data jejího narození, tak třídy, do které dívka chodila.

Pozadu nezůstávalo ani ohledání místa činu, na němž byly nalezeny stopy po pachatelích. Také bylo několikrát provedeno jeho ohledání kdy si policejní orgán chtěl ověřit pravdivost výpovědi poškozené osoby. Ve dvou případech byla provedena rekognice osoby pachatele, pokaždé se jednalo o rekognici podle fotek, přičemž v jedné kauze přímo odborník konstatoval nutnost provedení rekognice podle fotek, nikoli *in natura*. Důvodem bylo možné další zraňování oběti.

Některé starší dívky si vedly deníky, ve kterých popisovaly svůj vztah s pachatelem a případně proběhlý pohlavní styk. U některých byly zajištěny dopisy adresované pachateli nebo dopisy, které psal naopak pachatel oběti.

Celkově se v jednotlivých případech jednalo o kombinaci několika (druhů) důkazních prostředků prokazujících vinu pachatele. Orgány činné v trestním řízení se ve všech případech snažily získat co nejvíce důkazů, které ve svém souhrnu dokazovaly spáchání pohlavního zneužití pachatelem, k čemuž jsou ostatně vázány zákonem.

11.2.5. Důvody zproštění pachatele obžaloby

Ve dvou případech byl pachatel zproštěn obžaloby poté, co se oběť přiznala, že se trestný čin nestal, protože si jej vymyslela. Jednou v důsledku vzteku, že se s ní pachatel rozešel a jednou v důsledku nátlaku rodiny dítěte. Podotýkám ale, že i přesto soud hodnotil všechny dostupné důkazy a až na základě provedení dokazování, včetně zohlednění přiznání údajné oběti, pachatele obžaloby zprostil.

Nejčastějším důvodem zproštění, celkem v osmi případech, byla však skutečnost, že nebylo prokázáno, že pachatel znal skutečný věk oběti. Bylo proto nutné v daných případech konstatovat beztrestnost pachatele, byť bylo prokázáno (i na základě přiznání pachatele), že k pohlavnímu styku došlo. Taktéž u těchto skutků byl často jako důkaz předložen např. facebookový profil oběti, kde byl uveden její věk. Problémem v některých případech bylo nicméně to, že především dívky neudávaly na internetu svůj skutečný věk, ale věk vyšší (a to vyšší než patnáct let). Dívky přitom nezdědala vypadají

starší než patnáct let a rovněž se tak chovají, proto v těchto případech nemusel pachatel pojmout podezření, že se nejedná o její skutečný věk. V některých případech měla dokonce dívka již předchozí sexuální zkušenosti. K tomu všemu navíc oběti pachatelům o svém věku častokrát lžou, vydávají se za starší a pachatel se tak pravdu dozví až po proběhlém pohlavním styku nebo až v důsledku zahájeného trestního řízení.

V jednom případě soud uplatnil subsidiaritu trestní represe. Jednalo se o situaci, kdy dívka otěhotněla a dítě porodila. Jelikož byl mezi pachatelem a obětí věkový rozdíl jen čtyř let, dívce bylo v době pohlavního zneužití téměř patnáct let, následně spolu pachatel a oběť začali bydlet, dítě společně vychovávat a pečovat o něj, nespatořoval soud v takovém skutku společenskou škodlivost.

Důvodem zproštění byla ve dvou zkoumaných spisech i rozporuplnost svědeckých výpovědí, někdy i změna výpovědi oběti samé, když byla tato vyslýchána vícekrát. Pokud došlo ke změně výpovědi oběti, často byla klasifikována jako nevěrohodná nebo byla její věrohodnost snížena.

V jednom případě byl pachatel zproštěn obžaloby z toho důvodu, že na rozdíl od dalších dvou pachatelů neuměla jeho poškozená jednoznačně popsat a na místě činu se nenašlo jeho DNA.

V jednom případě soud učinil závěr, že jednání pachatele nedosahovalo takové intenzity, jakého je u pohlavního zneužití potřeba, a nenaplněvalo tak znaky tohoto trestného činu, proto byl obžaloby zproštěn. Jednalo se jen o dotyky přes oblečení, navíc pachatel vyučoval hodiny flétny a musel žákům dotykem kontrolovat správně prováděné dýchání.

V případě dvou obětí stejného pachatele byl tento obžaloby zproštěn, poněvadž nebylo jednoznačně prokázáno, že k činu došlo. Soud nevyloučil variantu, že se na celé záležitosti dívky spolu domluvily, aby pachateli ublížily.

Ve zkoumaných spisech byl šetřením objeven skutek, kdy byl pachatel zproštěn obžaloby z toho důvodu, že trestný čin nebyl spáchán na území České republiky. Pachatel i oběť byli ukrajinské státní příslušnosti a skutek se odehrál na území Ukrajiny.

Za nejdůležitější však považují zmínit případ zproštění z důvodu procesních chyb učiněných orgánem činným v trestním řízení. Zaprvé, poškozená byla při opakovaných dotazech o souloži přinucena pod tlakem policie říct, že k souloži došlo. K tomu byl

výslech poškozené z přípravného řízení označen soudem za nicotný důkaz, jelikož byl proveden v rozporu s ustanovením § 158 odst. 9 trestního řádu, kdy namísto výslechu svědka jako neodkladného úkonu vypovídala poškozená v rámci úředního záznamu o podaném vysvětlení, ke kterému navíc policejní orgány přizvaly OSPOD. Přítomnost pracovníka OSPOD má být zajištěna u výslechu svědka, nikoli u osoby podávající vysvětlení. Nadto jako další zásadní nedostatek soud označil skutečnost, že orgány činné v trestním řízení nezajistily lékařsko-gynekologickou prohlídku poškozené v těsné časové návaznosti na počátek prověřování podezření ze spáchání pohlavního zneužití. Přitom by se jednalo o zcela zásadní důkaz. Jeho provedení nebylo ale možné následně napravit, neboť dívka už absolvovala jako patnáctiletá pohlavní styk.

Soudy tak správně v osmi případech rozhodly, že nebyla naplněna subjektivní stránka trestného činu pohlavního zneužití. Dále několikrát aplikovaly zásadu *in dubio pro reo* a pachatele pro nedostatek usvědčujících důkazů zprostily.

Okrajově zmíním, že někteří obžalovaní, kteří byli obžaloby zproštěni, žádali náhradu škody způsobenou jim trestním stíháním.

Na základě všech výše uvedených poznatků shrnuji, že z provedeného šetření vyplývá značná různorodost typologie pachatelů i obětí. Bylo prokázáno, že většina pohlavních zneužití byla oboustranně dobrovolná a často iniciovala pohlavní styk právě oběť. S tím nepřímo souvisely i důvody zproštění pachatelů, kteří v mnoha případech nevěděli o nízkém věku oběti. Jejich jednání tedy nenaplnilo podmínky trestní odpovědnosti. Co se týče výše uložených trestů, tyto byly ukládány sotva v dolní polovině trestní sazby, když několikrát byl uložen trest ve výši pod zákonnou hranici. Mnohokrát byl uložen trest odnětí svobody nižší než jeden rok, když jeden rok představuje v souladu se zákonem dolní hranici trestu odnětí svobody za pohlavní zneužití. V případech nemocných pachatelů byly ale ukládány odpovídající tresty vedlejší a ochranná opatření.

Šetřením nebylo potvrzeno provádění všech následných úkonů při vyšetřování pohlavního zneužití, zejména v žádném ze zkoumaných spisů nebyla provedena rekonstrukce ani vyšetřovací pokus. Zároveň zkoumaný vzorek nedisponoval žádným trestným činem dle ustanovení § 187 odst. 3 nebo 4 trestního zákoníku, které odsuzuje pachatele pohlavního zneužití za způsobení těžkého ublížení na zdraví nebo smrti oběti. Důvod k absenci těchto skutků je však banální. V souladu se zákonem totiž uvedené skutky soudí krajské soudy jako soudy prvního stupně.²²⁹ Mé šetření bylo prováděno pouze v rámci okresních soudů jako soudů prvního stupně.

---

²²⁹ Ustanovení § 17 odst. 1 trestního řádu ve spojení s ustanovením §§ 187 odst. 3 a 187 odst. 4 trestního zákoníku.

ZÁVĚR

Ačkoli zájem společnosti na ochraně dítěte a jeho správném vývoji stále stoupá, pohlavní zneužívání dětí není ani v dnešní době ojedinělým jevem. Cílem práce proto bylo podat teoretický základ problematiky vyšetřování pohlavního zneužití a následně zhodnotit zejména dva základní okruhy otázek, které se k vyšetřování pohlavního zneužití vážou. Jako první bylo zkoumáno, jaké metody a postupy jsou při vyšetřování pohlavních zneužití využívány a které jsou naopak opomíjeny. Jako druhé bylo nutné posoudit, do jaké míry se ve skutečnosti při vyšetřování tohoto trestného činu dodržují pravidla stanovená právními předpisy.

Práce je ve své podstatě rozdělena do třech částí. První část popisuje trestný čin pohlavního zneužití z historického i současného pohledu a podává výklad pojmu pohlavního zneužití i pojmů s ním úzce souvisejících. Následují kapitoly popisující samotný průběh vyšetřování pohlavního zneužití včetně zvláštností některých jevů. Těžištěm práce je však její praktická část, podřazená pod poslední kapitolu, jež v grafické i popisné podobě vyhodnocuje poznatky získané z nahlížení do 58 uzavřených soudních spisů, které se pohlavního zneužití týkaly.

Z důvodu koncepčního uspořádání práce je proto klíčové ohodnotit soulad teorie a praxe při vyšetřování pohlavního zneužití. Primárně je však důležité zmínit skutečnost, že existuje markantní rozdíl mezi počtem registrovaných a objasněných trestných činů pohlavního zneužití dle policejních statistik a počtem trestních spisů, které byly souzeny soudy v hlavním líčení. Důvodů k tomu je několik. Zaprvé, za objasněný trestný čin považují policejní orgány takový čin, u kterého je označen určitý pachatel. Dále je mnoho případů v souladu se zákonem odloženo, jinak vyřízeno nebo je trestní stíhání zastaveno. Nadto může být v některých kauzách sjednána dohoda o vině a trestu, nebo může být vydán trestní příkaz.

Co se týče jednotlivých částí šetření, je nezbytné uvést, že provedené šetření zejména nepotvrdilo teorii v těch nejhorších scénářích. Zkoumaná pohlavní zneužití byla mnohdy páchána za souhlasu oběti a jen ve zlomku případů šlo o velmi malé děti. Kromě jednoho případu se u obětí nevyskytoval syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte ani syndrom sexuálně zneužívaného dítěte. Toto zjištění hodnotím jako značně pozitivní, především v souvislosti se zdůrazňovanou ochranou dítěte a jeho zdravým vývinem.

Zásada, že dítě nemá být pro svou zranitelnost a správný duševní a mravní vývoj opakovaně vyslýcháno, která se navíc prolíná mnoha právními předpisy i interními akty policejních orgánů, nebyla v neuvěřitelných 62 % případů dodržována. Nutno poznamenat, že nebyla dodržována především ze strany soudů, což lze hodnotit jako značně nepřijatelné. Zřídka se totiž jednalo o případy, kdy bylo opakované vyslýchání opravdu potřebné. I přesto však nejde o jednání v rozporu s právním předpisem, jelikož zákon poskytuje pro opakovaný výslech dítěte jakousi skulinku, když říká, že výslech dítěte je nutno provádět tak, aby ho v dalším řízení nebyla už zpravidla potřeba opakovat. Ze zkoumaných spisů ale vyplývá, že orgány činné v trestním řízení, především samotné soudy, této výjimky často zneužívají.

Aby bylo procento opakovaných výslechů dítěte uspokojivě sníženo, bylo by vhodné požadovat adekvátní zdůvodnění každého jeho opakování. Na základě toho by bylo žádoucí zajistit také možnost přezkoumat nezbytnost této iterace. Dále by měl OSPOD jakožto významný subjekt ochrany dítěte disponovat větším množstvím pravomocí. Mělo by mu být umožněno na průběh vyšetřování pohlavního zneužití více dohlížet a v případě přílišného zásahu do práv dítěte by měl být oprávněn zasáhnout.

Praktická část práce potvrdila teoretickou část v různorodosti pachatelů i obětí. Především byla potvrzena nepravdivost mýtu, že za pohlavní zneužívání dětí jsou odpovědní hlavně deviantní pachatelé. Ve zkoumaných případech se vyskytly některé nastíněné způsoby spáchání pohlavního zneužití, typická místa činu i typické stopy. Vzhledem k tomu, že byly zkoumány jen soudní spisy, nebylo možné potvrdit či vyvrátit výskyt všech typických vyšetřovacích situací.²³⁰ Co se týče předmětu vyšetřování, orgány činné v trestním řízení naplnily v jednotlivých případech velký okruh otázek, které je potřeba při vyšetřování pohlavního zneužití zjišťovat. Ve zkoumaném vzorku se navíc vyskytly podněty k vyšetřování pocházející od rozmanitého vzorku osob a institucí.

Spolu se specifikem každého jednotlivého případu byly prováděny počáteční i následné úkony, kdy byl v každé kauze zastoupen výslech oběti i obviněného, ve značné části případů byly vypracovány odborné expertízy, dále bylo také hojně zastoupeno ohledání místa činu nebo ohledání těla oběti.

---

²³⁰ Nebylo možno potvrdit či vyvrátit typickou vyšetřovací situaci, v rámci které policejní orgány zhodnotí, že zjištěné skutečnosti nenasvědčují tomu, že byl spáchán oznamovaný trestný čin.

Dovolím si proto konstatovat, že až na některé výjimky se praxe při vyšetřování trestného činu pohlavního zneužití shoduje s teoreticky vymezenými metodikami a ve své podstatě jsou dodržovány i právní předpisy.

Závěrem zmíním, že vlastní šetření ukázalo poměrně uspokojivé výsledky co se týče dodržování právních předpisů a souladnosti vytvořených metodik s vyšetřovací praxí. Přesto je stále naprosto stěžejní, z důvodu povahy pohlavního zneužití, snažit se především předcházet této trestné činnosti. Může se tak dít např. edukací obětí o tom, jak je primárně nesmírně důležité neuspěchat začátek sexuálního života, když nás takový nesprávný začátek může poznamenat na celý život. Také je žádoucí vhodně apelovat na současné i potenciální oběti a jejich okolí, aby spáchaná pohlavní zneužití nahlásila, čímž by se docílilo snížení latence tohoto deliktu. V případech, kdy je vyšetřování pohlavního zneužití zahájeno, je nutné, aby probíhalo rychle a efektivně, aby byly dodržovány zásady ochrany dítěte a aby v žádném případě nedocházelo k prohlubování jeho traumatu, k čemuž by mimo jiné mohla napomoci výše nastíněná opatření.

SEZNAM ZKRATEK

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Evropská úmluva o lidských právech	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Listina základních práv a svobod	Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
Trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
Trestní zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
Trestní zákon z roku 1950	zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
Trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva	Úmluva o právech dítěte
Zákon o zločinech a trestech	zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích
Zákon o obětech trestných činů	zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů
Zákon o znalcích	zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících
ZSM, ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Monografie, učebnice, komentáře

BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada, 1998, 117 stran. ISBN 80-7169-629-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 445 stran. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada Publishing, 2007, 192 stran. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, 158 stran. ISBN 978-80-262-0582-1.

GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 536 stran. ISBN 978-80-7478-614-3.

CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, 208 stran. ISBN 80-7178-739-6.

JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, 256 stran. ISBN 978-80-87576-39-7.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 stran. ISBN 978-80-7502-120-5.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 stran. ISBN 978-80-7502-380-3.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, 864 stran. ISBN 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

- KONRÁD, Zdeněk, PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 414 stran. ISBN 978-80-7380-547-0.
- KONRÁD, Zdeněk, PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 318 stran. ISBN 978-80-7380-535-7.
- KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995, 212 str. ISBN 80-901923-0-0.
- KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, 219 str. ISBN 80-7251-023-1.
- KUTÁLKOVÁ, Petra, KOBOVÁ, Lubica, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In IUSTITIA, 2014, 232 stran. ISBN 978-80-260-5793-2.
- MACFARLANE, Kee. *Sexual abuse of young children*. New York: Guilford Press, 1986, 355 stran. ISBN 0-89862-703-6.
- MARRUS, Ellen, ed. *Children, sexuality, and the law*. New York: New York University Press, 2015, 263 stran. ISBN 978-0-8147-2385-2.
- MATIÁŠEK, Jan, PRERAD, Vladimír., KRAVČÍK, Ján. *Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů. Kriminalistické praktikum*. Praha: Universita Karlova, 1967, 63 stran.
- MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. 269 stran. ISBN 80-206-0423-5.
- MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 stran. ISBN 80-7179-878-9.
- NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003, 136 stran. ISBN 80-7251-141-6.
- PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2012, 232 stran. ISBN 978-80-247-4332-5.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 231 stran. ISBN 978-80-7380-042-0.

- PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy*. Teorie, metodologie, praxe. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4.
- PORADA, Viktor, POLÁK Peter a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 510 stran. ISBN 978-80-7380-558-6.
- PORADA, V. a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, 1205 stran. ISBN 978-80-7380-741-2.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 309 stran. ISBN 978-80-7380-038-3.
- RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001, 230 stran. ISBN 80-86473-03-1.
- SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 154 stran. ISBN 978-80-7380.153-3.
- STRAUS, Jiří, PORADA, Viktor a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 417 stran. ISBN 978-80-7380-666-8.
- STRAUS, Jiří, a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 173 stran. ISBN 978-80-7380-367-4.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1464 stran. ISBN 978—80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1250 stran. ISBN 978—80-7400-428-5.
- ŠIMOVČEK, Ivan a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 405 stran. ISBN 978-80-7380-343-8.
- VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 616 stran. ISBN 978-80-7400-732-3.
- VANÍČKOVÁ, Eva, PROVAZNÍK, Kamil, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, SPILKOVÁ, Jana. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, 118 stran. ISBN 80-7178-286-6.

VANÍČKOVÁ, Eva, PROVAZNÍK, Kamil, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Sexuální zneužívání dětí: 1. díl*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1997, 82 stran. ISBN 80-7184-479-9.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005, 264 stran. ISBN 80-247-0929-5.

WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, 212 stran. ISBN 80-7169-795-8.

ZVEŘINA, Jaroslav. *Lékařská sexuologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012, 83 stran. ISBN 978-80-246-2049-7.

Internetové a jiné zdroje:

COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS. *Recommendation Rec (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims* [online]. [cit. 2019-10-11]. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2006 at the 967th meeting of the Ministers' Deputies. Dostupné z: https://victimsupport.eu/activeapp/wp-content/uploads/2012/09/Recommendation-Rec20068-of-the-Committee-of-Ministries_Council-of-Europe4.pdf

FRENCH, Chris. *Families are still living the nightmare of false memories of sexual abuse* [online]. 8. 4. 2009 [cit. 2019- 11- 01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/science/2009/apr/07/sexual-abuse-false-memory-syndrome>

MÁTE SVÁ PRÁVA: *Výslech* [online]. [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: <http://www.matesvaprava.cz/vyslech>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam speciálních výslechových místností k 2. 10. 2017* [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/seznam-specialnich-vyslechovych-mistnosti-k-2-rijnu-2017.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sít speciálních výslechových místností* [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sit-specialnich-vyslechovych-mistnosti-pdf.aspx>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Ochrana dětí* [online]. [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

OLAFSON, E., CORWIN, D.L., SUMMIT, R.C. *Modern history of child sexual abuse awareness: Cycles of discovery and suppression* [online]. [cit. 2019-10-02]. In: *Child Abuse & Neglect*. Vol. 17, 1993. pp. 7-24. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/14763099_Modern_History_of_Child_Sexual_Abuse_Awareness_Cycles_of_Discovery_and_Suppression

Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

Pokyn policejního prezidenta č. 289/2016 ze dne 29. prosince 2016, o činnosti na úseku dětí.

Pokyn policejního prezidenta č. 48/2019 ze dne 6. března 2019, kterým se mění pokyn policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2017* [online]. [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2018* [online]. [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

PÚBLICO. Abusos sexuales en la infancia. "*¿Para qué voy a contarlo, si nadie puede ayudarme?*": *Cuando el testimonio del menor no tiene valor alguno* [online]. Madrid, 2019-06-11 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://www.publico.es/sociedad/abusos-sexuales-infancia-contarlo-nadie-ayudarme-testimonio-menor-no.html>

S. BURKE, Alison, CARTER, David, FEDOREK, Brian, MOREY, Tiffany, RUTZBURRI, Lore, SANCHEZ Shanell. *SOU-CCJ230 Introduction to the American Criminal Justice System* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://openoregon.pressbooks.pub/ccj230/>

UNICEF ČESKÁ REPUBLIKA. *Úmluva o právech dítěte* [online]. [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: <https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

Odborné články:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Křivá obvinění ze sexuálních trestných činů*. Kriminalistika. 2017, roč. L, č. 2/2017, strana 95 – 112.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Pseudovzpomínky z pohledu kriminalistické praxe*. Kriminalistika. 2016, roč. XLIX, č. 2/2016, strana 127 – 136.

GRIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, strana 67 – 72.

MOZNER, František, KYJAC, Zuzana. *Právo obviněného na obhajobu versus práva dětských obětí sexuálního násilí*. Trestní právo. Wolters Kluwer ČR. 2018, roč. XXII, č. 3/2018, str. 36 – 40.

ŠVANDOVÁ, Nicola. *Aktuální judikatura v případech pohlavního zneužívání*. Trestněprávní revue. 2013, roč. 12, č. 7/8, strana 168 – 174.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 11. 1929, sp. zn. Zm I 203/29

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80

Rozsudek senátu ESLP ze dne 15. června 1992 ve věci Lüdi proti Švýcarsku, stížnost č. 12433/86

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 4. 1996, sp. zn. 2 Tzn 26/96

Rozsudek senátu ESLP ze dne 27. února 2001 ve věci Lucà proti Itálii, stížnost č. 33354/96

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 3. 2004, sp. zn. 7 Tdo 235/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 10. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1216/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 3 Tdo 550/2009

Rozsudek senátu ESLP ze dne 7. července 2009 ve věci D. proti Finsku, stížnost č. 30542/04

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1341/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 265/2012

Rozsudek senátu ELSP ze dne 18. července 2013 ve věci Vronchenko proti Estónsku, stížnost č. 59632/09

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1549/2014-24

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16

Právní předpisy:

- zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících
- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
- usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Doporučení Rady Evropy Rec (2006) 8 členským státům ohledně pomoci obětem
- Charta Spojených národů

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
- Všeobecná deklaráce lidských práv
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14
- Úmluva o právech dítěte

Kriminalistické problémy vyšetřování sexuálních deliktů

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na metodiku vyšetřování trestného činu pohlavního zneužití. Podává nejen teoretický výklad uvedené problematiky, ale také uvádí reálné poznatky získané studiem ukončených soudních spisů.

Skutková podstata trestného činu pohlavního zneužívání není v trestním právu novinkou a je často předmětem odborných prací a diskuzí. S ohledem na skutečnost, v jak vysoké míře je tento trestný čin páchán, a ve spojení s vysokou latencí, kterou se vyznačuje, se ovšem stále jedná o velmi aktuální téma. Práce má proto snahu zdůraznit některá teoretická i praktická úskalí jeho odhalování / vyšetřování a porovnat soulad výsledků vlastního šetření s vypracovanými metodikami.

Práce je tematicky rozdělena do třech celků, kdy první z nich nastiňuje vývoj právní úpravy samotného trestného činu pohlavního zneužití, detailněji vykládá pojem pohlavního zneužití a pojmy související, prezentuje aktuální statistická data ohledně tohoto deliktu za rok 2018, uvádí problematiku pachatele a oběti pohlavního zneužití a popisuje jeho typické způsoby spáchání.

V druhé části je popsána samotná metodika vyšetřování deliktu pohlavního zneužití, konkrétně je čtenář uveden do problematiky místa činu, typických stop, typických vyšetřovacích situací, zvláštností předmětu vyšetřování, zvláštností podnětů k vyšetřování, nadto je nastíněna problematika počátečních úkonů, vyšetřovacích verzí a úkonů následných.

Třetí a zároveň stěžejní část práce je tvořena šetřením vyplývajícím z analýzy 58 uzavřených soudních spisů, které se pohlavního zneužití týkaly. Grafické znázornění doprovázené slovním komentářem má čtenáři přiblížit realitu a umožnit mu tak vytvoření si vlastního úsudku nejen co se týče účinnosti vyšetřování, ale také co se týče charakteru pohlavních zneužití jako celku.

Uvedené celky jsou rozčleněny do 11 logicky navazujících kapitol popisujících komplexně problematiku vyšetřování pohlavního zneužití.

Diplomová práce má za cíl porovnat teoretickou a praktickou rovinu vyšetřování trestného činu pohlavního zneužití, vyzdvihnout bezproblémová místa a naopak upozornit na problematické aspekty a navrhnout jejich řešení.

Klíčová slova:

pohlavní zneužití – vyšetřování – metodika

Criminalistic issues of the investigation of sexual criminal acts

ABSTRACT

The diploma thesis examines the methodology of the investigation of a crime of child sexual abuse. It provides not only a theoretical explanation of those issues, besides that demonstrates real findings obtained by the research of the terminated court records.

The facts of the crime of sexual abuse is nowise new. Indeed, it had often been the main focus of academical literature and discussions. Considering the fact of the high intensity of sexual abuse commitment alongside the high latency related, this act is still a burning topic. Therefore, the thesis tries to emphasise some theoretical and practical difficulties of its detection / investigation and compare the compliance of the results of the research with the developed methodologies.

The thesis is thematically divided into three sections. The first segment outlines the development of the legal regulation of the crime of child sexual abuse, explains the concept of the child sexual abuse and the concepts related in detail, presents actual statistic data concerning this crime in the year 2018, states the problem of perpetrator and victim of child sexual abuse and describes its typical ways of committing.

The second part examines the issues of the methodology of the investigation of child sexual abuse as itself. The reader is brought explicitly into the problem of the crime scene, typical tracks, typical situations of the investigation, peculiarities of the subject of the investigation, peculiarities of the impulses of the investigation.

The third and simultaneously crucial part of the thesis consists of the research resulting from the analysis of the fifty-eight terminated court records regarding child sexual abuse. The graphical representation accompanied by the verbal comment intends to bring readers closer to the reality and allows them to make their own opinion, not only about the effectiveness of the investigation but also about the character of the child sexual abuse as a whole.

The segments mentioned above are divides into eleven logically related chapters describing the issue of the investigation of the child sexual abuse in one piece in depth.

This diploma aims to compare the theoretical and the practical perspective of the investigation of the crime of child sexual abuse, highlight problem-free segments in the contrast of drawing attention to alert aspects and suggesting their solution.

Key words

child sexual abuse – investigation – methodology